

ÇOCUĞUN OYUN GEREKSİNİMİ VE
İZMİR/ALSANCAK SEMTİNDE ÇOCUĞA YÖNELİK
AÇIK/YEŞİL MEKÂN OLANAKLARININ ARTIRILMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

(doçentlik tezi)

Dr.-Ing. Şenel ERGİN
Ziraat Yük. Müh., Peyzaj Plâncısı

EGE ÜNİVERSİTESİ
İZMİR-1982

Ö N S Ö Z

Uygulamalarında rasyonellik ilkesini önplânda tutan şehircilik çalışmaları, ülkemizdeki özel mülkiyete dayalı arazi sisteminin plânlama çalışmaları üzerindeki etkinliğinin denetimsiz kalması ile birleşince, ortaya genellikle topluma temel gereksinimlerini karşılamaktan uzak fiziksel yerleşim düzenlemeleri çıkmaktadır.

Bu düzenleme içinde, toplumun en sayıf ögesi olan çocuk en fazla zarar gören kesimi oluşturur. Ancak toplumun en sayıf ögesi olan çocuğun aynı zamanda toplumun kaynağı olması, sorunun önemini bir kat daha artırmaktadır.

Şehircilik çalışmalarının amacı, insana yaşam mekânı oluşturmak olduğuna göre; şehircilik uygulamalarında öncelikle insanın oluşan yapay/kültürel çevredeki yaşama gücü kapasitesinin -yani: yaşamın devamı için temel doğal koşulların, insanın doğal/elementer gereksinimlerinin- ve çağın getirdiği yaşam düzeyine uygun sosyal/kültürel gereksinimlerinin bilinmesi sorunu vardır. Toplumun sürekliliğine yönelik bir öge durumunda olan çocuğun, geleceğin toplumunun niteliğini belirleyici özellikleri de taşıdığından, oluşturulan mekânlar bütününde ana çıkış noktası olarak ele alınması, çağdaş bir anlayış içinde gereklidir.

Ülkemizde her şey kalkınmaya dönük olarak plânlanırken, plânlamanın en önemli hedefi olması gereken çocuk, bugün unutulmuştur. Bu ilgisizliğin sonradan düzeltilmesi her zaman istenilen sonucu vermeyecektir. Özellikle şehir plânlama uygulamalarında bu geriye dönüş hemen hemen olanaksızdır.

Yapılan araştırmanın amacı, işte bu gerçeği -gören gözlere bir kere daha da olsa- sergilemektir.

Araştırma alanı ile ilgili gerekli belgelerin sağlandığı İzmir Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu ile Belediye Plânlama ve İmar Müdürlüğü sayın Elemanlarına, araştırmaya konu olan soruna duydukları ilgi ve yapıcı eleştirileriyle çalışmayı sürekli destekleyen Hocalarım Sn. Prof. Dr. Aysel Bayraktar ile Sn. Doç. Dr. Mehmet Köseoğlu'na,

çocuk ve oyun konusunu işlerken, görüşlerini aldığım Hocalarım Sn. Prof. Dr. Yüksel Öztan'a, Sn. Prof. Dr. Nizamettân Koç'a, Sn. Doç. Dr. Salih Vural'a, Sn. Doç. Dr. Selâmi Sözer'e,

Sn. Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu'na, Sn. Prof. Dr. Rezan Şahinkaya'ya, Sn. Uz. Dr. Hamdi Aslan'a,

mektuplarıyla araştırmaya katkıda bulunan, Sn. Prof. Dr. Fuat Tanrıverdi'ye, Sn. Prof. Dr. Besalet Pamay'a, Sn. Prof. Dr. Günsel Koptagel-İlal'e, Sn. Doç. Dr. Türker Altan'a, Sn. Doç. Dr. Erdoğan Gültekin'e,

yardımlarından ötürü sevgili dostlarım, Sn. F. Ferhunde İsaoglu'na, Sn. Ülker Seymen'e, Sn. Aylâ Çemberci'ye, Sn. Dr. Murat Erdim'e ve Sn. Dr. Bülent Özkan'a

en içten teşekkürlerimi sunarım.

İzmir, Mart 1982

Şenel ERGİN

İ Ç İ N D E K İ L E R

	sayfalar
ÖNSÖZ	
GİRİŞ	1
0.1. Sorunun Tanıtılması	1
0.2. Çalışmanın Sınırlandırılması	13
0.3. Ülkemizde Soruna Yönelik Mevcut Çalışmaların Durumu	14
0.4. Materyal ve Yöntem	33
0.5. Kavramlar	41
1. ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME	42
1.1. Çocuk ve Oyun	42
1.11. Gelişim Dönemleri	46
1.12. Gelişim Dönemlerine Göre Oyunun Sınıflanması	48
1.13. Oyunun Mekâna Yansıması	52
1.2. Türkiye'de Oyun Sorunu	69
1.3. Oyun Sorununun Batı'daki Çözümleri	75
1.4. Değerlendirme Sonuçları	80
1.5. Değerlendirme Sonuçlarının İzmir/ Alsancak Semt'inde Örneklenmesi	81
1.6. Yürürlükteki İmar Hukuku'nun Değerlendirilmesi	87
SONUÇ	95
ÖZET	102
LİTERATÜR	105
KAYNAKLAR	111
EKLER	1

GİRİŞ

0.1. Sorunun Tanıtılması

Çocuk kuşkusuz ulusal bir kaynaktır. Bir ülkenin çocukları, o ülkede geleceğin toplumunun nüvesini oluştururken, toplumun gelecekteki niteliği üzerine de fikir vermektedirler. Bu açıdan dikkatlerin ülkemiz çocuklarının yaşam biçimleri, yani; toplumun çocuğa hazırladığı sosyal ve fiziksel çevreler üzerine yöneltilmesi gereklidir.

Bu aynı zamanda, ilk etapda, toplumun kendi gelişimini (yenilenmesini) ancak, çocuğun fiziksel çevresini değiştirmekle olanaklı kılabileceği anlamına da gelmektedir.

Burada hemen yanıtlanması gereken, geleceğin toplumunun niteliğinin ne olması istendiği konusudur. Bu konuda araştıranların ortaya koyduğu istekler, geleceğin toplumunun niteliği ile çocukluk dönemi arasındaki ilişkiyi en iyi biçimde yansıtırılar.

"...

Yarınki Türkiye'yi olumlu, özgürlükçü ve demokratik bir ortama oturtmak istiyorsak, işe okul öncesi çocukların eğitimi ile başlamak, bunu bilimin gösterdiği bir düzene sokmak zorundayız.

...

.. çocuk çok kıymetli ve 'biricik' bir yaratıktır. Türlü soyaçekim öğelerini içeren türlü genlerin benzersiz bir bileşimidir. Bu özelliği ile, daha dünyaya gelirken bile, ne kendinden önce varolan ne de kendinden sonra bir benzeri varolacak olan bir yaratıktır. Çocuğa göstereceğimiz en büyük saygı ve sorumluluk, onun bu başkalığını, bu kendine özgü kişiliğini en iyi şekilde gerçekleştirmesine yardım etmektir. Yoksa, kendi beylik ölçütlerimizi, tartışma götürülecek değer yargılarımızı, onun acısından, bizim de diktatörlüğümüzden yararlanıp ona zorla benimsetmek değildir.

...

... üç yaşından başlayarak, tepeden ukalâca ve âmirâne değil, eşdeğerde makûl bir insanmış gibi, neyin iyi, neyin kötü ve neden iyi, neden kötü olduğunu anlatıp ona kendi başına düşünmesini sağlayan tutumumuzda ilk yıllar eğitiminin en esaslı öğeleri yatar. Bu kutsal çabayı gösterebilerseniz -ancak o zaman- bir insan, olumlu bir insan, tutarlı bir insan, iç disiplin sahibi, baş-

kalarının hakkını da kollayan, özgür, haysiyetli, sorumlu bir insan nüvesini hazırlamış olursunuz." (Taner, 1980/a)

"... çocuklarımızı kendi yetiştirdiğimiz gibi yetiştirmek, kendi modelimize göre yoğurmak hakkı bize verilmiş değildir. Tam tersine, gelecek kuşakların bizden iyi olmasını, çok ama çok daha iyi olmasını istemek zorundayız. Kendi kısıtlı ufuk açımızın, kendi bilgisizliğimizin, kendi önyargılarımızın ve tutarsız gelgeç değer ölçütlerimizin kalıpları ile çocuk yetiştirmek, kendi hatalarımız ve eksikliklerimiz uzantısında ısrar etmek demek olur. Canlı yaratıkları, bizim sulbümüzden geldikleri gerekçesi ile bu cezaya çarptırmaya insan hakları açısından hakkımız yoktur.

...
Eğitim, bizim istediğimiz kalıplara göre adam yetiştirmek değildir. Yüzyılın verilerine, gereklerine, bilimsel gelişmelerine göre bizi aşan, bizden çok daha iyi, dengeli, tutarlı, çalışkan, dinamik, sağlıklı ve iç neşeli, bundan dolayı da yararlı, özverili, insan sıfatına daha yakışan insanlar yetiştirme özeni ve çabasıdır. Öyle olmalıdır. Hele bizde, Türkiye'de bugünkü Türkiye'de." (Taner, 1980/b)

Balıkesir Merkez Yetiştirme Yurdunu Kalkındırma Derneği, 1979 yılının Dünya Çocuk Yılı olmasını gözönüne alarak, çocuk sorunlarını ele alıp işlemek, kamuoyuna mal etmek, yetkililere ve uygulayıcılara getirilecek çözümlerle yardımcı olmak amacıyla 21-22 Nisan günlerinde bir seminer düzenlemiştir. Aşağıda, bu seminere sunulan bildirilerin ikisinden alıntılar verilmiştir.

"Toplumumuz bir gelişme süreci içindedir. Varlığını sürdürmek, gelişebilmek, ileri ülkeler düzeyine ulaşmak için çağdaş yaşam koşullarına uymak ve böylece kalkınmasını sağlamak zorundayız. Kuşkusuz bu, eğitim sayesinde olacaktır.

Bilindiği gibi eğitim, doğuştan itibaren başlar, okulda, toplumda devam eder. Ailenin veremediğini kurumlar verir.

...
Bizim için eğitimde amaç, yaşadığımız çağın teknik ve sosyal alanlarındaki ilerlemelerine, gelişmelerine ayak uyduracak olgun bir insan yetiştirmek, yeteneklerini aşamî derecede geliştirmek suretiyle onu kendi hesabına mutlu kılan, aynı nedenle topluma yararlı olan bir varlık haline getirmektir.

Bu, hürâfelerden sıyrılmış, herkesin fikirlerine saygılı, bilimin mürşitliğinden başka rehber tanımayan bir insandır.

Toplumumuzun kalkınması, yani ekonomik açıdan üretici ve sosyal açıdan girişimli ve dürüst insan yetiştirebilmek için yukarıda ele alınan nitelikleri kazandırmaları bakımından gençlerimize gerekli eğitimi verip veremediğimize bakalım. Bir gencin yetişkin bir insan olabilmesi için kendi kendine karar verebilmesi (otonom olması), ekonomik bağımsızlığa kavuşması ve kendi cinsiyetine özgü nitelikleri benimsemesi gerekir.

Gençlerimizin bu hususlarda zorluklarla karşılaştığını bir araştırmamızda saptamış bulunuyoruz.

...

Sosyo-santrik tutumların doğuşu hakkında köylerde yaptığımız bir araştırma bize, bir kez daha gösterdi ki, kişide tutumların oluşumunda özellikle anne müessir olmaktadır. Beş yaşına kadar çocuğun karakterinin temellerinin atıldığı ve gelişmenin bu yıllarda çok hızlı meydana geldiği düşünülürse, annenin ortaçağ zihniyetine özgü, klişeleşmiş fikirlerle çocuğu yetiştirmesinin çocuğun gelişmesini önleyebileceği, kalkınma hamlesi içinde toplumumuzun ilerlemesini köstekliyeceği meydana gelir.

...

... okulöncesi denilen . devre duygusal ve zihni açıdan çok önemli bir devredir. Bu yıllar esnasında insanın şahsiyeti biçimini almaktadır ve uygun bir ortam içinde büyüdüğü takdirde çocuk, sekasını geliştirebilmektedir.

Bu gelişmeyi türlü nedenlerle ailesinde bulmadığı zaman çocuğa ana okullarının, çocuk bahçelerinin, bu fırsatları verebilmesi zorunludur.

Memleketimiz için bu, iki yönden hayatî bir önem taşımaktadır: Kalkınmamız için hürâfelerden, ön yargılardan arınmış beyinlere ihtiyacımız var. İkinci olarak, kişinin azami oranda gelişme fırsatlarına sahip olması, insan olmanın bize verdiği bir haktır." (Uğurel-Şemin, 1979, ss.188-194)

"Çocuk yarın olduğuna göre en çok dikkat ve özen gerektiren bir yaratıktır. Bunun başka bir nedeni de yaratıklar içinde belli ve uzunca bir dönem süresince kesin olarak bağımlı bir durumda olması, yaşamını sürdürebilmek için yoğun bir yardıma gereksinim duymasıdır. Bunların yanında eğer bir ülke ya da genişleterek söylessek dünya, maddesel ve moral mutluluğa ve gönence ulaşmak ve barış içinde yaşamak istiyorsa, olanaklarının çoğunu çocuklarının sağlıklı büyümelerine ve iyi yetiş-

melerine ayırmak durumundadır. Çocuğa yapılan yatırımlar, yatırımların en verimlisidir. Çünkü, çocuk değer yaratmaya adaydır. Ne kadar sağlıklı, iyi yetişmiş ve iyi eğitilmiş ise, yaratacağı değer daha çok olur ve toplumların mutluluklarına, gönencilerine ve barışçıl olmalarına o derece daha çok katkıda bulunabilir. Oysa, çocuğa yapılması gereken yatırım çeşitli nedenlerden ötürü yetersiz ve çok sınırlı kalıyorsa, ... sağlıksız ve iyi eğitilmemiş çocuk, toplumların her çeşit mutsuzluğunun kaynağı olur. Sorun kalır. Bu nitelikli çocukların oluşturacakları toplumlarda tüm kurumlarla birlikte doğaya kadar uzanan her şey yozlaşır. İlerleme sağlanamaz. Geri kalmışlık sürer gider. Bütün ilerlemelerin, uygarlıkların, siyasal ve ekonomsal sistemlerin temelinde insan vardır. Bu nedenle insan, her alanda kilit ögedir. ... İnsanı öteki canlılardan ayıran önemli bir öge de geleceğini kendisinin hazırlaması ve rastlantının etkilerini en az düzeyine indirgemesi olmalıdır." (Talas, 1979, ss.17-18)

Çocuğun toplumsal kaynak olma niteliği ile oyununa ilişkin konularda bu niteliğinin dikkate alınması üzerinde, akademik kurumlarımızdaki araştırmacıların görüşlerine de başvurulmuştur. (Ayrıntılı bilgi için bakınız: Ek. 1, Görüşme Konuları soru: 6)

Verilen bilgiler genelde, bu konu üzerine eğilinmesi gerektiği doğrultusundadır.

Çağımızda gittikçe dikkat çeken konulardan biri de "yabancılaşma olgusu"dur. Yabancılaşmanın çeşitli boyutları bürokrasi, işbölümü, otomasyon, üretim ilişkileri ve biçimi, kentleşme, toplumsal tabakalaşma, bilimsel gelişmenin etkileri vb. açısından incelenmektedir. Gerek dünyada gerekse ülkemizde yazın (edebiyat) ustaları yabancılaşmayı işleyen yapıtlar vermekte, akademik kurumlarımızda bilimsel irdelemeler yapılmaktadır.

Bunlara göre;

"Birey, kendisine, toplumsal-siyasal sisteme ve evrene karşı yabancılaşabilir. Yabancılaşmanın gerçekleşme düzeylerinin bu farklılığı ile birlikte, gerçekleşme biçimleri de çok farklı olabilir: İntihardan cinayete, eylemsiz bir çekilmeden kanlı bir baş kaldırmaya kadar bir dizi

olası tepki yabancılaşma yelpazesinde yer alabilir.

...
Yabancılaşmaya düşmemek için gerekli ön koşullardan birisi, bireyin kendisini, çevresini ve kendisi ile çevresi arasındaki ilişkileri tanımlamada zorluklarla karşılaşmaması, bu tanımlama sürecinde kullandığı öğelerin sürekliliğine, geçerliliğine ve olağanlığına inanabilmesidir."
(Altan, 1980)

Yukarıda söylenenlerin gerçekleşmesi için; insanın, kendine özgü kalıtım potansiyeli çerçevesinde, gelişimi zorunlu olmaktadır. Gelişimin bir bütünlük içinde, yani bütünlüğü sağlayan fizyolojik, psişik, sosyal ve metafiziksel boyutlarda düşünülmesi ve gelişim başlangıcının olanaklar ölçüsünde, doğum öncesi zamana kaydırılması sonuç açısından önemlidir. Kişinin başarılı bir biçimde yakın çevresindeki sosyal yaşama katılımı, somut ve soyut varlığının evrendeki yaşam mantığı içindeki yerini belirleyebilmesi, hep, gelişiminin **ç o c u k l u k ç a ğ ı n d a n b a ş l a y a r a k**, olması gereken biçimde akışı ile olanaklıdır.

Çocuk söz konusu olduğunda; toplumun, geleceğin toplumunun niteliğine yönelik amacının iyi saptanması, bunu gerçekleştirecek aracın niteliğini belirlemek açısından çok önemli olmaktadır.

Toplumun amacı öncelikle, çocuğu oynatmak değil, onu geleceğin toplumunu oluşturacak biçimde geliştirmek, eğitmektir veya böyle olmalıdır.

Ancak, amaç ne olursa olsun, amaca uygun yönlendirmenin çocukluk çağının ilk dönemlerinde yapılması zorunluğu bulunmaktadır.

Konuya ilişkin yapılmış araştırmalara dayanarak aşağıdaki belirlemeler yapılabilir.

Bugün, çocuğun altı yaşına doğru eriştiği başarı düzeyinin genellikle, ilerideki başarısını belirleyen bir gösterge niteliği taşıdığı bilinmektedir. Yaşamın ilk

altı yılı boyunca, öğrenme olanaklarının büyük bir öneme sahip olduğu ve bu olanakların çocuğun okul eğitimine başlayacağı sırada edinmiş bulunduğu gelişme düzeyini belirlediği vurgulanır.

Batı dünyası ilk altı yıl içinde de ilk üç yaşın önemini kavramış durumdadır. Araştırmalarında, dikkatleri 3 ile 5 yaş arası gruptan, 3 yaşından küçüklere kaydırmaktadırlar. Zira, 3-6 yaş arasındaki eğitimin -şayet daha önceki dönemde ilgisizlik nedeniyle bir olumsuzluk söz konusu olmuşsa- bunun nedenlerini önleyici değil, sonuçlarını giderici olduğu düşüncesindedirler. (White, 1978)

"... , bütün çocuk ruh bilimcileri, ilk dört ya da beş yılın, çocuğun kişilik eğitimi açısından büyük önem taşıdığını; mantıksal ve dilbilimsel yeteneklerin, duygusal dengenin ve toplumsallaşma eğiliminin temelde bu dönemde geliştiğini ileri sürmektedirler. Düşünsel gelişme açısından yapılan son araştırmalar, 17 yaşında erişilen genel zekâ düzeyinin yaklaşık % 50'sinin 4 yaşına kadar, % 30'unun ise 4 ile 8 yaş arasında kazanıldığını göstermektedir. Bu anlamda, 8 ile 17 yaş arasındaki çocukların okulda geçirdikleri sürenin büyük bölümü, zekâ yeteneğinin ancak % 20'lik bir kesitinin geliştirilmesine yöneliktir." (Dieuzeide, 1978, s.6)

Sovyetler Birliğindeki uzmanlar da çocuğun kendiliğinden gelişemeyeceği görüşünü savunmaktadırlar. Buna göre, çocuğun gelişmesini belirleyen, onun doğuştan getirdiği yetenekler değil, toplumsal ve kültürel çevresidir.

"Her ne kadar yeni doğan çocuk, organsal yapısında ve özellikle sinir sisteminde bazı belirgin özelliklere sahipse de, bu özellikler onun ruhsal gelişimini açısından olsa olsa bir hareket noktası niteliği taşırlar ve çocuğun karakterini belirlemedikleri gibi gelecekteki gelişme düzeyini de belirlemezler. Her sağlıklı çocuk, büyük bir bedensel ve ruhbilimsel birikime sahiptir. Önemli olan bu birikimin sağlıklı bir biçimde serpilip gelişebileceği en uygun koşulları yaratmaktır.

Kalıtsal özelliklerin önemini kabullenmekle beraber, bu özelliklerin çocuğun ruhsal gelişimini açısından ancak önkoşul sayılabileceğini ve hiç

bir zaman belirleyici olamayacağını belirtmek gerekir. İnsanoğluna özgü hiç bir yetenek -mantıksal düşünüş, yaratıcı düşgücü ve irade-organasal özelliklerin gelişmesinin ürünü değildir. Bu özellikler ancak ve ancak toplumsal ve kültürel olumlu koşulların sağlanmasıyla gelişebilir.

...

Eğitim, özellikle yaşamın ilk yıllarında büyük önem taşır; çünkü bu dönem düşünsel, sanatsal ve pratik nitelikteki çeşitli yeteneklerin geliştiği, kişiliğin ahlaksal yönlerinin oluştuğu ve karakterin giderek biçimlendiği bir dönemdir." (Zaporozhets, 1978, s.28)

Jersild de (1979) her çocuğun yaşamında, kalıtım özellikleri ne olursa olsun çevre koşullarının önemi olduğunu ve bu koşulların çocuk için seçme hakkı olmaksızın bir veri niteliği taşıdığını, çok kere de değiştirilmelerinin güçleri dışında bulunduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte çocuğun önceleri bilmeden, sonradan ise bilinçli olarak kendi çevresini kurmaya çalıştığı da vurgulanır.

Genelde, araştırmacılar çocuğun, kalıtım özellikleri ile çevresi arasındaki ilişkilerin bir ürünü olduğu düşüncesinde birleşirlerse de, sağlıklı bir gelişim için çevre koşullarının daha etkin olduğunu belirtmektedirler.

Çocuğu gelecek yaşamına hazırlamak üzere biçimleyen iki etmeden biri kalıtım diğeri çevre koşullarıdır. Toplumumuzun çağdaş ölçütlerin ışığında, kendine özgü yapısal ve kültürel değerleriyle birlikte gelişimini hedeflemek, başka bir anlatımla yenilenmesini sağlamak, amacıyla çevre etmeninin değişkenliğinden yararlanılabilir. Kalıtım etmeninin değişkenliğine yapılabilecek etki, çevre etmenine yapılabilecek etkiye göre, günümüz koşullarında olanaksız gibi görülmektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse: okulöncesi çocukluk dönemi (özellikle 0-3 yaş arası) ve bu dönemin geçtiği çevre koşulları, çocuğun ileriki yaşamının niteliğini belirleyecek güçte olması nedeniyle,

çok önemlidir.

Gelişim psikolojisinden kaynaklanan bu veriler, mekân plânlayıcıları ve tasarımcıları tarafından aynen kabul edilmesi gereken bilimsel gerçeklerdir.

Üzerinde durulması gereken diğer bir konu da, 0-3 yaş çocuğuna nasıl yaklaşılabileceğidir.

Süt çocukluğu dönemini geride bırakan çocuğun, doğası gereği oyuna başladığı düşünülürse, oyunun, onun için beslenme ve uyku gibi temel fizyolojik aktivitelerinden biri olduğu söylenebilir.

Akademik yaşamına çocuğu konu olarak almış Yörükoğlu'nun ise çocuk ruh sağlığını, Freud'tan esinlenerek, "sevilmek ve oynamaktır" biçiminde tanımlaması da, bu görüşü onaylamaktadır. (Yörükoğlu, 1979, s.50)

O halde 0-3 yaş çocuğuna yaklaşım ancak, ona temel gereksinimlerini optimal koşullarda sağlamakla olanaklıdır.

Eğitimi ise bu temel gereksinimlerinin sağlanış biçimi ve sağlanış biçiminin niteliğinde gerçekleştirilebilecektir.

Söylenenler, eldeki çalışmanın amacına ve kaynaklandığı bilim dalına uygun biçimde özetlenmek istenirse:

geleceğin toplumuna dönük ve çocukluk dönemlerinin özelliklerine uyumlu olarak, çocuğun oyun çevresinin tasarlanması gerekmektedir.

Çocuğun oyunu ve dolayısıyla oyununa yönelik açık/yeşil mekânların önemi ortadadır. Bu günkü büyük şehirlerimizin ortak özelliklerinden birisi ise hiç kuşkusuz servis alanlarının ve özellikle açık/yeşil alanların donatımında yetersiz olmalarıdır.

Yapılan çalışmalara dayanarak, bu yetersizliği rakamlara dökerek vermek, konunun ivediliğini açıkça gösterecektir.

Ankara için:

Ankara Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu'nun çalışmalarına göre;

servisler	mevcut standart	olması gereken standart	mevcut alan	olması gereken alan	olması gereken alanın yüzdesi olarak mevcut alan
	m ² /kişi	m ² /kişi	ha	ha	
bölge ölçeğinde yeşil alanlar ¹⁾	0.42	8.00	51.27	968.79	% 5
kent ölçeğinde yeşil alanlar ²⁾					
a) AOÇ'nin ³⁾ 33 bölgecik içinde kalan alanı dahil	7.85	20.00	950.60	2421.97	% 39
b) AOÇ'nin sadece rekreasyona ayrılmış kısmı dahil (52 ha)	2.78	20.00	353.54	2421.97	% 14

(Nazım Plân Şeması - Özet Rapor, 1978, ss.75-76)

1) Bölge ölçeğinde yeşil alanlar; çocuk bahçeleri, oyun alanları, küçük ölçüdeki park ve spor sahaları gibi yeşil alanları içermektedir.

2) Kent ölçeğindeki yeşil alanlar ise; hipodrom, fuar ve kent parkları benzeri, bütün kente ve kent çevresine ve bazen de bütün ülkeye hizmet veren büyük yeşillikleri kapsamaktadır.

3) AOÇ: Atatürk Orman Çiftliği

(Ankara-Kentsel Servisler ve Çevre Standartları, 1973, ss.2-5)

Başka bir çalışmaya göre, Ankara Merkez Kazalarda çocuk başına düşen m² çocuk bahçesi alanı şöyledir.

kazanın adı	çocuk başına düşen alan (m ²)	
	<u>0-9 yaşa göre</u>	<u>0-14 yaşa göre</u>
Altındağ	0,73	0,49
Çankaya	0,47	0,31
Merkez	0,55	0,37
Yenimahalle	1,29	0,87
<u>TOPLAM</u>	0,61	0,41

(Akdoğan, 1972, s.36)

İstanbul için:

<u>belediye sınırları içindeki tahmini çocuk nüfusu</u>	<u>çocuk bahçeleri toplam alanı</u>	<u>çocuk başına düşen alan miktarı</u>
382 500	295,414 m ² (198 adet)	0,77 m ²

belediye nüfusu: 2 550 000

(Özgenel, 1978, s.255)

<u>belediye sınırları içindeki en az çocuk nüfusu</u>	<u>çocuk bahçeleri toplam alanı</u>	<u>çocuk başına düşen alan miktarı</u>
1 200 000	332,000 m ² (235 adet)	0,0027 m ²

belediye nüfusu: 3 000 000

(Yazarsız, Cumhuriyet Gazetesi, 2.7.1979)

kazanın adı	çocuk başına düşen alan (m ²)	
	<u>0-9 yaşa göre</u>	<u>0-14 yaşa göre</u>
Adalar	0,30	0,20
Bakırköy	0,72	0,47
Beşiktaş	0,74	0,48
Beykoz	0,23	0,15
Beyoğlu	0,17	0,11
Eminönü	0,40	0,26
Eyüp	0,62	0,40
Fatih	0,26	0,17
G. Osman pa.	0,06	0,04

Kadıköy	0,48	0,31
Sarıyer	0,99	0,65
Şişli	0,64	0,42
Üsküdar	0,12	0,08
Zeytinburnu	0,02	0,01

Merkez Kazalarda çocuk bahçelerinin dağılışı
(Akdoğan, 1972, s.37)

Izmir için:

1965 Yılı verilerine göre park-çocuk bahçesinin durumu

toplam alanı: 18.9 ha
kullanılan alana oranı (ha): 0,61
kişi başına düşen miktar: 0,31 m²

(İzmir Metropolitan Alan Nazım Plânı, 1968, s.46)

çocuk bahçesi adedi	çocuk başına düşen alan (m ²)	
	0-9 yaşa göre	0-14 yaşa göre
14	0,08	0,05

(Akdoğan, 1972, s.38)

Günümüz İzmir'inde de 14 adet çocuk bahçesi mevcuttur.

Diğer şehirlerimizdeki açık/yeşil alan donatımları hiç kuşkusuz benzer niteliktedir.

Çocuğa yönelik açık/yeşil alan donatımındaki yetersizliğe ek olan bir başka sorun da, mevcutların rastgele, yani çocuğun doğal aksiyon çapı dikkate alınmaksızın fiziksel mekân içine yerleştirilmiş olmalarıdır. Bunlardan sonra da araç/gereç donatımındaki yetersizlik gelmektedir.

0 halde: çocuğun yaşamının içinde geçtiği fiziksel çevresinin oyun değerini artırmaya yönelik çabalar, konunun önemine ve ivediliğine uyum sağlayabilecek en kısa vadedeki en doğru çözüm gibi görülmektedir.

Sorun ise: özel mülkiyete dayalı arazi sisteminin geçerli olduğu ülkemiz koşullarında ve oturmuş

şehir dokusu içinde bu düşüncenin nasıl gerçekleştirilebileceği konusudur.

0.2. Çalışmanın Sınırlandırılması

Eldeki çalışma genelde çocuğun oyun sorununu, araştırma ve değerlendirme bölümünde ayrıntıları verilen nedenlerden ötürü, onun yaşadığı çevrede çözmeye yönelmiştir.

Oyunun, çocukluk çağında özellikle okulöncesi dönemdeki önemi nedeniyle, araştırma kapsamı öncelikle 0-6 yaş grubu çocuklarının oyun gereksinimi ve oyunlarının mekâna yansması konularında sınırlandırılmıştır.

Bu nedenle; oyun gereksinimi açısından ilkökul çocuğuna da değinilmiş olmakla birlikte, ilkökul çocuğunun genel gelişimine uygunluğu ve uygulamadaki yaygınlığı dikkate alınarak, bu yaş grubunun oyun olanağı 0-6 yaş grubunun oyun olanağı ile karma halinde düşünülmüştür. Örneğin bu yaş grubu için ayrıca ilkökul yakın çevresinde, ülkemiz koşullarında, bir çözüm önerisine gidilmemiştir.

Kısaca: Çalışmanın ilk sınırlandırılması, çocuğun oyun sorununu konut yakın çevresinde çözmeye boyutunda yapılmıştır.

Oyunun mekâna yansması konusu incelenirken, tasarım (düzenleme) ölçeğine inilmemiştir. Oyun mekânındaki öğelerin seçimi, yerleştirmede yönlendirme, öğelerin konumları arasındaki ilişki vb. düşünceler çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Mekânın iç düzenlenmesinden ziyade, öncelikle çocuk açısından, kullanılan mekânların organizasyonu (yerleşim düzeni) üzerinde durulmuş olup, bu organizasyonun niteliğine ilişkin ve tasarım ölçeğinde yararlı olabileceği düşünülen ilâve ilkelər belirlenmeye çalışılmıştır.

Kısaca: Genel geçerliliği olan, plânlamayı ve tasarımı yönlendirecek ilkelerin saptanması çalışmanın ikinci kademedeki sınırlandırılmasını oluşturur.

0.3. Ülkemizde Soruna Yönelik Mevcut Çalışmaların Durumu

Çocuk, oyun ve oyun mekânlarını konu edinen çalışmalar, makaleler bir yana bırakılırsa, yok denecek kadar azdır. Akademik kurumlarda bu amaçla yapılan çalışmalar ile kamu kuruluşlarındaki uygulamalar incelenmiş olup, eldeki çalışmanın kapsamı ile organik ilişkisi olanlar arasından üç çalışma ile bir makale, eldeki çalışmaya konu edilen soruna farklı bakış açılarından çözüm önerileri getirme çabaları nedeniyle, diğerlerinden ayrılmıştır.

Genelde incelenen çalışmalar, yapılaş biçimi ve kapsam-
ları dikkate alınarak,

- . akademik kurumlarda yapılan bilimsel çalışmalar,
- . akademik kurumlarda lisans ve yüksek lisans eğitim programları çerçevesinde yapılan öğrenci çalışmaları ve
- . fiziksel mekânı oluşturmakla yükümlü kamu kuruluşlarındaki uygulama çalışmaları

olmak üzere üç büyük gruba ayrılmıştır. Bu ayırım uyarınca toplanabilen çalışmalardan eldeki çalışmaya konu edilen sorunla ilişkisi olanlar seçilmiş ve irdelenmiştir.

Ayrıca, periyodiklerden (sürekli yayınlar) çocuk, oyun ve oyun mekânları üzerine yazılmış makaleler taranmış; bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler incelenmiştir.

Aşağıda ayrıntıları verilen çalışmalar, ülkemizde, soruna yönelik mevcut çalışmaların getirdikleri çözüm düzeyini göstermeleri açısından, eldeki çalışmaya temel oluştururlar.

İncelenen Çalışma No: 1

A K D O Ğ A N, Günel: Beş Büyük Şehirde Çocuk Oyun Alanları, Okul Bahçeleri ve Spor Alanlarının Yeterlikleri ve Planlama Prensipleri Üzerinde Bir Araştırma, Ankara, 1972.

Çalışma akademik kurumlarımızdan kaynaklanan tek bilimsel inceleme olarak ilgi çekmektedir. Çalışmanın konusu,

"Türkiye'de özellikle süratli bir şehirleşme hareketi gösteren belli başlı büyük şehirlerimizde, yeşil saha sistemi içinde yer alması gerekli olan bazı aktif rekreasyon ünitelerinin yeterlikleri ile plânlamalarına ait ana prensiplerin ortaya konulması" şeklinde belirlenmiştir. Bu amaçla "yeşil saha sistemi içindeki .. üç ayrı ünite" incelenmiştir (s.5):

- . çocuk oyun alanlarının kapsamı ve standartları,
- . okul bahçelerinin kapsamı, standartları ve plânlama prensipleri,
- . spor alanlarının kapsamı, standartları ve plânlama prensipleri.

Çalışmanın birinci bölümü:

- . çocuk oyun alanlarına ilişkin standartların dünya literatüründen yararlanarak, ayrıntılı bir biçimde dökümü ve derlenmesi,
- . inceleme materyali olarak seçilen beş büyük şehirdeki (Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa ve Eskişehir) çocuk oyun alanlarının, kabul edilen dünya standartlarına göre yeterliklerinin saptanması ve
- . yine dünya literatürü ışığında plânlamalarına ait ana prensiplerin ortaya konması, olarak özetlenebilir.

Kuramsal ilkelerin derlenmesi ve beş büyük şehirde inceleme yılındaki koşullarda mevcut durumun saptanması amacını güden çalışma, ülkemiz plânlama birimlerinin konuya ilişkin sorunlara bakış açısını açıkça ortaya koymuştur.

"Şehir alanlarında çocuk bahçelerinin mahalle üniteleri içindeki dağılışı, büyüklükleri bir takım prensiplere göre tespit edilmediğinden yetersiz veya bir çok nazım plânda yer verilmiş olanlar da genellikle belediyelerin malî güçsüzlükleri ve gösterdikleri ihmal dolayısıyla tesis edilememektedirler. Çocuk bahçesi tesisi diğer yeşil alan plânlaması gibi, çoğunlukla seçim zamanlarına yakın akla gelen politik bir yatırım konusundan ileriye gidememiştir. Böyle olunca, belediyelerin ellerinde bulunan ve istikbalde başka bir kullanışa çevrilmek

kaydı ile bazı parselâsyon artığı alanlar, çocuk bahçelerine dönüştürülmektedirler. Gene bu uygulamaya tipik bir örnek, Atatürk Orman Çiftliği - Orman Araştırma Enstitüsü yolu üzerinde üç yol kavşağı ortasındaki refüjde tesis edilmiş olan çocuk bahçesidir." (s. 41)

Ancak, bu saptamaya karşın, çalışmanın sınırlandırılması gereği, soruna ülkemiz koşullarında çözümler önerisi getirilmemiştir.

İncelenen Çalışma No: 2

İnci AK yönetiminde: Aydağ, Mehmet Ali-mimarlık
Erginkaya, Cüneyt-şehir plânlama
İstanbulluoğlu, Tayyar-mimarlık
Kavvas, Edip-ekonomi
Toplar, Selçuk-ekonomi

Daha Yeşil Bir Ankara - Halk Katılımı Uygulamalı Proje, CP 422: Re-Organizational Issues in Large Urban Area Governance kursu öğrenci çalışmaları, ODTÜ - Mimarlık Fakültesi, Ankara, 1980.

Akademik kurumlarımızda lisans ve yüksek lisans düzeylerinde yapılan öğrenci çalışmaları arasında, özellikle uygulamaya dönük olması bakımından, diğerlerinden ayrılmaktadır.

Genelde öğrenci çalışmaları, yerel koşullardaki mevcut durumu saptamaktan ve kuramsal düzeyde bir kaç öneri getirmekten öteye gidememektedir.

Çağdaş literatürün incelenmesi sonucu, "büyük kentlerin hayatlarını sağlıklı bir biçimde devam ettirmeleri için önerilen ön koşullardan en önemlisi(nin) 'yüzyüze ilişkilerin sürdürülebileceği bir ortak sosyal mekânın yaratılabilmesi' " olduğu düşüncesinde birleşen grup elemanları, araştırmalarında özellikle iki noktayı ortaya koymayı amaç edinmişlerdir. Bunlar:

1. şehirlerde hem yüzyüze ilişkilerin sürdürülebileceği ortak sosyal mekânların yaratılması,
2. hem de yaratılacak bu ortak sosyal mekânların şehir yönetim mekanizması içine nasıl oturtulabileceğidir.

Grup elemanlarının kendi anlatımlarıyla:

"Ankara kenti imarlı alan yapısına baktığımız zaman bir yapı adasını teşkil eden konutların arka bahçelerinin oluşturduğu ve hali hazır kullanımları ile gerek fonksiyonel gerek se parasal değerlendirme açısından atıl durumda bulunan alanların 'ortak sosyal mekân' teşkil etmede temel plânlama alt birimi olarak kullanılabilceğini gördük.

BİR YAPI ADASI ortalama 20-30 apartmandan meydana gelip, 1000-1250 kişilik bir nüfusu barındırmakta idi, gene bir MUHTARLIK'da ortalama 7-10 yapı adası mevcut idi. Halen her bir apartman için bir yönetim sistemi ve bu sistemi düzenleyen bir yönetmelik de mevcut idi. Biz bu yapı adalarında yaratılacak ortak faaliyetler çevresinde toplanacak ada sakinlerinin bu faaliyetler kanalı ile hem bir 'ortak sosyal mekân' yaratabileceklerini hem zamanla muhtariyet ve apartman-aile birimi arasında bir idarî plânlama alt birimi teşkil edebileceklerini düşündük.

Biz bu ortak sosyal mekân deneyimi sonunda çözümü kendi seviyesinde mümkün olan problemleri kendi çözebilip, çözümü daha üst ölçekte çözülebilecekler içinde en azından problemin bilincinde ve katkısının nasıl olması gereğini bilen bir toplumun ortaya çıkışını düşledik. Daha üst düzeyde kent yöneticisi olarak seçtiği Belediye yetkilileri ile ilişkilerinden hizmet talep eden, bu hizmete katkı yapan ve de aynı zamanda bu hizmeti denetleyen bir kent toplumunun geleceğinin temelini atacak bir nüve olarak gördük." (s. 2)

Uygulama ile ayrıca:

- . şehirlerde insan ölçeğinin korunması,
- . yabancılaşmayı önleme,
- . şehire yeterli ve dengeli dağılmış hizmet götürme gibi ek yararların da elde edileceğinden bahsedilmektedir.

Araştırmadaki en önemli noktalardan biri hiç kuşkusuz "ortak sosyal mekân yaratma girişiminin ancak ve sadece halk katılımı ile gerçekleşebileceği" görüşüdür. (s. 2)

1978-1979 Akademik Yılı ikinci döneminde çalışmalarına başlayan grup, kabul ettiği seçim kriterlerine göre, Ankara - Küçükesat Senti, Bilir Sokak, Büklüm Sokak, Kennedy Caddesi ve Büyükelçi Sokakları arasında kalan yapı adasını uygulama alanı olarak saptamıştır. Burada

mevcut 24 apartmanın 304 hanesinden 91'inde (yaklaşık olarak % 30'una) anket uygulanmıştır.

Ankette yer alan konular sırasıyla:

1. "Hane halkı bireylerinin özelliklerinin saptanması: yaş, cins, ilişki, hareketlilik -göç, süre, sebep-, tahsil ve meslek durumları.
2. Hane halkının oturduğu semt ve çevresindeki komşu üniteleri ile ilgili görüşleri, tutumları ve ilişki derecesi.
3. Ortak mekânın yaratılacağı alanda halihazır kullanımlar ve yapı adası çevresinde kullanıma açık diğer alanlar.
4. Bu ortak mekânla ilgili hane halklarının geliştirilmesini önerdiği kullanım türleri.
5. Hane halklarının böyle bir ortak mekân geliştirme projesi ile ilgili görüşleri (Tasvip edip, etmedikleri)." (s. 5)

Anket çalışması olumlu sonuç vermiştir. Bunun üzerine ön teklifleri toplumla birlikte tartışmak amacıyla bölge halkı üniversiteye davet edilmiştir. Ancak katılım sıfır olarak kalmıştır.

1979-1980 Akademik Yılı ikinci döneminde ön proje detaylandırılmış, toplumla ilişki kurmak isteği tekrarlanmıştır. Davetiye dağılımı yapı adası sakinlerinin tümünü kapsadığı halde, çağrıya iki kişi uymuştur.

P r o j e n i n D e t a y ı :

uygulama alanı:

yapı adası büyüklüğü : 120 x 250 m ; 30 000 m²
mevcut yapısal yerleşim : 24 apartman,
ortalama yükseklik 5,75 kat
adanın içinde oluşan ortak mekân : 40 x 160 m ; 6 400 m²

tasarımda yönlendirici girdiler:

- . anket sonucu belirlenen hane halkı özellikleri, istek ve gereksinimleri,
- . "Ankara il imar müdürlüğünün yöre için öngördüğü imar yönetmeliği ve de Ankara Nazım Plân Bürosunun semtle ilgili plânlama varsayım ve kararları", (s. 9)

- . çalışma grubunun uzun vadede alanda görmeyi arzula-
dığı ve yapı adası sakinlerine öneri olarak getire-
ceği fonksiyonları ileride barındırabilecek tür bir
tasarım. (Bunlar sağlık, kültür-egitim hizmetleri,
tüketici kooperatifleri gibi "iktisadi dayanışma"
fonksiyonu, ayrıca "uzun vadede yapı adası sakinle-
rinin aralarında kuracakları yönetimle ileride ger-
çekleştirebilecekleri faaliyetler arasında yaz kış
kullanabilecekleri yüzme havuzu, otomatik makinalar-
la donatılmış bir çamaşırhane (bir bölümü ortak de-
polama da olabilir) ve de sosyal ilişkilerin daha
iyi düzenlenebileceği bir lokal" olarak özetlenebi-
lir. (s.10))

Önerilen aktivitelerin alanda dağılımı:

Önerilen kullanım	kapladığı alan m ²	hizmet gidecek nüfus	yer seçimi kriterleri
oyun alanı	2070 m ²	440- %40	. gürültüyü önlemek, . güvenliği sağlamak,
çiçek yetiştirme serbest düzenleme alanı	550 m ²	450- %41	oyun alanı ile diğer aktiviteleri ayırıcı unsur olarak
dinlenme-oturma alanı	725 m ²	550- %50	
gezinti-yürüyüş ve sirkülasyon alanı	1550 m ²	350- %31	
diğer yeşil	1500 m ²	1150- %100	
TOPLAM	6400 m²		

Yapı adası sakinlerinin yoğun istekleri üzerine, ortak sosyal mekân içinde çözümüne çalışılmış ayrı bir kulla-
nım da otopark alanı ile ilgilidir. (s. 11)

geliştirilen çözüm alternatifleri:

Projenin alternatif şekilleri "garajlı, garajsız ve çift garajlı" olarak belirlenmiş ve her alternatif için maliyet hesabı yapılmıştır. Maliyet dökümlerine göre seçenekler:

- . Maliyetin tamamının ada sakinlerince karşılanacağı varsayılarak daire başına düşen aylık miktar çıkarılmıştır.
- . Belediyenin elindeki makina, ekipman gibi olanaklarla projenin gerçekleştirilmesine katkıda bulunacağı göz önüne alınarak maliyet hesaplanmıştır. Ancak bu yardım hafriyat, dolgu ve duvar işlerinden oluşmaktadır. Maliyetin % 35'ini kapsayan işçilik kalemi bu yardımın dışında tutulmuştur.
- . Son seçenek olarak maliyetin % 35'ini oluşturan işçiliğin karşılanması da belediyeye bırakılarak maliyet tutarı hesaplanmış ve daire başına düşen aylık miktar bulunmuştur.

Bir sonraki sayfada, önerilen alternatif çözümlere göre toplam maliyet ve aylık tutarlarının dökümü verilmiştir. Verilen bu miktarlar, alt ve üst yapı harcamalarının toplamı olup, 1979 yılı Bayındırlık Bakanlığının birim fiyatlarının % 200 zamlı olarak kullanılmasıyla elde edilmiştir.

Ayrıca, yapı adasında imar yönetmeliği uyarınca, ileride kat çıkabilecek konutlar dikkate alınarak, maliyet hesaplarında hane sayısı 304' den 310' a çıkarılmıştır.

Maliyetin Seçeneklere Göre Ayrıntılı Dökümü: (s.23)

1. belediye yardımı olmaksızın daire başına düşen aylık miktar

alternatif A - I :	5 537 000 TL	(garajsız, iş süresi tahminen 6 ay)
	17 860 TL/daire	: 2 980 TL/ay
alternatif A - II:	10 728 500 TL	(tek garajlı, iş süresi tahminen 16 ay)
	34 600 TL/daire	: 2 160 TL/ay
alternatif B :	17 175 500 TL	(çift garajlı, iş süresi tahminen 20 ay)
	55 400 TL/daire	: 2 770 TL/ay
alternatif C :	5 475 800 TL	(garajsız, iş süresi tahminen 5 ay)
	17 670 TL/daire	: 3 530 TL/ay

2. kazı, dolgu ve duvar işlerinin belediyece yapılması halinde daire başına düşen aylık miktar

alternatif A - I :	4 122 800 TL	
	13 300 TL/daire	: 2 220 TL/ay
alternatif A - II:	9 474 500 TL	
	30 560 TL/daire	: 1 910 TL/ay
alternatif B :	15 830 000 TL	
	51 060 TL/daire	: 2 550 TL/ay
alternatif C :	4 122 800 TL	
	13 300 TL/daire	: 2 660 TL/ay

3. kazı, dolgu, duvar işleriyle maliyetin % 35'i tutarındaki işçiliğin belediyece yapılması halinde daire başına düşen aylık miktar

alternatif A - I :	2 679 820 TL	
	8 640 TL/daire	: 1 440 TL/ay
alternatif A - II:	6 158 420 TL	
	19 870 TL/daire	: 1 240 TL/ay
alternatif B :	10 289 500 TL	
	33 190 TL/daire	: 1 660 TL/ay
alternatif C :	2 679 820 TL	
	8 640 TL/daire	: 1 730 TL/ay

Önerilen Yönetim Sistemi:

Ortak sosyal mekân kullanımının denetlenmesi ve gerekli görülen sürekli işgücünün yönetimi için önerilen yönetim sistemine göre;

- . yapı adasındaki apartman yöneticilerinden oluşan bir "yöneticiler kurulu" bulunmakta,
- . bu kurulun başına, o yapı adasındaki apartman yöneticileri arasından veya dışardan aylıklı bir "ortak yöneticinin" seçimi yapılmakta,
- . bir mahalledeki her yapı adasının ortak yöneticileri biraraya getirilerek "ortak yöneticiler kurulu" oluşturulmakta,
- . ve bu ortak yöneticiler kurulunun başkanlığı görevi de mahalle muhtarına verilmektedir.

Mahalle muhtarı senede en az iki kez ortak yöneticiler kurulunu toplayacak ve yerel yönetimle olan ilişkileri yürütecektir.

Ayrıca ilgili yasa maddelerine "ada ortak kullanımı" kavramının ilâvesi istenilmektedir. (s. 24)

sonuç: Proje yapı adası sakinlerince onaya değer görülmemiştir. Bunun nedeni grup elemanlarınca, öz eleştiri niteliğinde, aşağıda verildiği biçimde belirtilmiştir.

"Proje uygulaması deneyiminde izah edildiği gibi biz topluma ulaşabilmede şu ana kadar muaffak olamadık. Toplumumuz bu tür girişimlere alışık olmadığı, bizim -bu işin heyecanı içinde öncelikle böyle bir uygulamada- (Belediyenin böyle bir projeyi gerçekleştirme vaadi mevcuttu.) Katılıma hazır olup olmadığını kontrol etmememiz en büyük hatamız idi. Toplumun bu kadar yararına olan bir girişimi red edemeyeceğini düşünmüştük. Çalışmada konu ile ilgili detaylar verilmektedir. Ancak şu kadarını söyleyelimki anketimizde toplumun % 92'sinin projeyi olumlu karşıladığı gibi bir neticede mevcuttur. Demekki toplumumuzun beklenmesi gerekecek. Ataleti atma, müsbet problemlerini çözücü davranışlara girme çevresini rahat, daha sağlıklı yaşanır bir şekle getirmek çabasına girme süresi vardır." (s. 2)

...

"Ancak, Küçükesat bu şansını yitirsede, bizim kentlerimizde 'halk katılımı' açısından edindiğimiz tecrübenin çok kıymetli olduğunu ifade

edelim. Ankara Belediyesi Kültür ve Eğitim Müdürü Sayın Birol Ganioglu öğrencilerimiz ve ben bu takdirde yeni bir alan seçmede önce kesinlikle 'katılma istekli' ve de 'commitment'lerini yapabilen bir/birkaç yapı adası sakinleri ve muhtar ile işe başlama gereğini kavramış durumdayız.

En büyük hatamızın topluma yenilik getirmek isteyen okumuş zümresinin yaptığı hatalardan biri olduğunu söyleyelim. Yeniliği götürmek istediğimiz zümrenin en az bizim kadar konu ve uygulayacak stratejisi hakkında bilgili olduğunu böyle bir uygulamanın getireceği faydaların farkında olabileceğini veyahutta en azından bu yaklaşımımızın çabucak kavranılabilmek görülebilecek bir konu olduğunu düşünmemiz oldu. Tabii iki dönemdir hiç ve hiçe yakın katılımdan ötürü bir izah imkânında elde edememiş olmamız için ayrı bir yönüdü. Belki bir yıl bu konu ile ilgili sadece bursür dağıtma ve sonra projeye başlamada yöntemlerden biri olabilirdi. Toplumumuz, inşallah zaman faktöründe ne kadar aleyhimize çalıştığını kavrar da hem böyle pahalı hemde vakit öldürücü yöntemler kullanmadan daha kısa sürede operasyonlar gerçekleşebilir." (s. 3)

Yukarıda saptandığı gibi halk katılımı kavramının sadece anket ölçüsüne indirgenmesi, projenin uygulanabilirliği açısından yapılan en büyük hatayı oluşturmaktadır. Ancak, grup elemanlarının da belirttiği ve batı dünyasında örneklerini gördüğümüz bir yıllık hazırlama döneminin ülkemiz koşullarında bu iş için yeteceği konusu üzerinde biraz düşünülmesi gerekmektedir. Zira topraktaki özel mülkiyet kavramı toplumumuzun bilincinde derinde yatmaktadır. Proje ise, hem topraktaki mülkiyeti belirsizleştirmekte hem de üzerine yapılan ortak sosyal yapılar nedeniyle yeniden fakat çok sesli mülkiyet biçimi getirmektedir. Bu yeniliğin etkisi kesinlikle gözardı edilmemelidir. Çünkü ülkemizde yaşamadaki başarı geniş ölçüde, edinilen mal-mülk ile eşdeğer tutulmaktadır. Bu açıdan projenin yapmak istediği bir ölçüde, kişisel başarıların ortaklaştırılması isteğidir ki, bunun bugünden yarına onay görmesi beklenmemelidir. İkinci önemli nokta olarak; projede daire başına düşen yapılm masraflarının daire malikleri tarafından karşılan-

ması öngörülmektedir. Ancak anket kapsamı içinde % 64 ev sahipliği ile % 36 kiracılık görülmektedir. O yapı adasındaki dairesinde oturmayan malike düşen miktarın kira tutarına artış olarak yansıyor yansımayacağı, yansiyacaksa ne şekilde yansiyabileceği belirtilmemiştir. Bu durumda projenin, o yapı adasında bulunmayan daire sahiplerince herhangi bir çekiciliği olmamaktadır.

Üçüncü önemli nokta; önerilen yönetim mekanizmasının işlerliğinin sağlanması hemen hemen olanaksızdır. Yakıt konusunun bile çözülemediği bugünkü apartman yönetim sistemi ile önerilen örgütlemeye gidilebilmesi mümkün görülmemektedir.

Konut sahibi olmak isteyenlerce oluşturulan kooperatiflerde ele alınan toplu konut projelerinde, yapım sırasında varolan çocuk oyun alanlarının bir süre sonra bozularak betonlanması, otopark haline dönüştürülmesi, bu yöndeki gereksinimin artması kadar, yönetimin yükünün hafifletilmesi isteği sonucunda olmaktadır.

Kaldı ki bu projede öneri hem dışardan gelmektedir, hem de çok yüklü bir organizasyonu gerektirmektedir. Toplumumuzun bugünkü yönetim bilinci, Ankara'nın Küçük-
esat Semtinde bile önerilen yükü kaldıracak düzeye kısa sürede ve zahmetsizce çıkarılamayacaktır.

Dördüncü önemli nokta; ülkemizde görevin sürekliliği anlayışından yoksun olan bir yönetim sisteminin yaşamasıdır. Başlanılan işlerin, baştaki sorumluların değiştirilmesiyle yarım bırakılması 70'li yıllarda sık sık görülen olağan işlerden olmuştur. Bu durumda proje garantisine güvenemeyen yapı adası sakinleri, mevcut yapısal durumun bozulmasını bilinçaltından istememektedirler.

Yukarıda yapılan eleştiriler ışığında, proje kendi içinde tutarlı olmasına karşın, uygulanabilirliği açısından, daha çok ö z l e m l e r i y a n s ı t m a k t a d ı r .

Ayrıca grup elemanlarının yapı adası sakinlerine karşı geliştirdikleri psikolojik tutumları dikkat çekmektedir.

Yukarıda verilen alıntıda açıkça görüleceği gibi, projeyi başarısızlığa götüren etkenlerden biri olarak, toplumun olayın önemini kavramadaki yeteneksizliğini göstermek, üniversitelerimizde eğitim psikolojisi açısından yapılabilecek en büyük hatalardan biridir.

İncelenen Çalışma No: 3

İmar ve İskân Bakanlığı,
Ankara Metropolitan Alan
Nazım Plân Bürosu

"Gelişme Alanı Olarak Yıldız-Oran Koridoru" Plân Raporu, 1979.

İncelenen üçüncü çalışma, fiziksel mekânı oluşturmakla yükümlü bir kamu kuruluşunun, Ankara Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosunun, gelişme alanı olarak yerleşime açıp, 1/5000 ölçeğinde yerleşim plânlarını hazırlayarak Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğüne devrettiği bir çalışmasının plân raporudur.

Ankara Nazım Plân Bürosu 1969 yılında başlayan uzun çalışmalarının sonucunda, Ankara Şehri için, "devamlı bir plânlama ve uygulama süreci içinde bir ara-etap ürünü olarak" 1/50 000 ölçekli Kent Gelişim Şeması ile 1/100 000 ölçekli Çevresel Şema'yı oluşturmuştur. Bu şemalar, 1990 yılı için, genel düzeyde doğrulanmış bir "arazi-kullanış stratejisini" göstermektedirler.

(Nazım Plân Şeması - Özet Raporu, 1978, s. 2)

Daha sonra, şemalar ile açıklayıcı nitelikteki "Ankara Nazım Plân Raporu 1970-1990" adı verilen plân dokümanı ile (özellikle 6. ve 7. bölümleriyle¹⁾) bir bütün oluşturacak ve birlikte geçerli olacak biçimde "Ankara Nazım Plânının Uygulanmasına İlişkin Plân Hükümleri" hazırlanmıştır.

1) açıklayıcı bilgi için arka sayfaya bakınız.

"... Nazım Plânı tamamlayıcı nitelikteki plân hükümleri; 1/50 000 ölçekli 'Ankara Nazım Plânı (1990)' onama sınırları içinde genel olarak uyulması zorunlu 'Genel Hükümler' ve Nazım Plân kararları ile getirilen kullanımlara ilişkin olarak 'Özel Uygulama Hükümleri' başlıklarında düzenlenmiştir." (Ankara Nazım Plânına İlişkin Uyulması Zorunlu Plân Hükümleri, 1981, s. 1)

Bu çalışmanın, Ankara Nazım Plânında gösterilen konut alanları kullanımına ilişkin plânlama hükümleri, eldeki çalışmanın kapsamı açısından önem taşıması nedeniyle, aşağıda alıntı olarak verilmiştir.

"Konut Gelişme Bölgeleri

Onanlı 1/50 000 ölçekli Ankara Nazım Plânında belirtilen Konut Gelişme Bölgeleri içinde plânlama ve uygulama çalışmaları kamusal, kooperatif ve özel nitelikli kuruluş ve kişiler tarafından aşağıdaki koşullar çerçevesinde yürütülecektir.

A. Plânlama için koşullar:

...

6. Konut Gelişme Bölgelerinde hazırlanacak yerel imar plânları
 - İmarlı arazi bütünlüğünü en az ada ölçeğinde koruyan,
 - Konut üretimini ada ölçeğinde amaçlayan, bir anlayışla düzenlenecektir.

Bu amaçla yapılacak ayırmalarda (ifraz) ada büyüklükleri

- Bir veya birkaç kooperatifin yerleşebileceği
- Veya toplu konut üretimine elverişli,
- Ve arazinin fiziki koşullarına uygun olarak belirlenecektir.

B. Plânlama ve Uygulama Bütünlüğünün Denetimi Koşulları:

1. Konut alanlarında uygulamaya geçilebilmesi,
 - a). Sosyal Donanım Alanlarının kamu eline geçmesinin sağlanması,

1) Ankara 1970-1990 Nazım Plân Şeması - özet rapor, Ankara Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu, 1978, Yayın No: 8.

Bölüm 6: 1970 Ankara'sı
Ankara'nın Ülke ve Bölgesindeki Durumu

Bölüm 7: Ankara Kent Bütünü Gelişme Stratejisi
(1990)

- b). Teknik alt yapının Bakanlık, Belediyesi ve ilgili kamu kuruluşunca aranan teknik standartlara uygun olarak yapılması veya yapılması için gerekli koşulların girişim sahibince sağlanması ile mümkün olacaktır." (Plân Hükümleri, 1981, ss. 7-8)

Ankara, İstanbul ve İzmir Nazım Plânlarının "Belediyelerce aynen uygulanmasını sağlayacak kanuni tedbirlerin alınması ve bu maksatla İmar ve İskan Bakanlığı'nca mevzuatta yapılması gereken değişiklik tekliflerinin hazırlanması" hususuna ilişkin olarak da T.C. Bakanlar Kurulu'nun 20.7.1965 gün ve 6/4970 sayılı kararı bulunmaktadır. (Plân Hükümleri, 1981, s. 1)

Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu, yukarıda kısaca verilmeye çalışılan yükümlülüğü çerçevesinde; Ankara Şehri için geliştirdiği makro formda şehrin güney kesimindeki 24 ve 44 NO'lu bölgeleri gelişme alanı olarak öngörmüş ve iki bölgeyi birlikte ele alarak "Yıldızevler-Oran Koridoru Gelişme Bölgesi" olarak plânlamıştır.

Adı geçen gelişme bölgesi için getirilmiş temel plânlama kararları arasında; TAKS¹⁾, KAKS²⁾ ve Parsel Büyüklüğü Kararları kapsamında verilenler, Büro'nun dış mekân oluşturmaya yönelik çabalarını göstermesi açısından önemlidir.

1) ve 2): Yapı düzenine ilişkin kat sayı tanımlamalarıdır.

TAKS: taban alanı kat sayısı

$\text{bina alanı (m}^2\text{)} / \text{imar parseli alanı (m}^2\text{)}$

Bina Alanı: Aydınlık dahil binanın arsa zemininde işgal ettiği alandır.

KAKS: kat alanı kat sayısı

$\text{yapı alanı (m}^2\text{)} / \text{imar parseli alanı (m}^2\text{)}$

Yapı Alanı: Tüm katların alanlarının toplamıdır. (Aydınlık, ışıklık, hava bacası, kapalı çıkmalar dahil açık çıkmalar iç yüksekliği 1.80 m'yi geçmeyen ve sadece tesisatın geçirildiği tesisat galeri ve katları ile müstemilat olarak kullanılan bodrum katları hariçtir.)

Tanımlar İzmir İmar Yönetmeliğinden alınmıştır.

"...

Bir konut adasında arkadan çekme mesafeleri sonucu oluşan mekân, çocuklar için oyun alanı-park olarak kullanılacaktır. Bu ortak mekânın sağlıklı bir biçimde yer alabilmesi için ise arka bahçelerin çit, duvar ya da benzeri sınır belirleyici elemanlarla çevrilmemesi bir plân koşulu olarak gerekmektedir. Yine bu nedenle, binaların arka yüzünden itibaren en fazla 3 metre'den sonra yer alan parsel alanında, yukarıda tanımlanan 'ortak mekân' dışında hiç bir kullanım getirilmeyecektir. Bu tanımlamaya göre sözü edilen 'ortak mekân' en az 14 metre genişliğinde ve bir 'ada' uzunluğunda oluşarak, çocukların araba sahipliliği oranı yüksek olacak bir bölgede sağlıklı ve sürekli bir biçimde yararlanabilecekleri bir çevre hazırlanacaktır.

... ."

(Gelişme Alanı Olarak Yıldız-Oran Koridoru Plân Raporu, 1979, s. 7)

Yıldız-Oran Koridoru Gelişme Bölgesinin 1/5000 ölçekli nazım plânı ile plân raporu onay için Bakanlığa gönderilmiştir. Ancak yapı adası ölçeğinde oluşturulmak istenen "ortak mekân" onanmamıştır.

Büro'nun daha önceki çalışmaları, Ankara Nazım Plânına İlişkin Uyulması Zorunlu Plân Hükümleri, Bunları destekleyen yasal kararlar ortadadır. Bütün bu verilere dayandırılarak hazırlanan ve belli bir yeri konutsal gelişim bölgesi olarak yerleşime açan plânlamanın onanmamasının tek nedeni İmar ve İskân Bakanlığı'nın "mevzuatta yapılması gereken değişiklik tekliflerinin" hazırlığına girmemiş olmasıdır. Zira; yürürlükteki İmar Yasası, kentsel araziye mümkün olan en küçük parçalara bölen parselasyon koşulunu getirmektedir ki, bu da ada ölçeğinde tek elden yapılaşmaya olanak vermemektedir. Yasa ile çelişen kararların onaylanamayacağı gerekçesi ile, adı geçen gelişme bölgesinde düşünülen "ortak mekân" ne onaylı 1/5000'lik nazım plânında ne de -bir evvelki işlemin doğal sonucu olarak- Belediye İmar Müdürlüğüne hazırlanan 1/1000'lik uygulama plân paftalarının kenarına plân koşulu olarak işlenmiştir. (bakınız, Ek. II) Böylece öneri uygulama kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bu kez de, etkin bir kamu kuruluşunun yapı adası ölçeğinde ortak mekân yaratma çabası, y a s a l a r a a y k ı r ı l ı ğ ı n e d e n i y l e sonuçsuz kalmaktadır.

İncelenen Makale:

V A N L I, Şevki: Yeni Konut Yerleşimi ve Yeşil, Peyzaj Mimarlığı (Ankara), 1970, Sayı: 1.

Yazar makalesinde mülkiyetin tek evden apartmana ve ondan apartman dairesine geçtiği, çalışma düzeninde temelden önemli farklılıklar doğduğu halde, şehir plânlama uygulamalarının değişmek gücünü gösteremediğinden bahsetmekte; şehir hayatını ezici yoğunluklardan korumak için -diğer önerilerin yanında- konutsal yerleşimleri şehir dışına çıkarmak, banliyöler kurmak gerekliliğine değinmektedir.

Ankara ve İstanbul'dan banliyö örnekleri getirmekte ve bu yerleşimlerdeki dış mekân düzenlemelerinde uyulması gereken ilkeleri vurgulamaktadır.

Önemi nedeniyle makalenin son kısmı aşağıda alınta olarak verilmiştir.

"Örneğin, bu düşüncelerle plânlanmış olan Ankara yakınındaki OR-AN şehri ile Ankaranın bazı bölgeleri arasında önemli yoğunluk farkı olmadığı halde, yararlanılacak yeşil alanlar oranı beş katına ulaştırılabilmıştır. Herkesin bir daire sahibi olduğu bir yerleşimde, apartmanların ve etrafındaki arsa parçasının müstakil yönetime sahip olması anlamsızdır. Bunun için bakımsız arsa parçaları doğuran bahçe duvarlarını kaldırmak, ısıtma, su vb. hizmetleri olduğu gibi bahçeleri de bir merkezi yönetime bırakmak isabetli olacaktır.

Pek açıktır ki, arsa artıklarının birleştirilmesi, yani mevcut şehirde olan, yapıların arasındaki bahçe duvarlarının kaldırılması bizi amaca götürmeyecektir. Türkiyede alıştığımız anlamdaki apartman tarifine uygun yapı girişimleri için yapılmış parsellerin plânlaması yararlı bir sonuç vermeyecektir. İçinde birden çok fazla konut yapılarının yerleşiminin, yeşil, manzara, mekân ve pratik unsurların ortak yararlarına göre plânlama-

sıyla amaca yönelebiliriz.

Bu nedenlerle, konut yerleşimlerinin büyük ölçülerle ele alınması, tek daire mülkiyetinin gözönünde tutularak eski parselasyon düşüncesinin bırakılması, ortak tesisler ve bunun içinde en önemlisi olan yeşilin düzenlenmesi gerekmektedir." (s. 18)

Konutsal yerleşimin banliyöler halinde şehir dışına çıkarılması gerekliliği üzerine yapılabilecek tartışmalar bir yana bırakılırsa; bahçe duvarlarını kaldırarak ortak dış mekân yaratılması ve bunun merkezi bir yönetime bırakılması konusunu -kooperatiflerce ele alınan toplu konut projeleri dışında- genelleştirmek önerisi sosyo-ekonomik ve sosyo-politik bir değişimi önkoşul olarak görmektedir.

Zira gerek özel mülkiyete dayanan arazi sisteminin gerekse bunu koruyan imar hukukunun değişimi yapısal bir değişimle birlikte olanaklı görülmektedir. Ülkemizde, önerinin yapıldığı 1970 yılından günümüze değin değişmeyen koşullar bugün de öneriyi uygulanamaz niteliği içinde bırakmaktadır. Değinilen değişimin gerekliliği ve ülke genelinde istendiği varsayımından çıkılsa bile, sorunun çözümü ancak kademeli olarak daha sonraki senelerde gerçekleşebilecektir. Çünkü, değişen sosyo-ekonomik ve sosyo-politik yapının etkinliğinin mekâna yansması sözkonusudur ve kurulmuş mekânın değişimi/yenilenmesi oldukça zaman alıcı ve pahalı bir olaydır.

Bu düşüncelere ek olarak, bugünün genç kuşaklarının sorununun çözümünü, kuşaklar ötesine bırakmak, neden-sonuç ilişkileri içinde gittikçe büyüyen soruna çözüm getirmek amacıyla hiç yaklaşmamak demektir ki, bu tutum düşünen beyin ve duyan yürek için onayı güç bir tutumdur.

Özetle; yapısal değişimi önkoşul olarak getiren önerilerin uygulanması doğal olarak ancak gerekli değişimin oluşmasından sonra olanaklıdır. Bu durumda çözüm önerisinin en önemli niteliği b e k l e m e k t i r.

Böylece yukarıda irdelenen çalışmalar, sorunu çözüm amacıyla getirilecek önerinin niteliğini de belirlemektedir.

Buna göre:

- . ülkemiz koşullarında uygulanabilirliği olan,
- . yürürlükteki yasalarla çelişkiye düşmeyen ve
- . yapısal değişimi önkoşul olarak getirmeyen çözümlerin önerilmesi gerekmektedir.

Böyle bir çözümün önerilmesi, uzun vadeli köktenci çözümlerin plânlanmasına engel de olmamaktadır. Aksine, yapıcılığı, toplum bilincinde köktenci çözümlere olanak tanıyacak biçimde somutlaştıracaktır. Zira köktenci çözümlere ancak toplumla birlikte gidilebilmektedir.

Yerküresi üzerinde çocuk ve oyun kavramları ırk, dil ve din sınırlamalarını benimsemeyen akıcı bir aynılık gösterirler. Dolayısıyla oyun mekânlarının tasarımına yönelik çalışmalar, doğal olarak, çocuk psikolojisinin kendine özgü, evrensel geçerliliği olan bilimsel gerçeklerine oturmak zorundadır. Ülkemizde çocuk oyun mekânı tasarımına yönelik çalışmalarda da bu durum kolayca görülmektedir.

Çocuk oyun mekânı oluşturulmasına yönelik ülkemiz literatüründe yer alan tasarım ilkelerini özetlemek gerekirse, bunu üç grupta toplayarak vermek olanaklıdır.

1. Oyun mekânının yerleşim konumuna ilişkin olanlar;
 - . kullanıcısı açısından ulaşılabilirliğine,
 - . trafik güvenliğine,
 - . yerleşim dokusundaki diğer açık/yeşil mekânlarla olan ilişkisine ve
 - . yerel iklim koşullarına uygun optimal yönlendirmekonularına ağırlık verirler.
2. Oyun mekânının donatımına ilişkin olanlar;
 - . oyun tiplerine göre araç-gereç donatımının niteliğini,
 - . doğal öğelerle donatımını,

- . her mevsim kullanım olanağının bulunmasını ve
 - . çok yönlü kullanımı
- hedef alan ilkelerdir.

3. Oyun mekânının kullanıcılarına ilişkin olanlar;

- . oyun- ve ilköğretim çocuğunun aksiyon çapına,
- . metrekare/çocuk donatımının yaşa göre nitelik ve niceliğine,
- . farklı yaş grupları arasındaki akıcı mekân kullanımına olanak veren tasarım düzenine

dikkat çeken ilkelerdir.

Ülkemizde bu konuya ilişkin olarak genellikle, çocuğun bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimi üzerinde durulmasına karşın, törel gelişimi yeterince ilgi görmemektedir. Çocuk oyun mekânları tasarımında, bu gelişimi hedefleyen tasarım ilkelerinden de yararlanılması çocuğun genel gelişimi açısından gerekli görülmektedir. Batıda bu konuya değinen az sayıda çalışmalar bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamı içinde buna değinilecektir.

Eldeki çalışmada özellikle üzerinde durulan bir konu da okulöncesi çocuğunda c i n s e l ö z d e ş i m olgusudur. Ailede kazanılan ve çevrede pekişerek olgunlaşan cinsel kimliğin, kişinin gelecekteki ruhsal sağlığı ve sosyal gelişimi açısından, doğumla yapısından gelen cinsel donanımları doğrultusunda gelişmesi istenir. Bu nedenle çocuğun yaşam çevresini/oyun çevresini tasarlarlarken, c i n s e l k i m l i ğ i n p e k i ş t i r i l m e s i yönünde yapılacak eklemeler amaca uygun olacaktır.

0.4. Materyal ve Yöntem

İzmir Belediyesi sınırları içinde araştırma alanı olarak seçilen semt, Kültür, Mimar Sinan, Alsancak ve Kahramanlar Mahallelerini kapsamaktadır.

Araştırma alanını güneyde Akdeniz, İsmet Kaptan, Etiller ve Oğuzlar Mahalleleri, doğuda demiryolunun Alsancak-Hilâl kavşakları arasındaki kısmı, kuzey ve batıda ise iç körfez kıyıları sınırlamaktadır.

Semt aşağıdaki kriterlerden ötürü, araştırma alanı olarak seçilmiştir:

1. "geçmişe uzanan yerleşik konut alanı niteliği taşıması" ve "İzmir Kenti yerleşik alanı içinde kentsel yoğunlaşmanın (gerek nüfus ve gerekse işlevsel) en yüksek düzeyde" olması,

(Serim, 1979, s.89 ve s.104)

Dolayısıyla semtin oturmuş, mülkiyet düzeni kesin olarak belirmiş bir yerleşim dokusu bulunmaktadır. Semt bir yandan liman ve endüstri, diğer yandan Gümrük, Basmahane ve Cumhuriyet Meydanı arasındaki üçgen alanda gelişen merkez fonksiyonları ile çevrelenmiş olduğundan ve sınırları içinde 42.1 ha'lık Fuar Alanı¹⁾ yer aldığından, bir gelişme yönü bulamamıştır. Ancak kendi içinde sürekli bir yenilenme ve yükselme baskısı altındadır. Buna koşut olarak 12.5.1970 tarihinde İmar ve İskân Bakanlığı'nın onayı ile 9 maddelik bir Bölge Kat Nizamı yürürlüğe girmiştir. Yalnızca Alsancak, Kültür ve Mimar Sinan Mahalleleri için bir dizi yoğunluk artırıcı kararlar üretmiş olan bu yasal belgeye uygun olarak, özellikle Kültür ve Mimar Sinan Mahallelerinde bugün azamî kat yüksekliğine de ulaşılmıştır. Bu iki mahallede çoğunlukta olan kat sayısı 9 ile 11 arasında bulunmaktadır.

1) İzmir Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu'nun kayıtlarına göre, Fuar Alanı 42.1 ha'dır.

(daha fazla bilgi için bakınız: Serim, 1979 ve İzmir Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu-Arazi Kullanış Araştırması Ön Değerlendirme Formları, Ek: III)

Araştırma alanında Kahramanlar Mahallesi de yenilenme ve yükselme olgusu gözlenmektedir.

2. merkezleşme baskısı altında bulunması,

İzmir Şehrinde merkezleşme sürecini irdelemek amacıyla yapılan bir araştırmada, İzmir'in olumsuz bir merkezleşme sürecine sahne olduğuna değinilmekte ve bu merkezleşmenin kendisini:

- "- Merkezdeki konut sayısının azalması ve gece nüfusunun erimesiyle,
- Merkezdeki iş yeri yoğunluğunun artması ve bunu izleyen bir çok sorunlar(ın olmasıyla),
- Merkezin çoğunlukla ticaret ve hizmet işlevlerine dönüşmesiyle"

belirttiği, ampirik bulgulara dayanılarak ortaya konulmaktadır. (Önen, 1979, s.82)

Şehrin, tarihî-mahallî karakterde ve kendine özgü özellikleri olan Kemeraltı, Tilkilik (Dönertaş) çarşısını da içine alan merkezî iş bölgesi, araştırma alanını güneyden sınırlayan Akdeniz, İsmet Kaptan, Etiler ve Oğuzlar Mahallelerinin de bulunduğu bölgeye doğru kayarak genişlemektedir.

Merkezleşme sürecini irdeleyen araştırmada, bu bölgede birbirleriyle mekânsal bağlantı içinde bir bütünlük oluşturan 19 mahallede, yukarıda verilen 3 kriter ampirik olarak sınanmıştır. Araştırma alanıyla ilgili olan ayrıntılar, konuya açıklık getirmesi amacıyla, özetlenmiştir. (Önen, 1979, ss.69-79)

- merkezin konuttan boşalması

. gece nüfusunun çalışanlara oranı:

Akdeniz	% 10
İsmet Kaptan	% 22
Oğuzlar	% 38
Etiler	% 62

• nüfus hareketleri: (1970-1976)

İzmir'de 1970-1976 nüfus hareketlerine göre nüfusu azalan toplam 42 mahallenin ortalama nüfus düşüş oranı % 131'dir. 19 Mahalledeki ortalama nüfus düşüş oranı ise % 178'i bulmuştur.

1965-1976 Arasında sürekli nüfus kaybına uğrayan birinci gruptaki dokuz mahalleden:

İsmet Kaptan % 440
Oğuzlar % 21 azalmıştır.

• net yoğunluk:

Net yoğunluğun azlığı konut sayısının az oluşunu göstermektedir.

İzmir'de 1976 verilerine göre, mahalle başına düşen ortalama net yoğunluk 459'dur.

19 mahallenin net yoğunlukları ise, 211 kişi/ha'dır.

Akdeniz 10
İsmet Kaptan 14
Oğuzlar 97

• konut brüt yoğunlukları:

İzmir ortalaması 1976 yılında 101 iken, 19 mahallenin ortalama değeri 87'dir.

	konut brüt yoğunluğu	
	1970	1976
Akdeniz	36	12
İsmet Kaptan	37	7
Oğuzlar	41	7

- iş yeri yoğunluğu:

	iş yerleri toplamı		% değişim
	1970	1976	
Akdeniz	1673	2267	+ 36
İsmet Kaptan	1048	1338	+ 28
Oğuzlar	276	248	- 11

- iş yerlerinin sektörlere dağılımı

	1. imalât	2. ticaret	3. hizmetler
Akdeniz	0	+	+
İsmet Kaptan	-	+	+
Oğuzlar	-	-	+

+ : artma, - : azalma, 0 : değişim yok

3. trafik yoğunluğunun yüksek olması,

Araştırma alanında, araba sahipliği oranının yüksek olması, merkez fonksiyonlarını barındırması, Alsancak Garı ve limanın bulunması nedeniyle, günün her saatinde yoğun bir trafik akımı vardır.

Sokak ve caddelerin genişlikleri 9.50, 15, 17, 20 ve 30 m olup, şehir içi toplayıcı ve dağıtıcı ulaşım ana arterleri semtten geçmektedir.

4. ticaretin yerleşim yüzeyinin bütününe dağılmış olması,

Cumhuriyet Meydanından itibaren 1. ve 2. Kordon Boyu başta olmak üzere, lüks ve günlük tüketim ihtiyaçlarını karşılayan ticaret fonksiyonları semtin yüzeyine dağılmıştır.

Örneğin aynı fonksiyon Karşıyaka ve Hatay semtlerinde belirli yollar boyunca gelişmiş ticaret aksları görünümündedir.

5. araştırma alanınının topoğrafyasının düz olması,

Böylece, körfezden karaya esen rüzgar 1. Kordon'daki yüksek ve bitişik düzendeki yapılarla engellenmektedir.

Bahar ve yaz aylarında yüksek sıcaklık, iç taraflardaki yüksek yapıların etkisi ve aralarındaki genişliği yer yer 30 m'yi bulan yüksek yoğunluklu ulaşım açısından kaynaklanan eksos gazı ve gürültü ile birlikte, kente-özel-mikroklimalı rahatsız edici üst sınırlara ulaştırmaktadır.

6. yetersiz açık/yeşil alan donatımı,

Kültür ve Kahramanlar Mahallelerinde kamuya açık yeşil alan yoktur.

Alsancak Mahallesiinde ise, 1447 m² 'lik küçük, içinde bir kaç oturma elemanı içeren, gelişmiş güzel bitkilime gösteren bir park alanı bulunmaktadır. Ancak İzmir Belediyesi Plânlama Dairesi Şehircilik Bürosu'ndan alınan bilgiye göre; park, uygun başka bir yerin

bulunamaması nedeniyle, imar plânında ilkokul olarak gösterilmiştir.

Araştırma alanında ayrıca, Mimar Sinan Mahallesi sınırları içinde yer alan ve ülke çapında hizmet veren 42.1 ha'lık bir fuar alanı bulunmaktadır. Fuar alanı, açık/yeşil alan kimliği ve yerleşim konumu nedeniyle konut yakın yeşili işlevini yüklenememektedir. (Ergin, 1981)

Araştırma alanının seçiminde rol oynayan bu kriterlerin tümünü birden, İzmir Belediye Sınırları içinde başka bir semtte görmek olanaksızdır.

Kısaca: semt bugünkü durumuyla yerleşik bir konut bölgesidir. Ancak merkezleşme sürecine girdiğinden, bu olgunun olumsuz bütün etkileri de bölgede hissedilmektedir.

Çalışmada, İzmir Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu'ndan sağlanan 1/5000 ölçekli nazım plân paftaları kullanılmıştır. Ayrıca ayrıntılı bilgi için İzmir Belediyesi İmar Müdürlüğü'nün 1/1000 ölçekli uygulama plânlarından yararlanılmıştır.

Araştırma alanının arazi kullanımı (land use), İzmir Nazım Plân Bürosu'nun 1971-1976 yılları arasında tamamladığı, "arazi kullanış araştırması ön değerlendirme" çalışmalarından çıkarılmıştır.

Bunlardan başka; çalışmanın başında araştırma materyali olarak bir anket çalışmasından yararlanılması da düşünülmüştür. Ancak, böyle bir çalışmada en önemli nokta anket sonuçlarının doğruluğu açısından, formlarının hazırlama zorluğunda yatmaktadır. Soruların k i m e, k i m l e r c e ve n a s ı l sorulacağı konuları, üzerinde titiz çalışmaları gerektiren konulardır. Form hazırlamaya yönelik uzun ve ayrıntılı çalışmalara başlamadan önce, eldeki çalışmanın kapsamı içinde, anketin gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Çocuğun oyunu söz konusu olduğunda, bizzat çocukların veya anababalarının düşüncelerinin yanında, geniş kapsam içinde toplumun geleceği açısından, olması-gereken de olması-istenen kadar önem taşır. Özellikle olması-istenen konusu, kişilerin yaşam biçimleriyle belli bir bağıntı içine sokulabildiği halde olması-gereken çok daha nesnel kriterler içinde değerlendirilebilmektedir. Olması-istenen'in bireysel ölçekte özneliği öne çıkarken, olması-gereken'in evrensel ölçülere kadar uzanan bir nesneliği vardır. Çocukların oyuna olan gereksinimleri, gelişim fizyolojisi ve psikolojisinin ortaya koyduğu bilimsel gerçeklerdir. Çocukların gelişim dönemlerine uygun gelişme gösterebilmeleri, erişkinlik dönemlerinde, ne kendileri ne de çevreleri açısından, sorun yaratmayacak bir biçimde topluma katılmaları (entegre olabilmeleri) için, çocukluk dönemlerinde kendi doğalarına uygun, çağdaş yaşam koşullarına hazırlayıcı nitelikte, bilimin gösterdiği ilkelere bağlı kalarak tasarlanan oyun olanaklarına gereksinimleri vardır. Bunun açıkça ve anlaşılır bir biçimde gündeme getirilmesi, hatta gereksinim sahiplerinin bile bilinçlendirilmesi, hem ilke koyucular hem de uygulayıcı birimlerce yapılacak işlerdir. Sorun yeteri kadar bilinmektedir. Bu nedenle araştırma alanında

- . ne bu günkü mevcut yetersiz donatım durumunun saptanması,
- . ne de kullanıcıların isteklerinin eğilim yönünün belirlenmesi

söz konusudur.

Ayrıca konuya ilişkin olarak, yurt içi ve yurt dışında yapılmış ampirik çalışmalar da bulunmaktadır. Metinde bazılarına değinilmiştir.

Sonuçta, gerekli olmaması nedeniyle araştırma alanında özgün bir anket çalışması yapılmamıştır.

Araştırma konusu genel anlamıyla fiziksel çevre plânla-
ma çalışmaları kapsamına girdiğinden, daha önce bu yön-
de yapılmış çalışmaların kullandığı yöntemlerden yarar-
lanma yoluna gidilmiştir. Bu amaçla irdelenen çalışma-
lardan, Akdoğan (1972), Koç (1977) ve Bayraktar (1980)
örnek olarak verilebilir.

Adı geçen akademik yapıtlar doğrultusunda ve araştırma-
ya konu olan soruna, özellikle günümüz koşulları için-
de, çözüm getirebilme kaygısıyla, çalışma yöntemi
bilgi toplama - analitik değerlendirme - sentez
olarak belirlenmiştir.

Bilgi toplama safhasında:

- . konu ile ilgili yurt içi ve yurt dışı kaynaklı kuram-
sal ve uygulamalı çalışmalardan yararlanılmıştır.
- . Araştırmanın ele alınış ve sorunu kavrayış biçimi ile
getirilmek istenen çözüm önerisi üzerinde, akademik
kurumlardaki bilim adamlarının ve ilgili bakanlıkların
bölgesel örgütleri ile yerel yönetim kuruluşlarındaki
uzmanların görüşlerine -araştırmanın yaşama geçiril-
mesi gücünü irdelemek amacıyla- başvurulmuştur.
- . Araştırma alanında yapılan gezilerde alan kullanımı
ile mekân-eylem ilişkisine yönelik gözlemler sürdürül-
müş ve fotoğraflar çekilmiştir.

Analitik değerlendirme safhasında:

toplanan bilgiler incelendiğinde, araştırma konusunun
ülkemiz genelinde sorun olduğu görüldüğünden, bu güne
kadar sorunun çözümü amacıyla konunun ele alınış biçimi
ve yeterli aşamalara ulaşılamamasının nedenleri saptan-
maya çalışılmıştır. Bunun için;

- . ülkemizdeki kuramsal ve uygulamalı çalışmaların konu-
yu ağırlıklı olarak hangi amaçla ve nasıl ele aldık-
ları konusu üzerinde durulmuş,
- . yasaların, örgütlenme biçiminin ve yönetim sisteminin,
sorunun çözümüne yönelik çalışmalara etki gücü ve bi-
çimi araştırılmış,
- . başarılı olan yurt dışı uygulamalarının başarı neden-

leri, başarılı oldukları çevredeki koşullarla etkileşim bağıntıları dikkate alınarak ortaya konulmuştur, . seçilen başarıya-götüren-çözüm-etkenleri'nin yerel koşullara uygulanma gücü üzerinde düşünülmüştür.

Sentez safhasında ise:

analitik değerlendirme safhasında öngörülen model üzerinde tekrar, bilim adamlarının ve uygulamadaki uzmanların görüşleri alınmıştır.

0.5. Kavramlar¹⁾

Eldeki çalışmanın bütünü için geçerli olan bazı kavramların ayrı bir başlık altında verilmesi, iletişim kolaylığı sağlaması bakımından uygun olmaktadır.

Bunlar sırasıyla:

Oyun yerleri kavramı, oyun için özel olarak düzenlenmemiş olup, çocukların gerçekte oynadıkları mekânları kapsamaktadır.

Oyun alanı mekânsal yerleşim ve donatımı bakımından oyun için özel olarak düzenlenmiş yerdir.

Oyun bölgesi konut ve eğitim yapılarına direkt bağlantısı olan, trafikten arındırılmış, oyun alanlarının birbiriyle ilişkisi kurularak tasarlandığı açık/yeşil alan bütünü anlatmaktadır.

Oyun parkı oyun alanlarının yoğunlaştığı, sorumlusu ile birlikte oyuna kesintisiz olarak açık tutulan mekândır.

1) Kavramlar, ülkemizde yerleşmiş olan tanımlamalar ile Wohlin'den (1972, s.26) yararlanarak verilmiştir.

1. ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME

1.1. Çocuk ve Oyun

Gelişim psikolojisi açısından, kişinin doğumuyla, genelde 12 yaşın bitiminde başlayan ergenlik dönemi arasındaki süre çocukluk çağı olarak tanımlanır.

Ansak çocuk, erişkin kişinin küçük bir modeli değildir. Kendine özgü biyolojik ve düşünce yapısı bulunmaktadır. Biyolojik yapısındaki farklılığı yaratan neden gelişme olayıdır. Düşünce yapısındaki farklılık ise, organizmanın büyüme anındaki değişimleriyle bağıntılı olarak gelişmekte olan dil ve algısal yetisinden kaynaklanmaktadır.

Çocuğun gelişimi ve erişkin kişiden olan farklılığı üzerine Jersild (1979), Şahinkaya (1965), Sükan (1978), Korczak (1973, 1974) ayrıntılı bilgiler verirler.

Çocuk fenomenini anlaşılır hale getirebilmek için, onun biyolojik tanımına ek olarak toplumsal sistem¹⁾ içindeki konumunu da belirlemek gerekmektedir.

Çocuk toplumsal sistem içinde, gerek toplumsal çevre, gerekse bu çevrenin yarattığı fiziksel çevre etmenlerine karşı açık bir sistemdir. Çocuğu toplumsal sistem içinde bir alt sistem olarak düşünmek gerekir. Doğal olarak, toplumsal sistemin bütününi oluşturan parçaları arasında, yani: toplumun çocuktan başka diğer ögeleri (gençlik, erişkinler, yaşlılar) ile çocuk arasında, bir ilişki düzeni bulunmaktadır. Bu ilişki düzeninin en

1) Toplumsal sistem öğretisi üzerine ayrıntılı bilgi için bakınız:

A R M A Ğ A N, İbrahim: Sosyal Bilimlerde Sistem Yaklaşımı, E.Ü. Sosyal Bilimler Fakültesi, Cilt 1, 1980, Sayı 1, Ayrıbasım.

K O N G A R, Emre: Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1981.

T E K E L İ, İlhan: Sosyal Sistemler, Sosyal Değişme ve Yerleşme Yapısı, doktora tezi, İ.T.Ü.-Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1969.

karakteristik özelliği de, toplumsal sistem içinde bulunan diğer alt sistemlerden çocuk-alt-sistemine yönelen tek taraflı etmen durumunda olmasıdır. Çocuk toplumsal sistem içinde a l ı c ı ö g e durumundadır. Çocuğun toplumsal sistem içindeki bu tek taraflı ilişki düzenine karşı savunma olanağı da bulunmamaktadır. Çok partili demokratik sistemlerde, savunma mekanizması oy kullanabilme gücü ile kurulduğundan, çocuk yaşı nedeniyle bu olanaktan mahrum kalmakta ve sistem içindeki alıcı öge olma özelliğine bir de z a y ı f ö g e olma özelliği eklenmektedir.

Çocuk kendine özgü yapısının ve toplum içindeki konumunun bilincinde olmadan, doğumundan sonraki ilk yıllardan başlamak üzere bulunduğu çevredeki koşullar içinde oynayarak yaşamını sürdürür. Oyun kavramı ile çocuk kavramını birbirinden ayırmak pek olanaklı görülmemektedir. Çocuk ile oyun arasındaki ilişkinin, plânlama ve tasarım olaylarına temel olacak biçimde ortaya konulması, ancak, oyunun tanımında çocuğun, oyununa bakış açısı ile erişkinin çocukoyununa bakış açısını birbirinden kesin olarak ayırmakla mümkündür.

Oyun e r i ş k i n i n s a n g ö z ü n d e herşeyden önce "bir boş zaman değerlendirmesi"dir. Oyunun türlü araştırmalara konu olan diğer özelliklerinin tümü bu karakteristik özelliğinden sonra gelir. Bu düşünce kalıbı içinde kalan araştırmacılar bunu araştırmalarında vurgularlar.

Oyunun boş zaman değerlendirilmesi olarak kabulü üzerine irdelemeler yapmak, eldeki çalışmanın kapsamı dışında kalmaktadır. Ancak çalışma kapsamı içinde önemli olan, aynı düşünce yapısının çocukoyununun tanımlanmasında da kendini göstermesidir.

"Oyun kavramı: Çocuğun boş zamanını değerlendiren, yetişkinin ise günlük iş veya uğraşısı dışında eğlendirici nitelikte olan ve kendini ifadeye olanak sağlayan faaliyetlerdir. Yarışma, araştırma ruhu ile daha çok aktif niteliktedir. Bu kav-

ram, boş zamanların değerlendirilmesi kavramı ile eş anlamlı olarak da kullanılmaktadır. Fakat oyun daha çok gelişme amacıyla çocukların başvurduğu bir faaliyettir."
(Tezcan, 1977, s.5)

Sürelerine göre boş zamanların sınıflandırılması ise aynı araştırmacıya göre:

- "A) Uzun süreli boş zamanlar:
1. Çocukluk dönemi boş zamanlar,
2. Yıllık izinler,
3. Emeklilik dönemi boş zamanlar," (s.6)

biçiminde yapılmakta ve çocukluk dönemi, uzun süreli boş zamanlar içinde düşünülmektedir.

Böylece, Bengtsson'un da (1971, s.24) değindiği gibi, oyuna ödev olma niteliği yapııştırılmıştır.

Ancak çocuk için o y u n u n a r a ç o l m a n i t e l i ğ i yoktur. "Boş zamanlarını" geçirmek/değerlendirmek amacıyla oyuna yönelmemektedirler. Bu nedenle de çocuk için, ç o c u k g ö z ü n d e o y u n a s l î işlere eklenen talî bir iş değildir.

Sütçocukluğu dönemini geride bırakan çocuk, doğası gereği oyuna başlar. Bu eylemi ileriye yönelik olarak gelişmesine dönüktür. Yani:

- . fizyolojik gelişmesine,
- . topluma katılımına ve evrendeki yerini belirleyebilmesine,
- . kendi iradesi ve varlığı dışında seyreden olayların tümünü algılayabilmesine, değerlendirebilmesine ve öğrenebilmesine,
- . çevresinin yorucu/şaşırtıcı/dağıtıcı etkilerinden yapıcı bir uzaklık kazanabilmesine,
- . ve bu arada ağır ağır kendine özgü kişiliğini oluşturabilmesine

dönüktür. Amaç doğal olan eyleminin içindedir ve çocuk bunun bilincinde olamaz.

Özet bir anlatımla: oyun çocuğun kendi dünyasındaki gerçek yaşamıdır. Çocuk kendi ölçüsüne uymayan erişkinlerin dünyasında ancak oynarken yaşar, oyunu anında vardır ve yaşıyordur. Oyun çocuk için bir v a r l ı k

s o r-u n u d u r. Çocuk var olduğu anda ve yerde oynayacaktır. Yaşamı oyununda somutlaşır.

Doğan (1976, s.33), "Çocuk ve Oyun Çevresi Üzerine" başlıklı makalesinde, oyunu çocuk gözü ile değerlendirmeye çalışarak " 'oyun', çocuğun özünde çok önemli bir 'parça'dır" derken, bir olasılıkla yukarıda söylenenleri hissetmektedir.

Çocuğun yaşamında oyunun yeri gözönüne alındığında, çocuğa oyun mekânı oluşturmak, kolayca anlaşılacağı üzere, ona yaşam mekânı oluşturmakla özdeş olacaktır. Bu nedenle; çocukoyununa ilişkin kuramsal ve uygulamalı çalışmalarda, çözüm getirecek önerileri yönlendirmek amacıyla aşağıdaki iki ilke özellikle belirtilmektedir.

1. Çocuğun oyunu, onun ç o c u k l u k y a ş a m ı - d ı r .
2. Çocuk, toplumun a l ı c ı d u r u m u n d a o l a n z a y ı f b i r ö g e'sidir.

1.11. Gelişim Dönemleri

Jersild¹⁾ Çocuk Psikolojisi adlı yapıtında, çocukluk çağını kronolojik yaş esas alarak sınıflamak gereğini duymadan, sadece gelişim yönlerini belirterek incelemiştir. Bunun yanında, farklı bakış açılarına göre çocukluk çağını gelişim dönemlerine ayırarak inceleyen araştırmacılar da bulunmaktadır. Örnek olarak;

Öztan (1968) ve Akdoğan (1972) önerdikleri oyun mekânı sınıflamasını, 1-3, 3-6 ve 5/6-14 yaş gruplamalarından çıkararak yapmışlardır.

Memlük (1974) ve Bayraktar (1979)²⁾ psikolojik açıdan; 0-2, 2-6 ve 6-12 yaşlar arası olmak üzere 3 dönem üzerinde durmaktadırlar:

- . ruhsal ve fiziksel yapının iç içe olduğu dönem, 0-2 yaşlar,
- . sembolik oyunlar dönemi, 2-6 yaşlar,
- . kurallı oyunlar dönemi, 6-12 yaşlar,

Baykara (1981, Piaget'e dayanarak) entellektüel açıdan çocukluk çağını 4 alt grupta incelemektedir:

- . duygusal devinim dönemi, 0-2 yaşlar,
- . işlem öncesi ve somut işlemler dönemleri, 2-7 ve 7-11 yaşlar,
- . soyut işlemler dönemi, 11. yaştan sonra,

Yörükoğlu (1979), çocukların belli dönemlerdeki ortak özelliklerini, ruhsal gereksinimlerini, kişiliği oluşturan etkenleri ve olağan sorunlarını dikkate alarak, çocuğun gelişimini 4 ayrı dönemde incelemiştir.

- . sütçocukluğu dönemi, 0-12 aylar,
- . özerklik dönemi, 12-36 aylar,

1) İlk baskısı 1933'de yapılan ve 1968 yılına değin 6 kez yayımlanan yapıt, yeni araştırma sonuçlarını vermekte ve pek çok sayıda araştırmayı içermektedir. Bu açıdan alanında kaynak kitap olma özelliğini taşır.

2) E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi - Kent Mimarlığı Yüksek Lisansı, KM. 506, Kentsel Peyzaj Tasarımı ders programından, 1979.

- . oyun dönemi, 3-6 yaşlar,
- . ilkokul dönemi, 6-11 yaşlar,

Ancak, gelişim dönemlerinin birbirinden kesin sınırlarla ayrılamayacağını da vurgulamaktadır.

"Bir önceki dönemin özellikleri, belli bir süre, sonraki dönemlerde de sürer gider. Başka bir deyişle bir dönemde ortaya çıkan özellikler bir sonraki dönemin özelliklerine eklenmekle kalmaz; kazanılan davranışlar yeni niteliklerle yoğrularak kişiliğe sindirilirler. Bir dönemdeki olumsuz gelişme ya da sapmalar sonraki dönemlerdeki gelişmeyi de bozabilir. Gelişme dönemleri üst üste konan yapı taşları olarak düşünülürse, çarpık olarak yerleştirilen taşların bir süre sonra dengeyi bozup tüm yapıyı yıkabileceği göz önüne getirilebilir. Alttaki yapı taşlarının sağlamlığı ve düzgünlüğü ise tüm yapının dengeli olarak yükselmesini güvence altına alır."(s.17)

Amaca uygun olması nedeniyle, Yörükoğlu'nun (1979) yukarıda verilen sınıflaması, eldeki çalışmada esas olarak alınmıştır.

1.12. Gelişme Dönemlerine Göre Oyunun Sınıflanması

Literatürde, oyun tipleri genellikle, çocuğun yaşı ve oyunun çocuk üzerindeki etkisi esas alınarak belirlenmektedir. Yeğlenen oyun tiplerine örnek olarak,

- . işlevsel oyunlar,
- . hareket oyunları,
- . konstruktif (yaratıcı, üretken) oyunlar,
- . gösteri oyunları,
- . (sosyal) rol oyunları,
- . kurallı (grup) oyunları,
- . sporsal oyunlar,

verilebilir. (Ayrıntılı bilgi için bakınız: Trillitsch, 1975 ve Wohlin, 1972)

Ancak eldeki çalışma kapsamında çocukoyununa fiziksel plânlama açısından bakıldığından ve uygun oyun çevresini oluşturmak amaçlandığından, sayılan oyun sınıflamaları yeterli olamamaktadır. Oyun olgusunu mekâna yansıtmada amaca yararlı bir çıkış noktası bulmak düşüncesiyle, Jersild (1979), Yörükoğlu (1979) ve Sükan'a (1978) dayanarak, gelişme dönemlerine göre çocukoyununun özelliklerini belirten bir liste hazırlanmıştır.

Gelişim Dönemi: Sütçocukluğu Dönemi (0-12 aylar)
Mekânsal açıdan oyunun önemi yoktur.

Gelişim Dönemi: Özerklik Dönemi (12-36 aylar)

Doğal Aksiyon Çapı: 50-100 m

Oyun konut yakın çevresindedir.

Belirleyici Özellikleri: yürümeye ve konuşmaya başlama, sütçocukluğunun güçsüz, edilgen ve bağımlı durumundan çıkma, bakıcıya bağımlı kalma ile hareket özgürlüğünü sürdürme arzusu arasında gidip-gelme,

büyük kaslar hareketli,

Oyun Davranışı: 3 yaşında yürümekten çok koşma ve sık sık tökezlenip düşme durumu, iki yaşın bitimine kadar tek başına oyun, sonra 1-2 kişilik gruplar oluşturma, duyguların olduğu gibi, süzülmeden belirtilmesi, bencil davranış, oyuncakları kırıp içine bakma, duvarları boyama, su ile oynama, kağıt yırtma,

bu dönemin etkin aktivite biçimi: yürüme, koşma, tırmanma, zıplama, atlama,

Uygun Araç ve Gereçler: saldırganlığı dışa atmasına yarayan, gürültü çıkaran oyuncaklar, tahta tokmaklar, çekilen ve itilen tekerli oyuncaklar, üstüste konulabilen plâstik ve tahta küpler, buluşturma ve kirletme eğilimlerini karşılamak amacıyla, su, kum, çamur ve kil ile kürek, kova vb. oyuncaklar, çeşitli büyüklükte toplar, renkli tebeşir, üç tekerli bisiklet,

Gelişim Dönemi: Oyun Dönemi (3-6 yaşlar)

Doğal Aksiyon Çapı: 100-200 m

Belirleyici Özellikleri: hareketliliğin, anlatım gücünün ve bağımsızlığın artması, küçük kasların denetiminin gerçekleşmesi, oyunda arkadaş arama, yaşlılarla ilişki kurmaya, birlikte oynamaya, paylaşmaya yatkınlık, benlik duygusunun gelişmeye başlaması, kız ve erkek ayrımının farkedilmesi, anababaya benzeme çabası (özdeşim olayı),

Oyun Davranışı: çok yaygın oynama, tüm hareketleri büyük bir hızla yapma, sürekli konum değiştirme, 3-4 kişilik gruplar oluşturma, kız-erkek ayrı gruplaşmaların başlaması, bu dönemin etkin aktivite biçimi: diğerlerine ek olarak, kayma, sallanma, kıvraklık isteyen; kavrama, atma, ipe dizme, yazma, iç içe yerleştirme, yapılandırma, kesme,

Uygun Araç ve Gereçler: bir evvelkine ek olarak; ip, halat, rol oyunları için beraberinde getirilen çeşitli oyuncaklar,

Gelişim Dönemi: İlkokul Dönemi (6-11 yaşlar)

Doğal Aksiyon Çapı: 200-400 m

Oyun sokağa ve çevreye kaymıştır.

Belirleyici Özellikleri: büyüme hızının yavaşlaması, bedenin dengesinin daha yerinde olması, el-kol becerisinin daha artması, üstbenliğin gelişmesi, özdeşim sonucu cinsel kimliğin iyice belirlenmesi, 11. yaşa doğru soyut düşünceye geçiş,

Oyun Davranışı: top ardından koşma,
kurallı oyunların başlaması,
sokak oyunlarının başlaması (sek sek,
kaydırak, saklambaç vb.),
kız-erkek gruplaşmaları ve cinsiyete
göre farklı oyun eğilimlerinin belirmesi,
Uygun Araç ve Gereçler: diğerlerine ek olarak; iki te-
kerli bisiklet, ip fileler, basket pota-
sı, küçük el aletleri,

Gelişim dönemlerine göre çocuğun aktivitesi incelendi-
ğinde, gelişime koştur olarak beliren dürtü niteliğinin-
deki içsel nedenlerin çocukoyununu oluşturdukları gö-
rülecektir. Çocuk doğasına uygun hareket etmek zorun-
dadır. Bütün varlığı ile buna koşullanmıştır. Kesinti-
siz hareket etme isteğinin kaynağı, çocuğun gelişimini
hedefleyen bu doğa koşullamasıdır.

Buna ek olarak; sporsal oyunlar ve kuşaklar arasındaki
kültür akışını sağlayan geleneksel/yerel çocuk oyunları
gibi, yönlendirilme nedeniyle oyunun biçimlenmesi de
söz konusudur.

İşte, fiziksel plânlama açısından, oyunun mekâna yan-
sımada düşünceleri yönlendirecek ilkeler de bunlar
olmalıdır. Zira biri doğal/biyolojik davranışın, diğere-
ri geleneksel/kültürel akışın sürekliliğinin sağlanması
açısından gereklidir. Ayrıntılarıyla:

1. d o ğ a l d ü r t ü n e d e n i y l e oluşan
oyunlar,

(hareket, saldırma, bulaştırma, kirletme dürtüleri)

1.1. gürültü ve yön-pozisyon-hareket-yer değiştirme
eylemleriyle bağıntılı olan ve dolayısıyla ge-
niş mekânı gerektiren aktivite biçimleri,

koşmak, atlamak, zıplamak, tırmanmak, kaymak,
sallanmak vb.,

1.2. gürültü ve yön-pozisyon-hareket-yer değiştirme
eylemleriyle kısmen bağıntılı olan ve dolay-
ısıyla bir evvelki kadar geniş mekânı gerektir-
meyen aktivite biçimleri,

oturma, konuşma, dinleme,
yazma, okuma, kesme, yapıştırma, dizme,
evcilik, doktorculuk vb. sosyal-rol oyunları,
kum havuzunda bireysel oyunlar,

2. yönlendirilme nedeniyle oluşan
oyunlar,

2.1. organize futbol, basketbol, voleybol ve tenise
geçisi sağlayan sporsal oyunlar,

2.2. geleneksel/kültürel oyunlar (bazı sokak oyunları,
yerel çocuk oyunları, örneğin: yağ satarım bal
satarım, kavun karpuz, boncuk vb.)¹⁾

1) geleneksel kültürümüzde çocuk oyunları üzerine ayrıntılı bilgi için bakınız:

Ö R N E K, Sedat Veyis: Geleneksel Kültürümüzde Çocuk, Saim Toraman Matbaası, Ankara, 1979.
(Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, No: 206)

1.13. Oyunun Mekâna Yansıması

Bir evvelki alt bölümde, doğal dürtü nedeniyle oluşan oyunların gerektirdiği genişlik ve nitelikte mekân yaratma ile aynı mekânlarda, yönlendirme nedeniyle oluşan oyunlara olanak tanıma zorunluğu, oyunun mekâna yansıtılması çalışmalarını yönlendirecek çıkış noktaları olarak belirlenmiştir.

Burada ise, buna ek olarak, oluşturulacak oyun mekânının mekânsal organizasyon içindeki konumuna değinilecektir. Diğer bir anlatımla; "Çocuğun temel gereksinimine cevap veren oyun mekânının, genel yerleşim düzeni içindeki en uygun konumu ne olmalıdır?" sorusu irdelenecektir.

Mekânsal organizasyon içindeki en uygun konumun ne olabileceği üzerindeki düşünceleri, çocukoyununun doğası yönlendirmelidir. Okulöncesi çocukta oyun eylemi yaşam bütünlüğünden ayrılamayacağından, çocukoyununun en karakteristik özelliği, yaşamı gibi, kesintisiz sürmesidir. Çocuğun, özellikle okulöncesi çocuğunun doğal aksiyon çapının sınırlı olması, yani bakıcısına ve bulunduğu yere bağımlılığı, oyununun sürekliliği ile birlikte, oyun mekânının plânlanması ve tasarımında yakın çevre ve trafik güvenliği ölçütlerini birlikte getirmektedir.

Trafik güvenliği parametresinin inandırıcı gücü çok açık olarak kabul edilmektedir.

4 Yaşına kadar çocuğu kesin olarak, trafikten uzak tutma zorunluğu vardır. Çocuğun trafik içindeki savunmasız durumu fizyolojik gelişimine ve ruhsal-zihinsel olgunluğunun henüz tamamlanmamış olmasına bağlıdır. Örneğin: boyu kısadır, (kas-sinir) motor gelişimi zayıftır, konsantrasyon ve kombinasyon yetisi yetersizdir, okuması yoktur, bu nedenle algılaması, öğrenmesi yavaştır ve tepkileri yerinde ve zamanında değildir. Dolayısıyla trafik içindeki davranışı yeteri kadar hızlı olamaz.

Ancak 11-12 yaşlarında yaya kimliğinde erişkinlerle kıyaslanabilmektedirler. (Wohlin, 1972, s.9, ss.21-23)

Yurt dışında yapılan ampirik çalışmalarla (F. Almanya ve İsveç'de) okulöncesi ve ilkokul çocuğunun % 85'e varan oranlarla hemen kapısının önünde oynamayı yeğlediği saptanmıştır. (Önen, 1974, s.38, tbl.21a/22a, Lapp ve Önen, 1974, s.28, tbl.19a, Wohlin, 1972)

Bu ampirik bulgulara uygun olarak da plânlama çalışmalarında, çocuğa yönelik açık/yeşil alan kullanım çapı;
. 0-6 yaş çocuğu için 50 m'ye kadar,
. 6-12 yaş çocuğu için 300 m'ye kadar kabul edilir. (Wagenfeld, 1981, s.100)

Ülkemizde yapılan ampirik çalışmalara örnek olarak; K.T.Ü. Mimarlık Bölümünce gerçekleştirilen bir araştırmada "plânlanmamış oyun alanı olarak sokaklarımız" irdelenmiş ve "sokakların başarı nedenleri" ortaya konulmuştur. Trabzon komşuluk ünitelerinde, trafiği yoğun olmayan, düz ve geniş, düz ve dar, eğimli ve dar, eğimli ve geniş olmak üzere toplam 56 adet sokakda sürdürülen gözlemlere göre; "sokakların başarısının nedeni konum ve uzamsal biçimine" bağlanmaktadır.

- "1. Sokaklar (kapı önü, eşiği, basamakları, bahçe duvarları, kaldırımlar ve sokak zemini) konuta yakın (bitişik) uzamsal öğelerdir.
2. Fiziksel ve görsel olarak ulaşılabilirler, yetişkinlerin kolay denetimini sağlarlar ve trafik yoğun olmadığında emniyetle kullanılabilirler.
3. Komşuluk ünitesi içinde ivegen değil sürekli bir bant oluştururlar."

(Gür v. d., 1980, ss.75-76)

Ampirik çalışmaların yanı sıra, yurtiçi ve yurt dışında yapılan kuramsal çalışmalarda da, çeşitli araştırmacılarca, çocuğun doğal aksiyon çapının küçüklüğünden dolayı yakın çevredeki oyun olanaklarının önemine değinilmektedir. (Ledermann u. Trachsel, 1968; Öztan, 1968; Bengtsson, 1971; Akdoğan, 1972; Bayraktar, 1973; Mugglin, 1973; Trillitzsch, 1975/b; Chevallerie, 1975; Wagenfeld, 1979/b)

Kısaca: Doğal aksiyon çapının sınırlı olması nedeniyle, okulöncesi ve ilkokul çocuğuna oyun olanağı konut yakın çevresinde sağlanmalıdır.

Çocuk büyürken organlarının proporsiyonu sürekli değişir. (Jersild, 1979, s.155; Sükan, 1978, s.74; Sorenson, 1964, ss.8-9)

Değişen proporsiyon denge duygusunu etkiler. Çocuk hareketlerinde statik sağlamlığı kurabilmek için değişen beden ölçülerine sürekli uyum göstermek zorundadır. Bu nedenle de sürekli hareket etme isteğine doğası gereği koşullanmıştır. Böylece çocuk bedeninin statliğini denetimi altına alabilecek, iş becerisini devamlı ayakta tutabilecektir. Yani: düşmeden yürüyebilecek, koşabilecek, dökmeden yiyebilecek ve yardımsız giyinip-soyunabilecektir.

Bu günkü konutların dar ve mobilyalarla aşırı donatılmış sıkışık mekânlarında çocuğun hareket etme dürtüsünü yeteri ölçüde karşılaması çok zordur. Mekânsal yetersizliğin yanı sıra, erişkinlerin engelleyici uyarıları da, çocuğun doğal davranışını sınırlamaktadır.

Çocuk gelişimi sırasında aynı anda:

1. sürekli değişen beden duygusunun ve bundan kaynaklanan hareket etme dürtüsünün,
2. erişkinlerin çeşitli nedenlerle kendilerine fazla görünen hareketli davranışları engelleme çabalarının,
3. yakın çevrede kendi koşullarına uygun nitelikli mekânların yetersizliğinin

somut baskıları altında kalmaktadır. Çocukluğunu bu baskıların eşliğinde geçiren çocukların sağlıklı fizyolojik gelişimlerinden bahsedilemez. Sonuç, gelişme bozukluklarıdır.

İlkokul çocuğunun yaşamında hareket etme özgürlüğü daha da kısıtlanmaktadır. Okulda saatlerce süren oturma zorunluğu, çocuğu bedensel ve sinirsel yönden olumsuz

etkilemektedir. Gelişme bozuklukları arasında yaygın olarak iskelet bozukluklarından -omurga, göğüs kafesi, ayak kemiklerindeki bozulmalardan- bahsedilmektedir.

(Mau, 1973; Hellbrügge, 1973; Meier, 1973)

Oturma zorunluğu yalnız okulda geçen süreyle de sınırlı kalmamaktadır. Ülkemizde, genellikle okul çıkışından sonra uzun süren ev ödevlerinin yapılması ve bu nedenle tekrar oturmaları gerekmektedir. Okuldaki ders süreleri ve ev ödevi yapma ile geçen saatlere kıyasla, okuldaki beden eğitimi saatlerinin de yetersizliği düşünülürse, ilkokul çocuğunun oyununa ayırabileceği çok az zamanı kalmaktadır. Dolayısıyla konut yakınında oyuna uygun mekânların bulunmasının önemi pek fazladır.

Çünkü, gelişme dönemlerinde çocuğun dürtü niteliğindeki hareket etme isteğini karşılamasının organizması üzerine olumlu etkileri vardır. Öncelikle:

- . kas-iskelet sistemi kuvvetlenir,
- . kalp-dolaşım-solunum sistemi güçlenir.

Çocuk,

- . kendisini ve çevresini tanıma,
- . çevresine uyum sağlama ve bunun sonucunu görme,
- . çevresiyle iletişim ve etkileşime geçme,
- . güncel olayları izleme

isteği ile doludur. Bu arada çok fazla bilinmezi olduğunu hissettiği erişkinlerin dünyasından ayrılmamak zorunda olduğunu içgüdülerıyla sezmektedir.

İlgili literatürde de belirtildiği gibi; küçük tutulmuş, dört tarafı sınırlı, sabit araç ve gereçlerin bulunduğu geleneksel oyun bahçelerinde, yaşama alanının daraldığını ve yavanlaştığını hissettiğinden sıkılmaktadır.

Konut yakın çevresinde oluşturulacak oyun mekânının en can alıcı noktası günlük yaşamın gerçekliği içinde çocuğa denetimli bir özgürlük vermesidir.

Batı'da çocukoyununa yönelik mekânları şehir içinde "komünikasyon ağı" kavramı altında inceleyen araştırma-

cılar bulunmaktadır. (Bengtsson, 1971; Martina Schneider'den esinlenerek Mayrhofer u. Zacharias, 1975)
Çocuğun gözünde sokağın oyun değerinin yüksek olması da, sokak ve caddelerin iletişim aracı olma niteliğinden ve sergilediği yaşantı çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. (Jacobs, 1963; Chevallerie, 1975)

İzmir Psikolojik ve Sosyal Araştırma Grubu 1979 Uluslararası Çocuk Yılı nedeniyle çocuk sorunlarına eğilerek, "Çocuk ve Kitle İletişim Araçları" konusu etrafında toplanan bir dizi araştırmayı gerçekleştirmiştir. Çalışmalarda kitle iletişim araçlarının çocuklara yönelik iletişimlerinin yapısal ve işlevsel özellikleri ayrıntılarına inilerek incelenmiştir.

Çalışmaların örneklerini, televizyon (Bilgin, 1979), çocuk dergileri (Özoğuztan ve Türen, 1979), çizgi roman (Bilgin, 1979) ve çizgi filmler (Bayezid ve Günay, 1979), okulöncesi çocuk kitapları (Kozcu, 1979) ve ilkokul okuma kitapları (Bilgin ve Coşmaz, 1979) oluşturmaktadır. Araştırma sonuçları, iletişim araçlarının, bu günkü nitelik ve kullanım biçimleriyle birer baskı aracı olma kimliğini de birlikte taşıdıklarını belirgin bir biçimde ortaya koymuştur. Bu baskı,

- . çocuğu bulunduğu sosyo-ekonomik konumda tutmayı, bu konumunu benimsetmeyi ve gelişmesinden çok, içinde doğduğu konuma uyum sağlamasını amaçlamakta,
- . çocuğu kendi kendine yabancılaştırmakta,
- . belli bir yönde ele alarak biçimlendirmekte ve
- . bazı yapay otoriteler oluşturmaktadır.

Ülkemizdeki çocuk kütüphanelerinin sayısı da çok yetersizdir. Kütüphaneler Genel Müdürlüğünün yönetimi altında 130 çocuk kütüphanesinin varlığından söz edilirken (yazarsız, Kütüphane Dünyası, 1978), 1975 Kültür ve Spor İstatistiklerine göre bu sayı 295'dir. (İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi'nden)

1978 Yılında Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdür-

lügünce, halk kütüphaneleri çocuk bölümlerini ya da bunlara bağlı olarak çalışan çocuk kütüphanelerini daha etkili kılmak amacıyla belli yörelerde "Çocuk Kütüphanesi Koordinatörlükleri" kurulması öngörülmüştür. Koordinatörler, il halk kütüphanesi müdürlüklerine bağlı olarak çalışacaklardır. Temel görevleri ise, "o il sınırı içinde bulunan çocuk bölümü ve bağlı çocuk kütüphanelerinin çalışmalarını yerinde izlemek, gereksinmelerini saptamak, bu gereksinmelerin yerel olanaklarla karşılanabilme olasılığını araştırmak, yönetim ve hizmet açısından görülen aksaklıkları belirlemek ve alınması gerekli önlemler konusunda Kütüphaneci Öğretmenleri aydınlatmak, onlara rehber olmaktır." (Kütüphaneler Genel Müdürlüğünün Bakanlık Katına, 20.6.1978 gün ve 262.0/1432 sayılı yazısından)

Daha sonra zamanın Kültür Bakanı'nın 22.6.1978 günlü oluru ile ilkin İstanbul, Ankara, İzmir ve Bilecik illerinde uygulama başlamıştır.

1979 Yılında koordinatörlerin çok sayıda toplantı yaptıkları ve bir de seminer düzenledikleri (18/19 haziran) ilgili evraktan anlaşılmaktadır.

Bu çalışmalar kapsamında, gerek İzmir'de Atatürk İl Halk Kütüphanesine bağlı 9 adet çocuk kütüphanelerinde, gerekse İzmir'in ilçelerindeki çocuk kütüphanelerinde bulunan çocuk kitapları taranmış, kitapların genel durumları hakkında raporlar hazırlanmıştır. Ortak karar şudur: kütüphane dermelerindeki çocuk kitapları,

- . çağdaş, güncel ve gerçekçi nitelikten yoksun, maceracı-kaderci-bireycidir.
- . Çoğunluğu çeviri çocuk kitaplarıdır.
- . Bazıları Atatürk Devrimlerine, özellikle lâikliğe ve Atatürk Ulusculuğuna aykırı olduğu kuşkusunu uyandırmakta, bazılarınının kapak düzenlemeleri ve resimleri ise savaşı-ırkçılığı simgeler niteliktedir.
- . Kitapların % 99'unun tutucu, çağdışı yazar ve yayınevlerine ait olduğu görülmüştür.
- . Kütüphanelerde kaynak yayınlar azdır, olanlar ise eski basımlardır.

Raporlarda ayrıca,

- . sakıncalı olarak belirlenen kitapların, çocuk kütüphanelerinden çekilmesi,
- . yerlerine çağdaş, güncel, barış-dostluk-toplumsallık içeren yapıtların konulması,
- . kitabı ve kütüphaneyi yaşamın bir parçası haline getirmek amacıyla her türlü önlemin alınması

istenmiştir.

İlgililerden öğrenildiğine göre, sakıncalı görülen kitaplar İzmir Merkez ve çevre ilçelerdeki çocuk kütüphanelerinden toplanarak, Atatürk İl Halk Kütüphanesine getirilmiştir. Ancak daha sonra Çocuk Kütüphaneleri Koordinatörlükleri uygulamasından vazgeçilmiş olup, toplanan kitapların yerine henüz (en son olarak 1981 yazı) amaca uygun olarak belirlenenler gönderilmemiştir.

Ülkemizde gerek serbest piyasada satılan çocuk kitapları, gerek Devletin kurduğu çocuk kütüphanelerinin durumu, gerekse evlerdeki televizyon yayınları çocuğun gerçekten ayrıcalıklı durum ve konumuna uyum sağlayamamaktadırlar. Bu olumsuzluğa çocukluk döneminde bilinçle karşı konulmadığından, kitle iletişim araçları, bu günkü çeşitlilik ve yoğunluk içinde birer baskı aracına dönüşmektedirler.

Kısaca: Kendisine yönelen ve gelişimine olumsuz etkileri olabilecek çok çeşitli baskılara, gerek duyduğu anda yapıcı bir mesafe koyma olanağına sahip olabilmesi nedeniyle, okulöncesi ve ilkokul çocuğuna oyun olanağı konut yakın çevresinde sağlanmalıdır.

Yakın çevresindeki oyun mekânlarında, oyun ve eğitim değerinin istenen düzeye çıkabilmesi için de bazı özelliklerin bulunması gerekmektedir.

Yapılan araştırma ve gözlemlere dayandırılarak oluşturulan kuramlara göre; çocukluk döneminde, çocuğun yakın çevresindeki doğal öğelerinin (ağaç ve çalılar, çayır, basılabılır çim, canlı renkli çiçekler,

toprak-zemin, ağaç kütükleri, kaya parçaları, kum, su gibi),

- . yapay/kültürel çevrenin değişmez katı formluluğuna kıyasla, kendi elinde değiştirebileceği, istediği forma sokabileceği elemanların yardımıyla çevresini ve kendisini tanıyabilmesi,
- . evrenin ve doğanın düzenini kavrayabilmesi,
- . temel deneyimleri kazanabilmesi,
- . yaratıcılığa ve üreticiliğe yönelebilmesi,
- . özerklik dönemi bunalımları sırasında, kirletme ve bulaştırma eğilimlerinin en sağlıklı biçimde doğal öğelerle karşılanabilmesi, dolayısıyla çocuğun ruhsal sağlığının korunabilmesi

nedeniyle önemi çok büyüktür. (Jaedicke, 1979; Amery, 1979; Illing, 1979; Yörüköglü, 1979; Trillitzsch, 1975/b; Herzka, 1973)

Peyzajı Geliştirme Çalışma Komisyonu (AGL), Almanya - Bonn'da "Çocuğun Yaşam Çevresi Olarak Açık/Yeşil Mekânların Değeri" konusunu 13/14 eylül 1979 günlerinde yaptığı bir Federal Kongre'de irdelenmiştir. Çocuk hekimlerinin, antropologların, pedagogların, politikacıların ve peyzaj mimarlarınının davet edildiği bu kongrede getirilen tezler üzerinde tartışılmış ve sonuçları 4 madde halinde ortaya konmuştur.

Birinci madde şöyledir:

"Çocuğun, bütün yaşamı üzerinde belirleyici nitelikte olan ilk dört yılında, konut yakınında günlük ve kolay ulaşabileceği doğal çevreye gereksinimi vardır."

Diğer üç madde plânlamasına ilişkin kararları içermektedir. (Garten u. Landschaft, 12/1979, ss. 920-922)

Çocuğun gelişiminde, oyun döneminin (3-6. yaşlar) en belirgin özelliği anababaya benzeme çabası, diğer bir anlatımla, **ö z d e ş i m o l a y ı**'dır.

"Kızın anneyi benimsemesi, erkek çocuğun da babayı örnek alması kişiliğin gelişmesinde en önemli olaydır. Erkek çocuk erkek kimliğini babaya benzeyerek

kız çocuk da kız kimliğini anneye benzeyerek kazanır. Ruhsal bilim dilinde bu ruhsal olaya özdeşim adı verilir. Bu, anababa niteliklerinin içe sindirilmesi, özümsemesidir ve bilinçli öykünmeden çok daha derineinen bir benimseme olayıdır. Özdeşim yapma eğilimi öyle güçlüdür ki çocuk anababanın tutumlarını, duygularını ve huylarını kendi benliğine mal eder, kendi kişiliğinin bir parçası durumuna getirir. Bunu yaparken anababanın istek ve eğilimlerine duyarlık kazanır. Onların doğru, iyi ve uygun gördüğü özellikleri özümsemeye, yanlış, kötü ve beğenilmeyen davranışlardan kaçınmaya çabalar. Kısacası ona yön verecek olan kuralları ve değerleri benimser. Öte yandan yasaklara uyar, iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırmasına yarayan, davranışına yön veren bir üstbenlik geliştirir." (Yörükoğlu, 1979, s.43)

Özdeşim doğal bir olaydır ve doğuştan gelen cinsel donanımlar yönünde olmaktadır.

"Analı babalı büyüyen çocuk bu gelişmeyi önemli bir güçlüğe uğramadan tamamlar. Doğaldır ki ana ve babanın kendi cinsel kimliklerinin olgunlaşmış ve iyice belirlenmiş olması gereklidir. Erkekte toplumun aradığı nitelikleri taşıyan bir baba, çocuğuna iyi örnek olacaktır. Kadın kimliği belirgin bir anne kızına iyi bir özdeşim örneği olduğu gibi, oğluna da erkek kimliği geliştirmesinde yardımcı olur. (Yörükoğlu, 1979, s.181)

Özdeşimin doğal cinsel donanımlar doğrultusunda olması ve cinsel kimliğin gelişip, pekişmesi, erişkinin ruhsal sağlığı ve toplumla bütünleşebilmesi açısından çok önemli görülmektedir.

"Bir çocuğun kız ya da erkek doğması, cinsel kimliğini kazanması için ilk koşuldur ama yeterli ve tek koşul değildir" diyen Yörükoğlu özdeşim olayının cinsel donanımların aksine seyretmesi halinde, olayı daha sonra tersine çevirmenin mümkün olamayacağını savunmaktadır. (Görüşme'den, 18.6.1981)

Bu ise günümüz koşullarında, toplumdaki soyutlanmanın ve ruhsalbozuklukların nedenini hazırlayacaktır.

O halde: okulöncesi ve ilkökul çocuğu, yakın çevresinde doğal eğilimleri doğrultusunda hareket edebileceği oyun olanına sahip olmalıdır.

K.T.Ü'de yapılan ve daha önce değinilen araştırmada da gözlemlere dayanarak; erkek çocuklarının etkin oyun türlerini seçerken, kız çocuklarının etkin olmayan oyun türlerini ve lokal konumları yeğledikleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda:

".. sokaklar bir çok gelişmesel davranış türüne olanak tanımaktadır. Bu davranış türlerinden aktif olanlar daha çok erkek çocukların tüm sokağa yayılmasını sağlar aktif gelişmelerine olanak verirken, sokakların sunduğu diğer olanaklar daha çok kız çocuklarının aktif olmayan gelişmelerine yardımcı olur ve kız çocuklarının lokal kullanımına olanak sağlayarak (eşik, merdiven, kapı önü vb. gibi) bu cinse de önemli bir katkıda bulunurlar."

(Gür v. d., 1980, s.75)

denilmektedir.

Kısaca: Yakın çevrede doğal öğelerin bulunmasına ve yapılaşmada çocuk ölçüsünde mekân hissini yaratılmasına çaba sarfedilmelidir.

Çocuklar kendi ölçülerindeki mekâncıkları (merdiven altı, bodrum girişi, pencere girintileri, kapalı çıkımlar, bahçede bitki gruplamalarından oluşturulan mekâncıklar vb) istekleri yönünde değerlendirebileceklerdir.

Çocuğun, çevresindeki diğer insanlardan, öğelerden ve olaylardan kendisine yönelen baskıların olumsuz etkilerinden sıyrılabilmesi için, istediği anda kendi oyun mekânında yalnız ve (görelî olarak) özgür kalabilmesinin önemi belirtilmiştir.

Bu bağlam içinde önemli olan diğer bir nokta da, çocuğun kendi dünyasında olduğu zamanlarda, kendisi gibi duyup, düşünen akranlarıyla birlikte olabilmesidir.

Aynı arkadaş grubu arasındaki etkileşim çocuğu psikolojik açıdan rahatlatacağı gibi temel gelişiminde yardım edecektir. Öğrenilmiş olanla öğrenilen arasındaki etkileşim artacak, çocuk davranışlarının sonucunu somut bir biçimde göreceklerdir.

Örneğin çocuk:

- . toplumsal olmak zorundadır. Oyunun devamı için, belli kuralların kabulü, kendi sırasına, hakkına razı olma, verilen sözde durma, yalan söylememe gibi davranış biçimlerini benimsemek gerektiğini farkedecektir.
- . İşbirlikçi olmak zorundadır. Grup oyunlarında birlikte hareket edildiğinde sonucun olumlu yönde değişmesi gibi somut gerçekler, çocuğa bunu en kolay ve kalıcı biçimde öğretecektir.
- . Ve zamanla organize etme yeteneğini yine oyun içinde ve oyun için kazanacaktır.

Jacobs (1963), Wohlin (1972) ve Blechner (1976) oyunda aynı arkadaş grubunun önemine değinirler.

Aynı çevre içinde çocuk kendi yaşatlarının yanı sıra diğer büyük çocuk ve erişkinlerle de, kendiliğinden olan sürekli bir etkileşime gireceğinden, farklı yaş grupları arasındaki akıcı yaşam, gerçekliği içinde, çocuğun deneyim alanını zenginleştirecektir.

Sokaklarımızın plânlanmamış oyun mekânları olarak başarısının bir nedeni de budur. (Jacobs, 1963; İbiş, 1980; Gür v. d., 1980)

Ülkemizde ve yurt dışında bir çok araştırmacı, gerek genelde rekreatif tesislerde, gerekse çocuğa yönelik oyun alanlarının tasarımında, çeşitli yaş grupları arasındaki akıcı etkileşim olanağının yaratılmasına özen göstermektedirler.

Ancak, çocukoyununa yönelik mekânlarda farklı yaş grubu arasındaki akıcı etkileşim olanağının sağlanmasının yanında, arkadaş grubunun sürekli olması mekânın oyun değerini artırıcı bir kriterdir.

Bu nedenle de okulöncesi ve ilkokul çocuğuna, oyun olanağı konut yakın çevresinde sağlanmalıdır.

Eldeki çalışma kapsamında, Akademik Kurumlarımızdaki Araştırmacılarla yapılan görüşmelerde (Bakınız Ek:I - soru:3) çocuk ve oyun çevresinin oyun değerini artırıcı nitelikler arasında "b. oyun çevresinde sürekli aynı

arkadaş gruplarının olması" kriterinin en alt sırada değerlendirilmiş bulunması da, ülkemizde yapılan çalışmalarda bu konuya gereken önemin verilmediğini göstermektedir.

Söylenenler çalışmanın amacına uygun biçimde özetlenirse:

1. Oyun mekânı "oyun yerleri" niteliğini gösteriyorsa; çevrenin oyun değerini artırıcı kriterler şunlardır.
 - . trafik güvenliği,
 - . yakın çevre,
 - . aynı arkadaş grubu,
 - . doğal öğelerin bulunması.
2. Oyun mekânı "oyun alanları" kimliğinde ise; yukarıda sıralanan kriterlere
 - . oyun araç ve gereçlerinin amaca uygun ve yeterli donatımı da eklenecektir.

Önemli olan bu kriterlerin tümünün birden aynı mekânda bulunmasıdır.

Biri diğerinden ayrılamaz. Birlikte çevrenin oyun değerini oluşturup, niteliklerine göre mekânın oyun değerini artırırılar.

Oyunun mekâna yansımaları konusu kapsamında, mekâna ilişkin standartların belirlenmesine gidilmemiştir.

Genel olarak, çocuğun oyun mekânına ilişkin standartların belirlenmesine, kent plânlama uzmanlarını yönlendirmek ve özellikle çocuğa yönelik açık/yeşil alanların kent plânı tasarımındaki yerini belirlemek amacıyla gerek duyulmaktadır. Evrensel kabul edilen ortalama ve minimum değerlerin yanında, İmar ve İskân Bakanlığı'nın ilgili dairelerinin kabul ettiği standartları, ilgili literatürün hemen hemen tümünde bulmak mümkündür. Özellikle Öztan (1968), Akdoğan (1972) ve Bayraktar

(1973) konuya ilişkin ayrıntılı bilgiler verirler.

Ancak, eldeki çalışma kapsamında, konut yakın çevresindeki oyun alanlarının m^2 miktarlarına yönelik standartların belirlenmesi amaca uygun ve gerekli görülmemiştir. Zira konut yakın çevresindeki oyun olanağı oluşturma konusundaki espiri, oyun olanağının çocuk açısından, yaşam mekânlarıyla bütünleştirilmesidir. Bu düşünce:

- . iç mekân - dış mekân birliğini kurmayı,
- . oyunun iç mekândan dış mekâna kesintisiz akışını sağlamayı,
- . tasarımda oyunu mekâna yansıtırken, "oyun alanı"ndan çok "oyun yerleri" kavramı kapsamında çözümü getirmeyi gerektirmektedir.

Oyun yerleri oluşturma düşüncesi, tasarımcıyı, yapılardaki mevcut yapay çevre bileşenlerinden mümkün olanı kullanmaya itecektir. Böylece oyun mekânını zemine oturtma zorunluğu kalmayacak ve bazı mekânlar birden fazla işlev yüklenecektir. Buna ek olarak, yapı adası ölçeğinde doğal zemine belli oyun araç ve gereçleri getirilmek istendiğinde, bunların yerleşim m^2 alanı ile tampon m^2 alanı, oyun alanının zorunlu minimum m^2 miktarını belirleyecektir.

Genel olarak, mahalle ve semt ölçeğindeki çocuk oyun alanlarını da içeren rekreasyona yönelik açık/yeşil mekânların oluşturulması ve yeterli m^2 alanları, kent plânı tasarımı sırasında, yerel koşullar dikkate alınarak, aşağıdaki kriterler çerçevesinde belirlenmelidir.

1. kentsel yerleşmede yönlendirme

" Kentin yönlendirilmesini, iklim verilerinin değerlendirilmesi ile kesin biçimde saptamak mümkündür. Yönlendirme kuramı gereğince, kent 'en sıcak devrede en az', 'en az sıcak devrede en çok' radyasyon kazanan yöne dönük olarak yerleştirilmelidir. Böylece kent bütünüyle bir ısı sakınımına kavuşabilir. Eğer bina çevresi için sorun düşünülürse, bina en az sıcak dev-

rede en az ısı kaybeden, en sıcak devrede en az ısı kazanan özellik, biçim ve malzemeye sahip olmalıdır."1)

2. kentsel yerleşmenin genel nitelikleri

- . nüfus yoğunluğu (kişi/ha),
- . konut alanlarının yerleşim özellikleri (örneğin: kent içi konut alanları, sosyal konut alanları, lüks konut alanları),
- . imar durumu (parsel büyüklüğü, taban alanı kat sayısı - TAKS, kat alanı kat sayısı - KAKS, bk. s. 27)
- . ulaşım ağının niteliği (yüksek standartlı yolların yerleşme ünitesine göre konumu, yaya ulaşım ağının bulunup bulunmadığı, otopark durumu),
- . kentsel yerleşmenin tarihsel özellikleri (sitler),
- . kentsel yerleşmenin yönetsel özellikleri (başkent, metropoliten anlamda denetim kenti),
- . diğer yerleşim özellikleri (kıyı kenti, sanayi kenti, tarım kenti, üniversite kenti),

3. kentsel yerleşim yerinin diğer fiziksel nitelikleri

- . zeminin jeolojik koşulları,
- . yerleşim yerinin deprem kuşaklarıyla olan ilişkisi.

Bu düşüncenin ışığında, açık/yeşil mekânlara ilişkin verilen genel standartlar, ancak işlevle ve işlevle bağıntılı olarak kullanılan araç/gereçle ilişkisi kurularak zorunlu minimum m² miktarını belirttikleri anda değer kazanmaktadırlar.

Zira minimum açık/yeşil alan miktarı kent insanının temel gereksinimi açısından, dış mekân oluşturmada uyulması zorunlu kesin ölçü olmalıdır. Ancak, optimal yön-

1) Verilen bilgi E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Öğr. Üyesi Doç. Dr. Necati ŞEN'den alınmıştır. Araştırmacının konu ile ilgili olarak bir çalışması bulunmaktadır.

Ş E N, Necati: Yapı Strüktürüne İklim Etkisi, Dr. Tezi, İ.T.Ü., İstanbul, 1966.

lendirme durumunda olan kentsel yerleşmede açık/yeşil alan tabanı zeminden yukarı kaldırıldığında, yani bazı mimarî mekânlara birden fazla işlev yüklendiğinde (örneğin: çatı bahçeleri), yerleşim ünitesindeki genel dış mekân toplamından beklenen işlev kısıtlanmadan, doğal zemindeki toplam m^2 miktarında biraz indirim gitmek olanaklıdır.

Bunun yanında kentsel yerleşme optimal yönlendirme durumunda değilse, işlev ve kullanılan araç/gereçle ilişkisi kurularak saptanmış olan zorunlu minimum m^2 miktarı, genelde kentsel yerleşmenin özelde de doğal olarak, açık/yeşil alanın ekolojik dengesinin bozukluğu nedeniyle yeterli olamayacaktır.

Belli işlevli açık/yeşil alan standartlarının, kentsel yerleşimin genel dokusundan ayrı düşünüldüğünde, pek fazla bir değer taşımadıklarından hareketle, konut yakın çevresindeki çocukoyununa yönelik açık/yeşil alan standartlarının belirlenmesine gidilmemiştir.

Araştırma alanında açık/yeşil alan donatımı açısından m^2 /çocuk ilişkisine de girilmemiştir.

Zira fuar alanındaki çocuk oyun alanları, çevredeki yapı adaları için yürüme mesafesinde olmasına karşın, fuara ulaşım yoğun kent trafiği ile kesildiğinden, konut yakın yeşilli olma niteliğini yitirmektedir. (Ergin, 1981) Alsancak semtinde konut yakınında açık/yeşil alan donatımı sıfır kabul edilebilir.

Genelde de şehir içinde açık/yeşil alan donatımını m^2 /kişi ilişkisi içinde yalın olarak vermek yanıltıcı sonuçlara neden olmaktadır.

Düzenlenen her tip açık/yeşil alanın bir işlevi ve bu işleve özgü yapısal bir niteliği bulunmaktadır. Kendisine yöneltilen gereksinimi karşılayabilmesi için de şehir dokusunda yeterli ve dengeli bir dağılımı olmalıdır. Yani:

. yapısal nitelik ve işlevine uygun olarak konumlandı-

rılmalı (yeşil sistemin oluşturulması),
ve bu konumlandırma içinde yeterli m^2 /kişi oranı sağlanmalıdır.

Yukarıda yazılanları, Öztan 1965 yılında Ankara Şehri için eleştiri niteliğinde getirmiştir:

"Ankara'nın mevcut yeşil sahaları gözden geçirildiğinde:

1. m^2 olarak beher insana düşen yeşil saha birimi
2. Yeşil sahaların şehir içinde dağılışı
3. Herbir yeşil sahanın kendi bünyesi içinde hangi karakteri taşıdığı ve insanlara ne yönde hizmet ettiği yönünden yeterli bir sistem meydana getirmediği görülür.
(Öztan, 1968, s.144)

Aynı eleştiri Ankara Şehri için 1974 yılında yinelenmiştir. (Öztan, 1974)

Özelde Ankara Şehri için getirilen eleştirinin kapsamı daha sonra ülke genelinde genişletilmiştir.

"Ülkemizde özellikle şehirsiz yerleşmelerdeki peyzaj plânlama konularıyla ilgili sorunu yaratan nedenlerden biri de, şehirlerimizin belirli bir Yeşil Saha Sistemi'ne sahip olmayışındır. Nitekim hiç bir şehrimiz yoktur ki,

1. m^2 olarak kişi başına düşen yeşil saha birimi,
 2. Yeşil sahaların şehir içindeki dağılışı
 3. Her bir yeşil sahanın kendi bünyesi içinde hangi karakteri taşıdığı ve topluma hangi amaçlarda hizmet ettiği,
- yönlerinden yeterli ve fonksiyonel bir yeşil saha sistemi örneği gösterebilsin." (Öztan, 1972)

Peyzaj Mimarlığı Bilim Dalı'na mensup diğer araştırmacıların da benzer anlatımları bulunmaktadır.

Ancak literatürde, şehir dokularındaki mevcut açık/yeşil alan donatımları belirtilirken konu gayet basite indirgenmekte, açık/yeşil alan miktarı sadece şehir genelinde m^2 /kişi ilişkisi içinde verilmektedir. Oysa yazılı anlatımda varolan düşünce, matematiksel anlatımda da yaşama geçirilmelidir. Bu geçişi, m^2 /kişi oranlamasına kıyasla biraz daha geliştirilmiş bir formül sağlayacaktır. Formülde kişi başına düşen m^2 miktarı, uzaklığın bir fonksiyonu olarak tanımlanmış olmalıdır. Yazarın bu formül üzerine araştırması devam etmektedir.

Sonuç olarak: gerek kişi başına dufmesi istenen m² açık/yeşil alan miktarını, gerekse o yerleşme unitesindeki toplam m² açık/yeşil alanı genelde kentsel yerleşim dokusuyla ilişkisini kurarak belirlemek zorunluğu bulunmaktadır.

1.2. Türkiye'de Oyun Sorunu

Çocukoyununun sorun haline dönüşmesi, sadece, oyuna yönelik mekânsal olanakların yetersizliğinden kaynaklanmamaktadır.

Çocuğu ve oyununu geleneksel kültürümüz içinde irdelemek konuya başka bir boyut getirecek ve çözüme yaklaşımı kolaylaştıracaktır.

Geleneksel kültürümüz içinde çocuğun konumunu, Örnek'ten (1979) alınan özdeyiş ve deyimler çarpıcı bir şekilde söze dökerler:

"Çocuk akli it akli.
Çocuk akli tavuk akli.
Çocuk çocukluğunu, büyük büyüklüğünü bilmeli.
Çocuk düşman kilididir.
Çocuk evin altın topudur.
Çocuk evin bülbülüdür.
Çocuk evin neşesidir.
Çocuk evin süsüdür.
Çocuk evin şenliğidir.
Çocuk olmayan eve melek girmez.
Çocukla çocuk olunmaz.
Çocukla it iltifata gelir.
Çocuksuz ev, boş ambara benzer.
Çocuksuz ev, kalaysız kaba benzer.
Çocuksuz ev susuz değirmene benzer.
Çocuksuz evde köçek olmaz.
Çocuksuz ev tuzsuz ekmeğe benzer.
Çocuğu yolla işe, sen de git peşine.
Çocuğu yolla işe, tutta burnuna işe."
(Örnek, 1979, ss.315-316)

Yazar ve eğitimci Dayıoğlu'na (1979) göre, ulusça dilimizden düşürmediğimiz görüş ve deyişler ise şunlardır:

"Çocuktur akli ermez.
Çocuklaşma.
Çocuk akli işte.
Çocukça davranış.
Şu konuyu sokaktan geçen çocuğa anlatsam, o bile anlar.
Çocuk gibi konuşma.
Zavallı, yaşlandıkça çocuklaşıyor.
Çocuk milleti değil mi?"

Geleneksel kültürümüzden çocuğa yönelen bu bakışın en önemli niteliği, gönüllerin bakışı olmasıdır. Bakışı gönüllerden mantık düzeyine çıkarmak, oyun sorununa köklü çözüm getirebilmek için, zorunlu görülmektedir.

Büyük bir olasılıkla, geleneksel kültürümüzdeki çocuk anlayışının irdelenmesi, geleneksel mimarimizle birlikte ele alınması gereken bir konu olmalıdır.

E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Mimarlık Bölümünde tamamlanmak üzere olan bir araştırma, özellikle bu düşünceye açıklık getirmesi açısından ilginçtir.

Geleneksel mimarimizde konut " dokunulmazlığını bir izole oluşa götürmemiştir. 20. Asrın Türkiye'sindeki durumun tam tersine tasarımında kullanılan tutarlı ve doğru mekânsal ilkeleri sayesinde bu varolagelmıştır.

Zira bu tutumda iç (özel) mekânlarla dış (genel-komünal) mekânlar arası geçiş öğeleri veya mekânları bulunmaktadır. .. Her iç kabul edebileceğimiz ögenin dışla girişimini-bağlantısını kuran bir komünikatif eleman vardır.

.. Osmanlı-Türk konutunda iç mekânlar, ara (geçiş-girişim) mekânları ve konut dış mekânları olarak bir sınıflama yapılabilir.

Konutta iç mekân öğeleri: oda (başoda, yazodası, kışodası, köşkodası vb.) - mutfak - işlik - kiler (bodrum, izbe vb.) - hamam - helâ - eyvan - aralık (geçit)

Konutta mekânsal geçiş (ara) öğeleri: sofa (müştemilatı ile) - hayat (üstü yarı veya tam kapalı olabilir) - direklik (örtme) - örtmeli seki - Çıkma, taht, köşk - merdiven (ayakcak) - ayakcak başı - sahan taşı

Konutta dış mekânsal öğeler: hayat - seki, tahta seki, taş seki - taşlık - avlu, ayaz - sundurma - çardak (pergole), kameriyye, asma çardağı - avlu çeşmesi başı - orta kapı

İşte konuttaki bu iç, ara ve dış mekân öğeleri -ki her biri özelliği olan bir mekânı belirler- birbirleri ile ilişki içerisindedirler. Daha doğrusu ara öğeler bu girişimi sağlar.

.. Konut bütünü ile kamusal genel mekânlar arasında da bu gün artık bulunmayan diyebileceğimiz bazı komünikatif, girişim yapan öğeler de vardır.

Kamusal mekânları; çıkamaz sokak, sokak, meydan ve yerleşme yakın çevre doğası olarak sayabiliriz.

Konutla komşu olan diğer konutlar ve bu gün de kamusal

kabul ettiğimiz alanlar ve mekânlar dışında hamam, cami ve avlusu, mektep, medrese, külliye, han, çarşı, kabristan vb. gibi çok çeşitli öğeler vardır.

İşte bu dış mekânlarla konut arasında da hem fizik, hem işlevsel hem psikolojik yönden geçişim elemanları mevcuttur. Bunlar iki fizik ve mekânsal olguyu kavrar, bağlar, ilişki içinde tutarlar.

Bunların en belirgin olanı çıkmalar (üçgen, dörtgen veya yamuk şekillerde), saçaklar ve onları taşıyan payandalar (eliböğünde) iseler de; bu gün artık bulunmayan şu mimarlık elemanları da aynı türden sayılabilirler. Saçağı ve derinliği ile mekânsal tutumda konut kapısı, (sokak kapısı, büyük kapı, kanatlı kapı isimlerini de alır), kapı yanlarında binek taşları veya gelen geçenin dinlenmesi, ev sahibinin bir ara akşam üzeri oturduğu sıra, kapı yanı çeşmesi, sahan taşı, sokağa taşan asma ile çardağı, duvarlardan aşan ağaçlar ve çeşitli nedenlerle farklı yüksekliklerle yapılmış olan arazinin ve mülkiyetin gayrimuntazamlığıyla şekillenen bahçe duvarı. Bunların herbiri diğer ara mekânsal öğeye bağlantı kuran bir kademe yaratır ve mekânsal akışı güçlendirir. Bütün bu mekânsal ve kitlemel unsurlar içi dışa hissettiren ve dışla için ilişkisini kurup dış fonksiyonları iç fonksiyonlarla birleştirirler. İçe dönük ama dışa kapalı olmayan bu konut mekânları mimarînin genel tutumu içerisinde kentsel dış mekânlarla komünikatif ilişkiler kurarlar. Bu yüzden bir arada yaşar gibidirlere. Bir yerde ev hayatı ve mahalle bütünleşir." 1)

Kısaca: geleneksel mimarîmizde konut yapısı, yakın çevresi ve üzerinde bulunduğu sokak bir bütün oluşturuyordu. Yukarıda sayılan mekânsal geçiş öğeleri çocuklar için hem oyun yerleri hem de oyun araçları anlamındaydı.

1) Tamamlanmak üzere olan araştırmanın adı:

"Türkiye Konut Geleneginde Mekânsal İlkeler"
Araştırmayı yapan: Ziya BİLGİN

Çocuk, evinin kapısının önünde, sokağında çevresindeki tanıdıklarının koruyucu denetiminde, fakat özgürce oynuyordu. Geleneksel kültürümüzden verilen özdeyiş ve deyimler, belki de o mekânsal yerleşim içinde, çocuğa ve oyununa yöneltilen hoşgörüyü simgeliyordu.

Günümüz çağdaş mimarîsinde ise, bir sokak-konut bütünlüğünden sözedebilmek olanaksızdır. Sokak ve konut birbirinden kesin sınırlarla ayrılmış, iki ayrı işlevin ayrı mekânlarını oluşturmaktadırlar. Sokak ulaşım, konut barınmaya ayrılmıştır. Ulaşım ve barınma eylemleri, kendi mekânları içinde sürekli yoğunlaşmaktadır.

Ancak çağdaş gelişimden etkilenerek değişen geleneksel mimarîmiz, ardından geleneksel kültürümüzü sürükleyememiştir. Geleneksel kültürümüzdeki değişimler -biraz da eğitime bağlı olarak- çok daha yavaş seyretmektedir. Çağdaş mimarî ile sokak-konut bütünlüğünün bozulması ve bu bütünlükte varolan oyun olanağının ortadan kalkması ve geleneksel kültürümüzdeki çocuk anlayışının fiziksel mekânın bu hızlı değişimine ayak uyduramaması, belkide Türkiye'de oyun sorununu yaratan neden olmuştur.

Zira, toplum henüz, oluşan yeni kentsel dengeler içinde çocukoyununa yönelecek mekânlara uygun yerler bulamamıştır. Günümüz mekânsal organizasyonunun yetersizliği içinde de, geleneksel kültürümüzdeki çocuk anlayışı, hoşgörüyü simgelemekten, boşvericiliği simgelemeye dönüşmüştür.

Özetle; Türkiye'de oyun sorunu, fiziksel çevrenin değişim hızı ile sosyal/kültürel çevrenin değişim hızı arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

Daha önceki alt bölümlerde, çocukluk döneminde oyunun önemi ile çocukluk dönemini gerektiği gibi geçiren erişkinlerin oluşturacakları toplumun niteliği üzerinde durulmuştu.

Ülkemiz çocuklarına, düşüncelerde amaçlandığı üzere toplumun geleceğine/gelişimine yönelik bir çocukluk

dönemi yaşatacak elverişli ortamı hazırlayabilmek ise, ancak, toplumumuzun, bakışını çocuğa çevirmesi, çocuğa dönük bir toplum olup olmamasıyla sıkı sıkıya bağlantılıdır.

Bu gün toplumumuzun içinde bulunduğu geçiş dönemi nedeniyle ortaya çıkan ikili toplumsal ve ekonomik yapılar¹⁾, çocuklara temel (aile) ve yakın çevrelerinde tanınan olanaklar birbirinden çok farklıdır. Olanakları, doğum öncesi ve doğum sonrası tanınan olanaklar biçiminde ayırmak, çocuğun taşıdığı niteliklerde, kalıtım yoluyla gelenleri anlatabilmek açısından önemli görülmektedir.

Kalıtımın niteliğinin anababanın kişisel koşullarına bağlı olduğu bilinen bir gerçektir. Bu bağlamda kalıtımın değişkenleri ise şunlardır:

- . anababanın yaşam düzeyi (eğitim ve ekonomik duruma bağlı olarak yaşam etkinliklerinin tümünün nitelik ve nicelik değerleri),
- . döllenenmedeki özgül (spesifik) koşullar (Kaya, 1981),
- . anne karnında çevre koşulları (annenin beslenme ve hastalık durumu, alınan ilâçlar, annenin ruhsal sağlığı), (Jersild, 1979, ss.54-60; Şahinkaya, 1965, ss.58-61)

Kalıtım değişkenlerindeki olumlu değişimler, toplumun sosyo-ekonomik yapısındaki gelişimle koşut gidecektir. Bu gün için değişimin hızı sınırlıdır.

Fakat, çocuğu biçimleyen iki etmeden diğerinin çevre olduğu düşünülürse, temel çevrenin (ailenin) dışındaki çevrede, çocuk açısından, nitelikte-uniform-bir-değer-

1) Bir toplumda geleneksel olanla çağdaş olanın bir arada bulunması ikili yapıları oluşturmaktadır. Yani: geçiş dönemini yaşayan toplumlarda bir yandan geri kalmış toplumsal kurumlar süregelirken diğer yandan da çağdaş kurumlar ortaya çıkmıştır.

Bu konuya ilişkin olarak Türkiye'nin durumu üzerine daha ayrıntılı bilgi için bakınız:

T Ü T E N G İ L, Cavit Orhan: Az Gelişmenin Sosyolojisi, 3. baskı, Kardeşler Matbaası, 1980.

düzeyi'nin sağlanmasının önemi, dolayısıyla gerekliliği ve daha kolay yapılabilirliği açıkça anlaşılacaktır. Nitelikte-uniform'luğu sağlayacak ve yaygınlaştıracak olan güç de Devletin belirlediği kesin bir çocuk politikası olacaktır.

Ancak, daha önce değinilen 21-22 nisan 1979 günleri Balıkesir'de yapılan geniş kapsamlı seminerde¹⁾ -en azından o güne kadar- Devletimizin çocuklara yönelik belirli bir politikasının olmadığı saptanmıştır. Böylece toplum içinde taraf olarak görülmeyen çocuğun, elbette fiziksel plânlama çalışmalarında dikkate alınması beklenemez. Bunun somut sonucu da, çocuğa yönelik yetersiz mekân donatımı olmaktadır.

Özetle; Türkiye'de oyun sorunu, Devletimizin, fiziksel çevrenin değişim hızı ile sosyal/kültürel çevrenin değişim hızı arasındaki farklılığın bilincinden hareket eden, sınırları belirli kesin bir çocuk politikasının olmayışından kaynaklanmaktadır.

1) Seminere 2000'in üzerinde dinleyici ve 60'ın üzerinde her daldan uzmanlar katılmışlardır. Konular, cezaevinde doğup büyüyen ve dışardaki sorunlu çocuklara bile katılamayan çocuklardan, Çocuk Bakanlığı kurulmasına değin geniş kapsamda tutulmuş olup, sunulan bildirimler daha sonra "Devletimizin Çocuklara Bakış Açısı" isimli bir kitapta toplanmıştır.

1.3. Oyun Sorununun Batı'daki Çözümleri

Konu ile ilgili yabancı literatür incelendiğinde, endüstrileşmiş Batı Toplumu'nun kentlerinde, oyun sorununun çok daha önceleri farkına varılmış ve çözümü için 1950'li yıllarda plânlama birimlerinin yönlendirilmiş olduğu görülmektedir.

Günümüzde bu uygulamaları bizzat incelemek veya yayım organlarından izlemek, konu ile ilgili olanlar için zor olmamaktadır. Bu nedenle bilinenin tekrarıdan kaçınmak amacıyla yapılan çalışmalara kısaca değinilmiştir.

Uygulamalarından örneklere geçmeden önce, çalışmalarındaki başarıda etkin olan unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- . Yerel kamu kuruluşlarının elinde geniş arazi stokları vardır. Politikaları, stoklarını olanaklar ölçüsünde büyütme, gereksinim doğduğunda değişik işlevli açık/yeşil alan olarak düzenlemek ve yapıları korumaktır.
- . Kamu kuruluşlarının bünyesinde, sağlıklı bir grup çalışmasını gerçekleştirebilecek çeşitlilikte ve yeterli sayıda uzmanlar bulunmaktadır. Ayrıca finansman zorlukları da yoktur.
- . Oluşturulan uygulama karar ve çalışmalarını koruyacak yasal dayanaklara sahiptirler veya gerekli yasal değişikliklerin hazırlığına hemen başlanılmaktadır.¹⁾

1) Örneğin: Almanya'da Federal İmar Yasası'nda çocuk oyun alanlarından bahsedilmektedir. Alman Hukuku'nda ayrıca Eyalet Oyun Alanları Yasası ve Eyalet İmar Yasaları gereğince 11 eyaletin çocuk oyun alanlarına ilişkin yönetmelikleri bulunmaktadır. Bunlardan başka;

- . Oyun ve spor alan ve tesisleri için Olimpiyat Normları,
- . Oyun alanı gereksinimi, yerleşim konumu, oyun tipleri, oyun alanının niteliği, büyüklüğü ve donatımı üzerine genel geçerliliği olan ilkeleri veren DIN-Normu: 18 034,
- . Çocuk oyun araçlarının tipleri, malzemeleri, konstruksiyonları, bakımları ve alan üzerindeki yerleşim konumlarına ilişkin ilkeleri veren DIN-Normu: 7926, kullanımdadır. (Feldmann, 1980, ss. 80-137)

- Sosyal çevrenin eğitim düzeyi hem ülkemize görece olarak yüksektir, hem de özellikle parsel ve yapı adası ölçeğindeki uygulama projelerinin yürütülmesinde "halk katılımı" kavramının bütün gereklilerinin yerine getirilmesine özen gösterilmektedir.¹⁾
- Yerel yönetimlerce, gönüllü girişim sahiplerine proje hazırlama ve yürütme safhalarında hem teknik bilgi yardımı, hem de araç/gereç ve malzeme yardımı yapılabilmektedir.

Gerçekleştirilen çalışmalarından bazıları örnek olarak özetlenmiştir:

İsviçre'nin Zürih ve Basel Şehirlerinde yapılan yenileme (sanitasyon) çalışmalarında özellikle yerleşme ünitelerinin konutsal yerleşim değerinin korunması için, diğerlerinin yanında trafiğe yönelik önlemlerin programa alınması dikkati çekmektedir.

Olanaklar ölçüsünde konut topluluklarını transit trafikten arındırmakta ve bağlayıcı talî yolları yavaş yavaş trafikten alarak oyun sokakları haline çevirmektedirler. Zürih'de Zentralstrasse'de (Zentral sokakda) 1974 yılında, Erlachstrasse'de ise 1975 yılında benzer uygulama görülmektedir. (yazarsız, Anthos-1976, ss.24-30)

Basel'de ise Kartausgasse 1978 yılında, Baerenfelserstrasse 1977 yılında ve Laufenstrasse 1979 yılında rekreatif amaçlarla trafiğe kapanmıştır. (Vomstein, 1979, ss.2-13)

Federal Almanya'nın Bonn Şehrinde bir konutsal yerleşim bölgesindeki Agnesstrasse 1979 yılında transit trafiğe kapatılarak oyuna ve rekreasyona açılmıştır. (Wagenfeld, 1979, ss.928-929)

Yine konutsal ağırlıklı yerleşim bölgelerinde olmak üzere

1) Örneğin: ödüllü yarışmalar hazırlayarak, eğitici seri konferanslar, seminerler, slayt gösterileri düzenleyerek, tanıtıcı yayınlar dağıtarak, pilot projeler yürüterek halk katılımı gerçekleştirilmektedir.

re, Essen Şehrinde Eltingplatz (Elting Meydanı), Steinplatz ve Isenbergplatz'da;
Stuttgart'da Olga/Filderstrasse'de;
Münich'de Benediktiner-Strasse, Gimbelstrasse ve Türkenstrasse'de ilân, işaretleme, yazı, sokak möblesi veya oyuna yönelik yapısal değişimin yardımıyla, trafiğe ya tamamen ya da transit geçişe kapatılarak, yaya ve oyun alanları, oyun sokakları oluşturulmuştur. (Müller, 1980, ss.108-112)

Danimarka Kopenhag'da da oyun sokakları uygulamalarına geçilmiştir. (Ledermann u. Trachsel, 1968, ss.48-49)

Trafik yoğunluğu fazla olmayan caddelerde orta refüjlerin ve kavşak göbeklerinin, çocuk oyun alanlarına da yer verilerek rekreatif amaçlarla düzenlenmelerine ait örnekler:

Hollanda'da Amsterdam Şehrinde Bonaireplein (Bonaire Meydanı), Jacob Thijseplein ve Saffierstraat'da;
Federal Almanya Stuttgart'da Deckerstrasse'de görülmektedir. (Ledermann u. Trachsel, 1968, ss.42-57)

Bina aralarındaki boş parsellerin geçici bir zaman için mobil oyun araç ve gereçleriyle donatılarak oyun alanları haline çevrilmesine örnek olarak,

Hollanda'nın Amsterdam Şehrinde Dijkstraat'daki uygulama verilebilir. (Ledermann u. Trachsel, 1968, ss.42-43)

İç ve arka avluların oyun olanağına uygun biçimde yeniden düzenlenmesi çalışmaları oldukça gerilere gitmektedir.

Danimarka Kopenhag'da eski konut alanlarında oyuna yönelik mekânların azlığı nedeniyle gereksinimi karşılamak amacıyla iç ve arka avluların oyun alanı olarak düzenlenmesi için 1939 yılında bir de yasa çıkarılmıştır. (Ledermann u. Trachsel, 1968, ss.50-51)

Federal Almanya'da iç ve arka avluların yeşillendirilmesi çalışmaları konut yakın çevresinin niteliğini artırıcı önlemler kapsamında ele alınmaktadır. Amaçlanan da kamuya ait açık/yeşil alanların, özel kullanımdaki açık

alanlarla bir bütün oluşturacak biçimde ele alınması ve açık/yeşil alan akıcılığının sağlanmasıdır.

Bu çalışma kapsamı içinde, 1978/1979 yıllarında Karlsruhe Şehir Merkezinde Park ve Bahçeler Müdürlüğü kanalı ile halk katılımı ve yerel yönetimlerin ortaklaşa 200'ü aşkın projeyi gerçekleştirdiği belirtilmektedir.

(Mürb, 1980, ss.85-90)

1975/1980 Yılları arasında 12 ha'lık toplam 150 avlu da Münich'de düzenlenmiştir. (Blank, 1980, ss.91-100)

Konutsal yerleşimin yoğun olduğu bölgelerde, konut yakın çevresinin niteliğini artırıcı önlemlerin bir kaçının birden ele alındığı uygulamalara örnek olarak, Federal Almanya'da 1960'lı yıllarda Kassel-Waldau'da inşa edilmiş olan konutların yakın çevrelerinin düzenlenmesi verilebilir. (Coordes u. Sollmann, 1980. ss.101-107)

Fransa'nın Marseille Şehrinde Le Corbusier tarafından tasarlanmış 337 konut biriminin bulunduğu 17 katlı binanın çatısındaki düzenleme, çatı bahçeleri uygulamasına bir örnektir. (Ledermann u. Trachsel, 1968, ss.60-61)

Örnek olarak değinmeğe değer orijinal bir uygulama da Amerika Birleşik Devletlerinde görülmektedir. New York City'de Mimar Richard Dattner tarafından gerçekleştirilen "Park-Barge" denilen yüzer oyun alanı su yolları boyunca, gereksinimin olduğu konutsal yerleşim kısıllarına veya rekreatif amaçla düzenlenmiş kısıllara yanıştırılıp, bağlanabilmektedir. (Dattner, 1969, s.137)

Gerçekleştirilen bu projelerin yanı sıra, uygulamalara yön vermek amacıyla yapılan kuramsal çalışmaların, getirilen çözüm önerilerinin sayısı da hayli kabarıktır. Özellikle, konutta çocuğa ayrılan odanın niteliği üzerine söylenenler, bu çalışmanın amacına uygunluğu açısından çok önemli görülmektedir.

Odanın yeteri kadar büyük olması, ses yalıtımının bulunması, mobil ayırıcı duvarların olabileceği, gerektiğinde zeminin çocuğun kirletme, bulaştırma dürtülerine

uygun oyunlara da olanak vermesi gibi, odanın oyun değerini artırıcı kriterler belirlenmektedir.

(Trillitzsch, 1975, s.624)

Çocuk odasının yanında, konutlarda balkon ve teraslar da, çocukoyununun özelliklerine uygun biçimde düzenlenebilmektedir. (Blechner, 1976, ss.55-57)

1.4. Değerlendirme Sonuçları

Ülkemizde oyun sorunu hem düşünsel düzeyde, hem de bir evvelkinin doğal sonucu olarak fiziksel mekân boyutunda, özellikle şehirlerimizde, gittikçe daha fazla hissedilir olmaktadır.

Batı'da bu konu üzerine yoğunlaştırılmış çalışmalar 1950'li yıllardan günümüze değin devam etmekte ve olumlu sonuçlarını sergilemektedir.

Ülkemizde de uygulamaya alınması gerekli olan çalışmalar gruplar halinde özetlenirse:

- Parsel ölçeğinde gerçekleştirilebilecek çözümler olarak;
 - . çocuk odalarının geniş tutulması ve tasarımında oyun unsurunun gözönüne alınması,
 - . kapalı ve açık çıkmalarda çocukoyununa olanak tanınması,
 - . çatıların oyun bahçeleri olarak düzenlenmesi sayılabilir.
- Yapı adası ölçeğinde ele alınan çalışmalar arasında;
 - . eski tip konutsal yerleşimlerdeki arka ve iç avlulara oyun yerleri kimliğinin kazandırılması,
 - . bina alanı dışında kalan parsel parçalarının bütünlüğünden yararlanarak ortak açık/yeşil mekânın yaratılması,
 - . yapı adasındaki boş parsellerin kısa vadeli oyun alanları olarak kullanıma açılmasıyer alır.
- Semt ölçeğinde yapılabilecekler ise;
 - . yaya ve bisiklet yollarının ulaşım ağına eklenmesi,
 - . bazı ara sokakların oyun sokağı olarak trafikten alınması,
 - . ön bahçelerin sokak mekânına bağlanması, ön bahçeye kaldırımı bütünlüğünün sağlanması,
 - . trafik yoğunluğu az olan ara sokaklardaki orta refüjlerin ve kavşak göbeklerinin çocuk-oyunu da düşünülerek, rekreatif amaçla tasarlanması,
 - . okul bahçelerinin konut yakın yeşiline bağlanması,
 - . yerel yönetimlerin elindeki kamu arazilerinde, oyun bölgesi kavramı gereğince, oyun mekânlarının tasarlanmasıçalışmalarıdır.

1.5. Değerlendirme Sonuçlarının İzmir/Alsancak Senti'nde Örnekleneşmesi

Bir evvelki alt bölümde verilen sıraya göre:

- parsel ölçęinde önerilen çözümlerin uygulanabilirliğinin irdelenmesi:

Bu ölçekte getirilen öneriler, tavsiye niteliğinden ileriye geçememektedirler. Bu nedenle ancak yerel yönetim personeli ile mahalle sakinleri arasında kurulabilecek yoğun bir etkileşim sonucunda gerçekleştirilebilecek çözümler olarak ele alınmak zorunludur.

Özellikle Kültür ve Mimar Sinan Mahallelerinde binaların yan ve arka cephelerinde yer alan açık ve kapalı çıkımlar (balkonlar) depolama yeri olarak kullanılmaktadır.

Çatıların oyun bahçeleri olarak düzenlenebilmesi ise; konunun binaların tasarımı ve inşası sırasında çözülmesini gerektirmektedir. Sentin kat mülkiyeti amacına dönük olarak tamamlanmış binaları sonradan böyle bir düzenlemeye olanak vermemektedirler.

- yapı adası ölçęinde önerilen çözümlerin uygulanabilirliğinin irdelenmesi:

Eski tip evlerle bütünleşen avlu biçimindeki açık alanlar, bu gün de oyun yerleri olarak çocukların kullanımındadır. Ancak semtte, Alsancak Mahallesi dışında, bu evler yerini tamamen apartman tipi binalara bırakmıştır.

Bir yapı adasındaki boş parsellerin geçici olarak oyun alanı haline dönüştürülmesi uygulaması, bazı sorunları da birlikte getirmektedir.

Belediye Plânlama Dairesi Şehircilik Bürosu'ndan alınan bilgilere göre, Hatay Senti'nde boş bir parsel geçici olarak açık oto park alanı kimliğinde kullanıma alınmak istenmiş ve bu amaçla betonlanmıştır.

Belediye içindeki ilgili büroların çalışmalarında yeterli ölçüde koordinasyona girmemeleri nedeniyle de, mülkiyet durumu kontrol edilmeden alan daha sonra imar plânında yapılan düzeltmelerle oto park alanı olarak gösterilmiştir. Ancak özel mülkiyete ait olan parsel daha sonra sahibi tarafından duvarla çevrilince, betonlanmış olduğu halde, Belediyece bir hak iddia edilememiştir.

Şu anda parselin -imar plânında oto park alanı olarak gösterilmiş bulunduğundan- başka bir amaçla kullanılması da mümkün olamamaktadır. Böylece alan, gelecek imar plânı revizyonuna değin olduğu gibi bırakılmak zorundadır.

Özel mülkiyete kayıtlı boş bir parselin geçici olarak çocuk oyun alanı haline getirilebilmesi için, sahibinin izni gereklidir. İyi niyetin sonucu olan geçici çocuk oyun alanı uygulaması sırasında, olası bir imar plânı revizyonunda parsel "çocuk bahçesi" olarak belirlenirse, sahibinin üzerine bina yapma olanağı ortadan kalkmaktadır. İşte bu neden uygulamada, sahibinden alınabilecek geçici izni engellemektedir.

Sonuç olarak, yerel yönetimlerin halihazır örgütlenme biçimleri ve çalışma yöntemleri içinde bu önerinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

Bir yapı adasında bina alanı dışında kalan parsel parçalarının doğal bütünlüğünden yararlanarak, ortak açık/yeşil mekânın yaratılmasına, bu gün parselleri sınırlayan bahçe duvarları engel olmaktadır. Halen yürürlükte olan İmar Hukuku ve buna dayandırılarak çıkarılan İmar Tüzük ve Yönetmeliklerini yakından ilgilendiren bu konu bir sonraki alt bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

- semt ölçeğinde önerilen çözümlerin uygulanabilirliğinin irdelenmesi:

Yaya ve bisiklet yollarının bu günkü yetersiz ulaşım açısından yararlanarak, mevcudun içinden ayrılacak alan-

da oluşturulması olanaksızdır. Diğer mekân kullanışlarından yer ayrılması da düşünülemez.

Ancak çocukların konut-okul yol güzergâhları üzerinde hız kontrolü getirmek, kavşaklarda alt-üst geçit yapmak zor da olsa, mümkün olmalıdır.

Semtte yoğunluk artırıcı yasal kararlar nedeniyle yapı alanı oranı sürekli artmaktadır. Ön bahçeler yaya kaldırımlarına dek ortadan kaybolmuştur. Ticaretin semt yüzeyinin bütününe dağılmış olması, semtten ulaşım ana arterlerinin geçmesi yaya kaldırımını kullanma olanağını da yok etmektedir.

Semtte ulaşım ana arterleri üzerinde bulunan orta refüjler kısmen oto park yeri olarak kullanılmaktadır, kısmen de belediyece oto galeri sahiplerine "sergi alanı" olarak kiralanmıştır.

Kavşak meydanlarındaki trafik ise çok yoğundur. Orta göbekler sadece dekoratif amaçlarla düzenlenmektedir.

Yerel yönetimin elinde oyun alanı olarak düzenleyebileceği arazi bulunmamaktadır. Alsancak Mahallesiindeki 1447 m²'lik park alanı da imar plânında ilkokul olarak gösterilmiştir.

Alsancak semtinin eğitim yapıları bakımından donatımı üst düzeydedir. Ancak bu günkü uygulamaya bakılırsa, okul bahçelerinin oyuna veya orta öğretim safhasında organize spora yaygın olarak açılması mümkün görülmemektedir.

Fuar'ın açık olduğu 20 ağustos-20 eylül günlerinde etraftaki okul bahçeleri oto park sahası olarak kullanılmaktadır. Bu konu üzerine Atatürk Lisesi'deki yetkililerle yapılan görüşmede, Lise'nin bir koruma derneğine sahip olduğu, okulun tüm bakımının bu dernek tarafından karşılandığı, yıllık bütçesinin 2-2,5 milyon arasında oynadığı ve yaz aylarındaki oto park uygulamasından net olarak 450 bin TL.'nin dernek kasasına girdiği öğrenilmiştir.

Cumhuriyet Kız Meslek Lisesi de aynı koşullardadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın "yetersiz ödenekleri" ile koruma derneği ve oto park uygulamasından gelen gelirden vazgeçilememektedir. Bu nedenle okul bahçesinin bir aylık otopark uygulamasına uygunluğunu sürdürmek açısından, bahçede gerçekleştirilecek oyuna yönelik devamlı kesin bir düzenleme de böylece, amaca ters düşmektedir.

Semtteki Namık Kemâl Lisesi ile Alsancak Ortaokulu bahçelerinde ise yaz aylarında iki ay süre ile yazlık sinema işletilmektedir. Alsancak Ortaokulunda yetkililerle yapılan görüşmeye göre, iki aylık net gelir 70-80.000 TL'dir. Okulun bu paraya olan gereksinimi, söylenildiğine göre, fazladır.

Okul bahçesinin oyuna açılması fikri karşısında şu sorunlar dile getirilmektedir:

- . okul demirbaşının korunması sorun olmaktadır,
- . okuldan bir kişinin sürekli bu işle görevlendirilme durumunda ise, hafta sonlarındaki ve günlük mesai dışı görevlendirilmeler bir sorundur,
- . ayrıca asgari ücretle de olsa bir maaş gideri söz konusudur. Kadro sorunu gündeme gelmektedir.

Semtteki Sağırlar Okulu Müdürü'ne öneri açıldığında, yukarıdakileri özetlercesine, bir cevap alınmıştır. "Alt kat pencerelerini demirlerseniz bahçeyi oyuna açarım." Okulun bir koruma derneği bulunmamaktadır.

Semtteki bazı servis yollarının oyun sokağı olarak trafiğe kapatılıp kapatılamayacağı konusu irdelenmiştir. Bu açıdan yapılacak seçim, oturmuş bir şehir dokusu söz konusu olduğundan, sadece kentsel tasarım açısından ele alınmak zorundadır. Kullanıcılar, gereksinim öncelikleri dikkate alınmamıştır.

Trafiğe kısmen veya tamamen kapatılabilecek veyahut hız kontrolü getirilebilecek sokakların seçimi önce 1/5000'lik paftalardan yapılmıştır. Daha sonra alanda seçilen sokaklar yaya olarak gezilmiş, gözlemler sürdürülmüştür. Sonuçta trafiğe kapatılabilecekler sap-

tanmıştır. Seçim kriterleri şunlardır:

- salt konutsal yerleşim gösterip, belirli biçimde sokak yaşamını barındıran servis yolları, motorlu taşıt trafiğine sürekli veya kısmen kapatılmıştır. Burada en önemli etken duran trafiktir. Bir sokağı trafiğe tamamen kapatmak, yan sokakların yükünü artırmak olacağından, kapatılması önerilen sokakların özellikle yan sokaklara aşırı yük vermesinden kaçınılmıştır.
- yapısında çeşitlilik gösteren günlük ticareti barındıran ve konumu nedeniyle bazı sokaklarda hız kısıtlaması önleminin alınması gerekmektedir.

Saptanan servis yolları mahallelere göre:

motorlu taşıt trafiğine sürekli kapatılabilecek olanlar:

Kültür Mahallesi: 1398 sok.

Mimar Sinan Mahallesi: 1355 - 1356 - 1357 -
1358 ve 1394 sok.

transit motorlu taşıt trafiğine kapatılabilecek olanlar:

(yalnız sokak sakinlerine giriş ve park izni verilen sokaklar)

Kültür Mahallesi: 1388 - 1389 - 1390 sok.

Alsancak Mahallesi: 1457 - 1483 - 1454
1467 - 1466 sok.

1468 sok., 1464 sok., 1483 sok.

hız kısıtlaması yapılabilecek olanlar:

Kültür Mahallesi: 1438 sok.

Mimar Sinan Mahallesi: 1487 sok. 1394/1 sok. ve
1401/1 sok.

Ancak bazı sokakların oyun amacıyla trafikten arındırılması önerisi, ülkemizde uygulamaya alınamayacak önlemler arasındadır. Böyle bir projeyi başarılı bir şekilde yürütmek, kalıcı bir biçimde yerleştirmek, ne günümüz şehirlerinin mekân organizasyonu içinde, ne

- kamu kuruluşlarının mevcut örgütlenme ve çalışma biçimleriyle, ne de halihazır eğitim düzeyimizle başarılabilecek yoğunlukta bir iştir.

Eldeki çalışmada seçilen öneri sokakların sadece kuramsal açıdan doğruluğu dolayısıyla geçerliliği sağlanmıştır. Ancak bunun hemen uygulamaya alınabilir olması şüphelidir.

Araştırma alanında diğer üç mahalleye kıyasla Kahramanlar Mahallesi'nin dokusu hareketlidir.

1956 Yılı İmar Plânı ile bölge "konut" olarak gösterilmiştir. 1972 Yılı Nazım Plânı bir değişiklik getirerek, söz konusu bölgenin "aktivite bölgesi" (ticaret) olarak tanınmasını istemiştir. Bu gün İzmir Belediyesi Şehircilik Bürosu ise, mahallenin Oğuzlara komşu olan üç yapı adasını "ticaret" olarak ayırmış, diğerlerinin konut olarak kalmasını öngörmüştür.

Henüz oturmuş bir dokusu bulunmayan mahallede, motorlu taşıt trafiğine kapatılmak üzere sokak seçimine girmek anlamsız görülmüştür.

1.6. Yürürlükteki İmar Hukuku'nun Değerlendirilmesi

İmar plânının ayrıntılı bir biçimde incelendiği ve bir dizi imar plânı türünün sıralandığı 6785 ve 1605 Sayılı İmar Yasalarında ve ayrıca İmar ve Yol İstikâmet Plânlarının Düzenleme Biçimi, Teknik Koşulları İle Bu İşleri Yapacak Uzmanlarda Aranacak Niteliklere İlişkin Yönetmelikte ne amaçla düzenlendiği belirtilmesine karşın imar plânının açıkça tanımını bulmak mümkün değildir. İmar Plânının tek tanımını İmar Tüzüğü Tasarısı getirmektedir. Buna göre:

" 'İmar plânı, belde halkının sağlığını korumak, sosyal ve kültürel gereksinmelerini, iyi yaşama düzeni ve çalışma koşullarını ve güvenliğini sağlamak amacıyla, ülke, bölge ve kent verilerine göre, oturma, çalışma, dinlenme ve ulaşım gibi kentsel işlevler arasında var olan ve sağlanabilecek olanaklar ölçüsünde en iyi çözüm yollarını bulmak için, varsa kadastro durumu da işlenmiş onaylı haritaların kopyaları üzerine 'nazım plan' ve 'uygulama planı' olarak düzenlenen plandır.' " (Bilsel'ler, 1980, s. 117)

Ancak, ülkemizde imar plânlaması ve uygulama süreci, yakından incelendiğinde görüleceği üzere, yukarıdaki yasal tanımlamadan oldukça uzaklaşan amaç sapmaları görülmektedir. İmar plânlarının günümüzdeki yorumunu Bilsel'ler (1980) çok çarpıcı bir biçimde şöyle vermektedirler.

" .. 'imar plânları' günümüzde, (A) eğilimleri -önceden- saptayıp yönlendirerek, kentsel gelişmeyi kontrol edebilmek için düzenlenen' yasal bir araç olmaktan çok;

(B) 'Kentsel yerleşmelerde sosyal ve teknik altyapının gerçekleştirilmesinde, merkezi yönetimden akçalı yardım sağlanması için gerekli olan' yasal bir araçtır.

Ayrıca, (C) 'Hem yeni gelişme alanları açılması yoluyla kırsal kullanımdan kentsel kullanımlara dönüşümde, hem de, yerleşik kent dokusunda yükselme-yoğunlaşma ve yapısal değişim önerileriyle, kent-toprağında değer artışları yaratılmasında' yine yasal tabana dayalı güçlü bir ekonomik araçtır.

Son iki yönlü araç olma durumu da, 'imar plânları'nın giderek, (D) 'kentliye hizmet götürücü uğraş

yoluyla siyasal güç çıkar sağlamada' politik bir araç olması sonucunu doğurmakta ...

Özetle, çok genel bir değerlendirme ile günümüzde 'imar plânları'nın, kentsel gelişmeye yeni olanaklar sağlamak, yatırım projelerine fiziksel boyut getirmek gibi kuramsal ilkeler'i olması yanısıra, sosyal-ekonomik ve politik istemlere yanıt getirmeyi amaçladıkları söylenebilir." (s.118)

Böylece kuramsal açıdan şehirlerin oluşumunu denetlemede en önemli araçlardan biri olduğu kabul edilen imar plânlarının, saptanan hedeflere ulaşmadaki etkinliği oldukça sınırlı kalmaktadır. Ayrıca yapısının esnek olmaması, kapsadığı süre içinde ortaya çıkan talepleri karşılamasını engellemektedir.

Türkiye'de şehir plânlama olayının tarihsel çözümlenmesi üzerine yaptığı inceleme sonucunda Tekeli de (1980) şehirleşmeyi "hiç bir denetim altında olmayan toplumsal süreçlerin" yönlendirdiğini vurgulamıştır.

Bu günkü işleyiş biçimi ile, ülkemizdeki şehir plânlama sürecinin toplumsal gereksinimleri karşılayacak yapıda olmadığı görüşü, şehir plânlama uzmanları arasında gittikçe yaygınlaşmaktadır.¹⁾

Bir taraftan imar plânlarının sosyal içerikten yoksun olduğu için mi, veya yapısal eksiklikleri bulunduğu ve yahut devrini tamamlamak üzere mi olduğu tartışması yanında en uygun kuramın oluşturulması çalışmaları sürerken (Aktüre, 1980; Bademli, 1980; Balamir, 1980) diğer taraftan da bekleyemeyecek işleri mevcut olan yasal bel-

1) Konu ile ilgili olarak ODTÜ'de iki ayrı seminer düzenlenmiştir. Şehir ve Bölge Plânlama Bölümünce Düzenlenen Seminerlerde

1.17/18 Mayıs 1979 günlerinde "Türkiye'de İmar Plânlaması -Dünü, Bugünü, Yarını"

2.13/14 Kasım 1980 günlerinde "Kent Plânlamada Kuram ve Kılğı" konuları irdelenmiştir.

Seminerlere sunulan bildirimler ve yapılan tartışmalar daha sonra kitap haline getirilmiştir. Fazla bilgi için:

. Türkiye'de İmar Plânlaması, Der.: Tamer GÖK, ODTÜ, Ankara, 1980.

. Kent Plânlamada Kuram ve Kılğı, Der.: Tamer GÖK, ODTÜ, Ankara, 1980.

geler çerçevesinde yapmak ve denetlemek zorunluluğu bulunmaktadır.

Şehir plânlama uzmanlarının, üzerinde görüş birliğine vardığı bir sorun da kent topraklarının mülkiyeti konusudur.

Kentsel arazi mülkiyetinin kamu elinde olması veya kamu kuruluşlarının mülkiyetinde bol arazi bulunması ve kentsel arazi mülkiyetinin denetim yetkisinin uygulanabilir olması ile imar plânlarının ana amacına uygun bir biçimde kullanılması arasındaki sıkı bağ her fırsatta vurgulanmaktadır. (Geray (1972, s.30), Geray v. d. (1973); Keleş (1971, s.33), Keleş (1976, ss.85-96); Yavuz (1978, ss. 499-511), Yavuz (1980))

Kent toprağında özel mülkiyetin varlığı kadar önemli olan bir diğer konu da topraktaki müşterek mülkiyet kurumudur. Kent toprağı, yatay boyutta hisseli satışlarla, parsel ölçeğinde bile daha ufak parçacıklara ayrılabilmekte (Ünal, 1974) ve bu bölünme apartman mimarîsinin yerleşmesi ve kat mülkiyeti yasasının kabulü ile yaygın bir biçimde düşey boyuta yansımaktadır. (Serim, 1979, s. 29)

Kent toprağındaki özel mülkiyetin yarattığı sakıncalar gözönüne alındığında,

"Şüphesiz kötü, bilimsel ve akılcı olmayan yerleşmenin ve kentleşmenin tek nedeni kent arazisindeki özel mülkiyet ve bunun sonucu olan spekülasyon değildir. Fakat en önemli ve yaygın neden budur ve sosyal adalet ilkelerine aykırıdır.

Eğer yerleşme ve kentleşme konusunda akılcı, bilimsel ve kamu yararına çözümler bulmak, başka bir deyişle plânlama yapmak isteniyorsa, atılacak ilk adım kentsel arazinin devletleştirilmesi olacaktır. Çünkü, aksi halde alınacak bütün tedbirler hedeflerinden sapacak ve yapılmak istenenin tersi sonuçlar verecektir." (Geray v. d., 1973, s. 79)

saptamasına gitmek, şüphesiz yerinde ve doğrudur.

Ancak, kent plânlama olayına, plânlamayı düzenleyen yasalar ve topraktaki mülkiyet düzeni yanısıra plâncının kendisi de bir etken olarak katılmaktadır.

Plâncı, doğanın ve insanın yapısından kaynaklanan ve insana hizmet için geliştirilen bilimin gerçeklerini plânlamaya nasıl yansıtacağı üzerine rasyonel kararlar üretmeli, sonra da bunu uygulayacak ortamın hazırlığı için çaba harcamalıdır.

Bu günkü yürütmeden bazı örnekler, plânlamada her şeyden önce bu temel tutumun olmadığını göstermektedir.

Eldeki çalışma sırasında, şehir yerleşik dokusu içinde çocuğa yönelik mekân yaratma olanakları üzerinde incelemeler yapılmış ve en gerçekleştirilebilir önlem olarak bir yapı adası üzerindeki parsel parçacıklarının bütünlüğünden yararlanmak çözümü belirlenmiştir.

Bu gün için bunu engelleyen, imar yönetmeliklerince açık ve kesin bir biçimde yapılması zorunlu kılınan bahçe duvarlarıdır. Bahçe duvarları parsellerin mülkiyetini düşey boyutta belirleyen ve bir özel mülkiyeti yandaki bitişik özel mülkiyetten ayıran sınırlayıcı elementlerdir.

Parsel üzerinde bina alanı dışında kalan alanlar ufak parçacıklar halinde birbirlerinden ayrılmış, işe yaramaz ufak mekânlar olarak kalırlar. Şehir içinde bahçe duvarlarının bu olumsuz etkileri somut bir biçimde görünürken, işlevlerinin olumlu yanı üzerine ortaya herhangi bir neden getirilememektedir.

İmar Yasası'nın bahçe duvarlarından söz edilen maddesi şöyledir.

Yasa No: 6785

Kabul Tarihi: 9 temmuz 1956

Resmi Gazete ile yayımı: 16 temmuz 1956, sayı: 9359

"Madde 25 - (20/7/1972 - 1605 ile değişik) Yapılacak bina, tesis ve bunlara ait müstemilâtın:

- a) Fen, sağlık, içtimaî emniyet, mahallî hususiyet ve kullanılacak malzeme bakımından ne gibi şartlara tabi olacağı ve hangi vasıfları haiz bulunacağı,
- b) Kat adedi, yüksekliği, derinliği, bahçe içinde veya dışındaki çıkma ve çıkıntıları,
- c) Komşu hudutlarına, yol ve su kenarlarına, karayolu ve demiryolu mihverlerine, tarihî ve bedîî

kıymeti bulunan eski eserlere ve arkeolojik sahalara olan mesafeleri,

d) Parsel cephesi ile parsel ebadı ve bu parseller içerisinde yapılacak binalara verilecek azami inşaat sahası,

e) Bahçelerin tanzimi, ağaçlandırılması, bahçe duvarlarının şekli ve ebadı,

f) Kanalizasyon tesisleri, yapıların bu tesislerden hangi şekil ve şartlarla faydalanacakları,

g) Bina ve tesislere ait diğer hususlar,

h) Kooperatiflerce yaptırılan, kat karşılığı ve sair şekillerde müteahhit eliyle yapılan veya yaptırılan veya 2/7/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu esaslarına göre inşa edilen yapılarda belediye, mal sahipleri, fenni mesul, müteahhit ve her ne suretle olursa olsun yapının bazı kısımlarını veya bir miktar hissesini alan diğer ilgililer arasında gerek 6785 sayılı kanun, gerekse diğer kanunların icabı olarak bulunması gereken belli başlı münasebetler,

Hazırlanacak nizamname ve talimatnamelerde belirtilir.

Yukarıdaki a,b,c,d,e, f ve g bentlerinde belirtilen hususlarda, imar plânlarında aksine bir açıklama bulunduğu takdirde plândaki esaslara uyulur."

(Artukmaç, 1973, s. 559)

İmar Yasası gereğince hazırlanan İzmir İmar Yönetmeliği'nde konunun ele alınış biçimi ise:

"Bahçe Duvarları

Madde 3.39 - Bahçe duvarlarının yüksekliği, binaların yol tarafındaki cephe hatlarının önünde (1) metreyi, gerisinde ise (1,50) metreyi geçemez. Ayrıca üzerlerine yükseklikleri (1) metreyi aşmayan parmaklık yapılabilir.

Fazla meyilli yerlerde uygulanacak şekli takdire Belediye yetkilidir.

Okul, hastahane, cezaevi, ibadet yeri, elçilik, sefarethane, açık hava sineması ve benzerleri gibi özellik arzeden bina ve tesislerin bahçe duvarları ile sanayi bölgelerinde yapılacak bahçe veya çevre duvarları bu madde hükmüne tabi değildir."

(İmar Yönetmeliği, 1977, s.186)

Ve 1981 yılında yönetmelik, ilgililerce bazı maddelerinin günümüz koşullarına göre değiştirilmesi/geliştirilmesi gereksinimi görüldüğünden, yeniden düzenlenmiştir. Ancak "6785/1605 Sayılı İmar Yasası Gereğince Hazırlanan

İzmir Belediyesi İmar Yönetmeliği Tasarısı" isimli çalışmanın 25. sayfasında "Bahçe duvarları, M. 339-" başlığı altında formüle edilen metin, yukarıda verilen metnin -virgülüne kadar- aynen kopyasıdır.

Tasarı 1981 sonbaharında bu hali ile Belediye Encümeni'nce onanmıştır.

Ankara Belediyesi İmar Yönetmeliğinde aynı konu:

" Bahçe duvarları:

Madde 94- Bahçe duvarlarının yol üstüne isabet eden kısımların yükseklikleri harpuçta dahil 0,50 m' yi tecavüz edemez. Bu duvarların üzerine ayrıca ruiyeti kapamayacak şekilde 1.00 m. irtifaında parmaklık yapılabilir. Meyilli yerlerde irtifaı tretuardan 1.50 m.'yi aşmamak üzere kademelendirilir. Açık sinema, tiyatro, gazino gibi muhafazası gereken yerlerde komşuların ruiyetine mani olmamak şartıyla 3.00 metre irtifaında duvar yapılmasına müsaade edilebilir. Bu yerler başka maksatlarla kullanıldığı takdirde duvar yıktırılır ve talimatnamenin diğer hükümleri tatbik edilir.

Madde 95- Ön bahçe bırakılmak suretiyle yol cephesine nazaran geride yapılan binaların bahçe duvarlarının sokak istikametine amut kısımları bina hizasına kadar yol yüzüne isabet eden kısmı gibi devam eder. Bunun hâricinde yapılacak çevre duvarlarının en yüksek yeri tabii zeminden 2.00 metreyi geçemez. Ayrıca bunların üzerine ruiyete mani olmayacak şekilde 1.00 metre irtifaında korkuluk yapılabilir."

Aynı yasa gereğince hazırlanan iki ayrı şehrin imar yönetmeliklerin de bile, aynı gereksinime cevap verdiği düşünülen bahçe duvarları, farklı boyutlarda çözümlenmektedir. Böylece -şehir içinde- işlevinin ne olduğu üzerine somut bir açıklamanın bulunamadığı bahçe duvarları konusunun ele alınışında subjektif ölçütlerin ağırlıkta olacağı açıktır.

Eldeki çalışmanın yazarı, İzmir Belediyesi'ndeki üst düzey yetkilileri ile yaptığı görüşmelerde, bu garip durumu vurgulamıştır.

Sonuçta İzmir İmar Yönetmeliği Tasarısı'nda yer alan, binaların yol tarafındaki cephe hatlarının önündeki

1. m'lik duvarı Ankara örneğinde olduğu gibi 0,50 m'ye indirtmeyi kabul ettirmiştir. Ancak "haydi, sizin dediğiniz olsun" tavrıyla kabulden sonra, konu tekrar Belediye Encümeni'ne girme safhasında yarım kalmıştır. Üç aylık yoğun çabalar sonucunda yapılmak istenenin, neden yapıldığının bilincine yeteri kadar varılmadan, vazgeçilmiştir.

Oysa günümüz şehir mekânlarının sıkışıklığında açık/yeşil alan yaratma zorlukları bizzat fiziksel plânlama birimlerince, çok yakından bilinmektedir. Okulöncesi çocuğunun doğal aksiyon çapı içinde olması gereken oyun mekânlarının oluşturulması ise çok daha zordur. Bu bakımdan çocuğun yaşadığı ortamı, onun açısından yaşamaya değer kılmak, yani; çevrenin tümünden o y u n d e ğ e r i n i artırmak, amaca uygun düşmektedir. Bunu gerçekleştirmek üzere ilk etapta yapılması gereken şey; bu günkü biçimiyle bir yapı adasındaki parselleri izole eden bahçe duvarlarının belirleyici niteliğini, d ü ş e y b o y u t t a n y a t a y b o y u t a kaydırmak olmalıdır.

Bu öneriye bir "yaptırım" kazandırmak, konunun imar yönetmeliklerinde uygun bir madde ile belirtilmesine bağlı olacaktır.

Ancak, 6-8 Kasım 1981 günlerinde ODTÜ'de yapılan Türkiye Birinci Şehircilik Kongresi'nde 1000'i aşkın imar yönetmeliğinden söz edildiği düşünülürse, konunun belde belde hazırlanan imar yönetmeliklerine bırakılması uygulanma olanaklarını kısıtlayacaktır.

Bahçe duvarlarının belirleyici niteliğinin düşey boyuttan yatay boyuta kaydırılması konusunun direkt İmar Yasası'nda ele alınması ise başka türlü zorluklara neden olacaktır. Tapulama ve Parselasyon Yasası, Mülkiyet Yasası gibi diğer yasal belgelerle birlikte ele almak zorunluğunun yanında, uygulamanın toplum içinde özel mülkiyete bir girişim niteliği kazanması, bu nedenle hoşnutsuzluk yaratması düşünülebilir.

Belki de bu konunun İmar ve İskân Bakanlığı'nca hazırlanacak bir K a r a r n a m e ile genelge haline getirilmesi ve kararname uyarınca, imar plânlarının tümünün onama aşamasında, imar plânının ait olduğu beldenin özel koşullarının da dikkate alınarak işlem görmesinin sağlanması çok daha doğru olacaktır.

S O N U Ç

Genel olarak kentlerimizin mevcut yapılaşma düzeni içinde çocuğa yönelik mekânların artırılması üzerine yapılabilecekler çok azdır. Dolayısıyla konut yakın çevresinde oyun alanları oluşturmaktan ziyade mimarlık-taki "olanak barındırma" (affordance - availability) kavramı çerçevesinde oyuna çözüm arama çabaları çok daha yerinde olacaktır.

Kısaca: amaç konut yakın çevresinde (parsel ve yapı adası ölçeğinde) oyun yerleri oluşturmaktır.

Çok işlevli, zaman zaman aktivite çakışmalarına olanak tanıyan (örneğin: arka bahçelerden oluşan mekânda özel otonun yıkanması, tamiri, çamaşır kurutma, erişkinlerin oturması vb. işler), ufak ayrıntılarla donatılmış ve akıcı bir iç-dış mekân bütünlüğünü sağlamak okulöncesi ve ilkokul çocuğuna günlük yaşamında oyun gereksinimi için yetecektir. Bu gereksinimin giderilmesine yönelik öneriler, eldeki çalışmanın kapsamı içinde geliştirilmiştir. Öneri:

Parselasyondaki mülkiyet sınırları -bahçe duvarları- dikey boyutta değil, yatay boyutta belirlenmelidir. Sınırlama yan bahçelerde betonlanma halinde zemine çizgi biçiminde renkli mozayik dökerek, doğal toprak zemin üzerine ise uygun genişlikte taş döşeyerek yapılabilir.

Ayrıca, apartman veya evin zemin katından yapı adası ortasında oluşturulan ortak mekâna direkt çıkış sağlanmalıdır.

Bir sonraki adım ise, kamu mülkiyetindeki parsellerde düzenlenecek olan oyun alanlarıyla, önerilen oyun yerlerinin direkt bağlantısını kurmaktır.

Kabul edileceği üzere, önerinin uygulamaya alınmasını sağlamak, söylenenlere yasal bir kimlik kazandırmakla olasıdır.

Bu nedenle öneri, bir K a r a r n a m e kapsamında ele alınarak, imar plânlarının onama safhasında etkin olacak biçimde, yaşama geçirilebilir.

Önerinin Uygulanabilme Olasılığı

- politik açıdan uygulanabilirliği: Özel mülkiyete dayanan kamu düzeni korunmuş, ancak buna, Anayasa gereği, toplum yararına düşünülen bir sınırlama getirilmek istenmiştir.
- teknik açıdan uygulanabilirliği: Halen boş olan parseller, yola göre kot alacaklarından, yol onarımları nedeniyle yeni yükseklik farkları oluşmuş ise veya doğal topografyadan gelen bir kot farkı bulunuyorsa, parseller arasında ancak zorunlu olan istinat duvarı çekilmelidir. Amaç, teknik gerekliliğin bitiminde duvarın sınırlayıcı olarak devamına son vermektir. Fakat parseller arasındaki doğal kot farkı çocuğun güvenliğini tehlikeye sokacak boyutlarda ise, koruyucu sınırlayıcı duvarlar çekilecektir. Ancak bu durumda da parsellerin birbirine merdiven ve rampalar biçiminde düşey bağlantısı kurulacaktır.
- finansman ve organizasyon açısından uygulanabilirliği: Bilindiği gibi belediyenin önerilen ortak alanı oyuna yönelik düzenleyebilmesi için mülkiyetinin kamuya geçmesi zorunluğu bulunmaktadır. Burada ise alanın oyun yerleri kavramı altında kullanımı düşünüldüğünden, mülkiyetinin kamuya geçmesi zorunluğu söz konusu değildir. Zira ada ölçeğinde oluşturulacak ortak mekânın "ortaklığı" mülkiyetinde değil, kullanımında olacaktır. Kullanımda ortaklık ise, yapı adası sakinlerinden en kolay iletişim kurabilenler arasında, yani çocuklar arasında beklenmektedir. Oyun için özel olarak düzenlenmiş alanı kendi gönüllerince kullanıma alacak olan çocuklar, erişkinlere yeni düzene uyum sağlayabilmeleri için gereken zamanı vereceklerdir. Daha sonra erişkinlerin de aynı doğrultuda istek gösterecekleri ve alanın çok yönlü kullanılabilir biçimde düzenlenmesi için gi-

rişimlerde bulunacakları ümit edilmektedir.

Önerilen çözümden, yapı adası ölçeğinde arka bahçelerin bütününden oluşabileceği düşünülen düzenlenmemiş oyun mekânının; başlayan bir olayın -zorunlu olarak- istenen sonuca, düzenlemeye, doğru gelişme göstermesi biçiminde ele alınması gerektiği düşüncesi ağırlıktadır. Bu tutum kullanıcıları yapılmak istenenle bütünleştirecek, yapılmak istenene sahiplendirmek isteğini oluşturup kuvvetlendirecektir.

Fakat başlangıçta yapılmak istenen öncelikle bütünlüğü olan boş bir alanın yaratılmasıdır. Bu nedenle uygulamada, genellikle ne finansman ne de organizasyon açısından bir engelle karşılaşılacaktır.

Bunun yanında, topoğrafya nedeniyle parseller arasında düşey bağlantı sağlanması gerekiyorsa, yerel yönetim kuruluşları kapsamında finansman olanaklarının araştırılması gerekmektedir.

- yasal açıdan uygulanabilirliği: Parsel sınırları yatay boyutta belirleneceğinden, parsel içindeki her türlü, bakım, onarım işleri gene eskisi gibi apartman yöneticilerinin denetimi altında olacaktır. Böylece kullanımda ortak olan mekânın "anonimliği" söz konusu değildir.

Önerilen oyun mekânının çeşitleri bir şema ile ve mekânlara ilişkin ayrıntılar ise listeler halinde, sonraki sayfalarda özetlenmiştir.

S o n u ç o l a r a k ş u n l a r ı s ö y l e m e k m ü m k ü n d ü r .
Bu çalışma sırasında gözönüne alınan birinci ilke, özlemleri belirtmekten çok, uygulanabilir önerileri getirmek çabası olmuştur. Bu çaba ise zorunlu olarak -sorunu kaynağında ele alacak uzun soluklu plânlama çalışmalarına paralel olarak- çözümü mevcut sistemin yürüyen dengeleri içinde aramayı gerektirmektedir. Bu nedenle getirilen öneri e n i d e a l ö n e r i o l m a s a v ı n d a d e ğ i l d i r .

İkinci ilke soruna bilimin objektif gerçekleri içinde çözüm arama çabası olmuştur.

Bunun sonucu ise:

K o n u t y a k ı n ç e v r e s i n i n y a -
ş a m d e ğ e r i n i n t ü m d e n a r t ı -
r ı l m a s ı z o r u n l u ğ u d u r .

Çocuğun Sosyal Ve Fiziksel Çevresi

TEMEL ÇEVRE

(aile bireyleri ve arkadaşları)

TOPLUMSAL ÇEVREYE GEÇİŞ

İLK TOPLUMSAL ÇEVRE

(topluma kesin katılım)

TOPLUMSAL ÇEVRE

Mahalle Ölçeği

konut
konut yakın çevresi

sirkülasyon sistemi

anaokulu
anaokulu bahçesi

sirkülasyon sistemi

ilkokul
ilkokul bahçesi

sirkülasyon sistemi

Semt Ölçeği

Kent Ölçeği

OYUN BÖLGESİ

oyun yerleri
oyun yerleri
oyun alanları

yaya yolları
oyun sokakl.

oyun odaları
oyun alanları

yaya yolları
oyun sokakl.

oyun salonları
oyun alanları
oyun tesisleri

yaya yolları
oyun sokakl.

OYUN PARKLARI

oyun evleri
kültürel tesisler
• çocuk sineması
• çocuk tiyatrosu
• çocuk kütüphanesi
• halkevlerinin çocuklara dönük etkl.

hayvanat bahçesi
luna park, fuar ve kent parklarının çocuklara ait kısımları

P a r s e l Ö l ç e ğ i n d e Ö n e r i l e r: Oyun olanakları oyun yerleri kavramı içinde düşünölmelidir.

M e k â n l a r: konutta; çocuk odası, balkon, teras, binada; zemin katta oyun odası, çatı, merdiven boşluğu, apartman girişı sahanlığı,

Bina yakın çevresinde; yan bahçe, ön bahçe, olanaklar elverdiğinde yaya kaldırımını, sokak,

O y u n a r a ç v e g e r e ç l e r i: evden birlikte getirilen oyuncaklar, bazı oyunların sabit sert zemine -olanaklar ölçüsünde renkli olarak- aplikasyonu (örneğin: 9 taş, satranç daması, sek sek vb.)

T a s a r ı m i l k e l e r i: Konut söz konusu olduğunda, tasarımda önceliğın aile ve aileler topluluğunun oturma ve barınma gereksinimlerinin karşılanması verileceğı açıktır. Ancak iç çözümlerede çocuk ve özellikleri dikkate alınmalıdır. Örneğın:

- çatının, merdiven boşluğunun ve apartman giriş sahanlığının gürültüye karşı y a l ı t ı l m a s ı,
- apartman giriş sahanlığında çocuk ölçüsünde bir el yıkama-su içme-WC mekânının bulunması,
- apartmanın arka bahçeye de çıkış vermesi (zemin katta ön ve arka bahçeye iki çıkışın olması),
- merdivenlerdeki tutunma demirlerinin çocuğun boyutları da (tutunma yüksekliğı) dikkate alınarak tasarımılanması,
- kapalı ve açık çıkmaların tabanlarına inşaatta demir döşemesi sırasında sonradan salıncak ve tırmanma halatları asmağaya yarayan, halkaların yerleştirilmesi,
- yan bahçeye bakan duvarların sağır kısımlarına, sonradan basket potası ve voleybol filesinin bir tarafını tutturmak üzere kullanılacak, uygun yükseklikte, halkaların inşaat anında yerleştirilmesi,
- bina yakınında su ile oynama olanacağının bulunması (bahçede bırakılacak bir musluk veya apartman girişinden dışarıya bir hortumun olması gibi),
- bina çevresinde uygun bitkileme, geniş taçlı, yere yakın dallanma gösteren bir veya duruma göre bir kaç ağaç, dekoratif (olanaklar ölçüsünde canlı renkli çiçekli) ağaçcıklar,

- yanyana iki parselin arasında doğal kot farkı varsa veya yapılaşma nedeniyle sonradan olmuşsa, bunun kendi yüksekliğince oturma olanağı haline çevrilmesi,
- binanın dışındaki kalorifer dairesi veya su deposu gibi üzeri düz beton olan binalardan, bahçe zeminine kayma olanağının sağlanması,

Özetle: parsel üzerinde bulunan yapay çevre bileşenlerinden küçük ayrıntıların eklenmesi sonucunda, oyun aracı olarak yararlanmak esastır.

Y a p ı A d a s ı Ö l ç e ğ i n d e Ö n e r i l e r :
Oyun olanakları, oyun yerlerine ek olarak oyun alanları kavramı anlamında düşünülebilir.

M e k â n l a r : arka bahçe alanlarının yapı adası uzunluğunca bütünleştirilmesinden oluşan ortak açık/yeşil mekân, genişleyen yaya kaldırım, trafiğe sınırlı veya tamamen kapatılan ve kullanımında yapı adasıyla birleşen sokak, yapı adasındaki ortak açık/yeşil mekân ve oyun sokağı ile direkt bağlantısı kurulan oyun alanları, oyun evleri,

A d a Ö l ç e ğ i n d e M e k â n B ü t ü n l ü ğ ü n d e n D o ğ a n O y u n O l a n a k l a r ı :

- grup oyunlarına olanak sağlaması,
- bisiklete binme olanağının doğması,
- genç ve erişkinlerin yaratacağı eylemlere katılma olanağının artması,
- top peşinde koşma rahatlığının olması.

Ö Z E T

Günümüz şehirlerinin açık/yeşil alan donatılarının ve özellikle çocukoyununa yönelik açık/yeşil mekânların nitelik ve nicelik açısından çok yetersiz kaldığı bilinmektedir.

Ancak fiziksel mekân boyutunda olan bu yetersizlik, Devletimizin, çocuğa plânlama çalışmaları sırasında toplumun kaynağı olarak, yeteri kadar önem vermeyişinden kaynaklanmaktadır. Ülkemizde, yapısal ve kültürel ayrıcalığımız düşünülerek ve çağdaş eğitim ölçütlerinin ışığında oluşturulmuş bir çocuk politikası yoktur. Hükümetler düzeyinde, çocuğu ilgilendiren kararlar, ayrı ayrı birimlerde ve koordinasyona girilmeden, alınmaktadır.

Geleceğin toplumunun niteliğinin çağdaş düzeye uyum sağlayabilmesi için, bugün ülkemiz çocuklarının yaşam biçimleriyle biraz daha yakından ilgilenilmesi gerekmektedir.

Çocuk psikolojisi bilim dalından kaynaklanan araştırma sonuçlarına göre; çocukluk çağının ilk yıllarının, özellikle okulöncesi dönemin nasıl geçtiği konusu, çocuğun ilerde yaşamında erişeceği başarı düzeyini, toplumsal etkinliklerinin niteliğini belirlemesi açısından çok önemlidir. İlk/temel eğitimini aldığı, karakterinin biçimlendiği bu dönemde, temel çevresinin (ailesinin) ve yakın fiziksel ve sosyal çevresinin, eğitimine ve deneyimlerine olumlu katkıda bulunacak nitelikte olması arzulanır.

Çocuğun, çocukluk yaşamıyla özdeş kabul edilebilecek oyununa, erişkin bakışlarının çevrilmesi gereklidir. Çocuğun gelişim dönemlerine göre değişen gereksinimlerine ve aksiyon çapına uyum sağlayacak oyun mekânlarının şehir dokusu içinde yeterli ve dengeli dağılımı için zorunlu çalışmalara girilmelidir.

Okulöncesi çocuğunun aksiyon çapı, bakıcısına ve bulunduğu yere bağımlılığı nedeniyle, 50-200 m arasındadır. Bu ise konut yakın çevresi, yani binanın üzerinde bulun-

duğu parsel ve yapı adası demektir.

Gelişim dönemlerine uyum sağlayacak mekân ise, çocuğun dürtü niteliğindeki doğal/biyolojik davranışlarına olanak tanıyacak genişlik ve donatıda tasarlanmış oyun yerleri ve alanlarıdır. Ayrıca bu mekânlar kuşaklar arasındaki geleneksel/kültürel akışın sürekliliğinin sağlanması açısından "yönlendirilme nedeniyle oluşan oyunlar'a" uygun niteliği de göstermelidirler.

Geleneksel mimarimizle uyumu kurulmadan, uygulamaya alınan modern mimarinin, evvelce varolan konut-sokak bütünlüğünü bozduğu ve bu bütünlükte yer alan oyun mekânlarını ortadan kaldırdığı, günümüz şehir dokusunun yeni yapısal dengeleri içinde de oyuna yönelik mekân sorunlarının çözülemediği, gözlenebilen somut olgulardır.

Bu günkü modern apartman mimarisi ve plânsız/hızlı kentleşme, her ne kadar olumlu ve olumsuz yönleriyle kabul etmek zorunda olduğumuz bir gerçekse de, yapılaşmaya yönelik plânlama ve tasarım çalışmalarında, çocuğun taraf olarak görülmediği de açıkça ortadadır.

Hem, çocuklarımız varolan, kendi koşullarına uygun biçimlenmemiş bu fiziksel çevre içinde yaşamak ve hem de Türkiye'yi sağlıklı yarınlara erdirtirebilecek toplumsal çekirdeği hazırlayacak nitelikte, gelişmek zorundadırlar.

Önce bu çelişkiyi ortadan kaldırmak gerekmektedir.

O halde:

Devletimizin bu gün, çocuklarımızın yaşam biçimleriyle, yaşam çevreleriyle, kısaca fiziksel mekânın niteliğiyle ilgili gerekli olumlu kararları belirlemesi, bir çocuk politikası oluşturması, çocuklarımızın geleceğın toplumuna yönelen bir çocukluk geçirebilmeleri için, önce toplumumuzun çocuğa eğilmesi gerektiği ilkesini benimseyen temel davranışlara girmesi zorunludur.

Bu bir iki temel davranışın belkide en önemlilerinden biri, çocuğun çocuklukta yaşamına, yani oyununa yöne-

lik olanakların yaratılması çalışmalarına başlamaktır. Öncelikle istenen, çocuğun yaşadığı ortamı, onun açısından yaşamaya değer kılmak, yani; çevrenin tümünden o y u n d e ğ e r i n i artırmaktır. Bunu gerçekleştirmek üzere ilk etapta yapılması gereken şey; bu günkü biçimiyle bir yapı adasındaki parselleri izole eden bahçe duvarlarının belirleyici niteliğini düşey boyuttan yatay boyuta kaydırmak olmalıdır.

Öneriye bir "yaptırım" kazandırmak, kuşkusuz uygulamayı güven altına alacaktır. Konunun bir K a r a r n a m e ile yasallaştırılması ve imar plânlarının onama safhasında bu açıdan denetimi sorunu çözecektir.

L İ T E R A T Ü R

- A K D O Ğ A N, Günel: Beş Büyük Şehirde Çocuk Oyun Alanları, Okul Bahçeleri ve Spor Alanlarının Yeterlikleri ve Plânlama Prensipleri Üzerinde Bir Araştırma, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1972.
- A K T Ü R E, Sevgi: Kent Plânlamasında "İmar Plânları" Yerine Geçebilecek Yeni Plân Türleri ve Plânlama Süreçleri: Bir Değerlendirme ve Öneriler, Türkiye'de İmar Plânlaması, der: Tamer GÖK, ODTÜ, Ankara, 1980.
- A L K A N, Türker: Çağlar Boyu İnsan, Bilim ve Yabancılaşma, Milliyet Gazetesi, 20.9.1980.
- A M E R Y, Carl: Die Bedeutung natürlicher Strukturen und Elemente für die Entwicklung des Menschen, Garten u. Landschaft (München), 1979, H.12.
- A R T U K M A Ç, Sadık: Türk İmar Hukuku, 3. Baskı, Ay-yıldız Matbaası A.Ş., Ankara, 1972.
- A Y D A Ğ, Mehmet Ali v. d.: Daha Yeşil Bir Ankara - Halk Katılımı Uygulamalı Proje, (CP 422: Re-Organizational Issues in Large Urban Area Governance kursu öğrenci çalışmaları, Öğr. Üyesi: İnci AK) ODTÜ - Mimarlık Fak., Ankara, 1980.
- B A D E M L İ, Raci: Yeni Bir Kent Plânlama Çerçevesi Arayışı, Türkiye'de İmar Plânlaması, der: Tamer GÖK, ODTÜ, Ankara, 1980.
- B A L A M İ R, Murat: Kent Plânlaması Ne Yönde Geliştirilmeli, Türkiye'de İmar Plânlaması, der: Tamer GÖK, ODTÜ, Ankara, 1980.
- B A Y E Z İ D, Gülnur ve G Ü N A Y, Ferda: Çizgi Filmler Üzerine Bir Araştırma, Kütüphane Dünyası (İzmir), 1979, Sayı: 13-14.
- B A Y R A K T A R, Aysel: İzmir Şehrinin İmarında Peyzaj Mimarîsi ile İlgili Problemler ve Prensiplerin Tesbiti, Dr. Tezi, İzmir, 1973.
(Yalova Bahçe Kültürleri Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayın No: 33)
- B A Y R A K T A R, Aysel: Karayollarının Ekolojik Baskılarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi ve İzmir - Ankara Karayolunda Bir Örnekleme Üzerinde Araştırmalar, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1980.
(Ziraat Fakültesi Yayınları No: 423)
- B A Y K A R A, Ayşen: Oyun Psikolojisi, E.Ü. Tıp Fakültesi Seminer Notu, İzmir, 1981.
(basılmamış)
- B E N G T S S O N, Arvid: Ein Platz für Kinder, Bauverlag GmbH, Wiesbaden u. Berlin, 1971.

- B İ L G İ N, Nuri: Çizgi Romanlarda Yapı ve İdeoloji, Kütüphane Dünyası, Çocuk Yılı Özel Sayısı (İzmir), 1979, Sayı: 13-14.
- B İ L G İ N, Nuri: Kitle Kültürü, İletişimi ve Televizyon, Kütüphane Dünyası, Çocuk Yılı Özel Sayısı (İzmir), 1979, Sayı: 13-14.
- B İ L G İ N, Nuri ve C O Ş M A Z, İbrahim: Okuma Kitaplarında Ödül ve Ceza Mekanizmaları, Kütüphane Dünyası, Çocuk Yılı Özel Sayısı (İzmir), 1979, Sayı: 13-14.
- B İ L S E L, Güven ve B İ L S E L, Ayça: Günümüzde "İmar Plânı" Olgusu, Niteliği ve Türel Ayrımı, Türkiye'de İmar Plânlaması, der: Tamer GÖK, ODTÜ, Ankara, 1980.
- B L A N K, Hans - Peter: Hofbegrünung in München, Garten u. Landschaft (München), 1980, H.2.
- B L E C H N E R, Gerda: Der Garten als Kinderspielplatz, 2. Aufl., Bauverlag GmbH, Wiesbaden u. Berlin, 1976.
- C H E V A L L E R İ E, Hildebert de la: Die Strasse als Wohn- und Spielraum, Garten u. Landschaft (München), 1975, H.10.
- C O O R D E S, Carsten und S O L L M A N N, Achim: Vorschläge zur Wohnumfeldverbesserung, Garten u. Landschaft (München), 1980, H.2.
- D A T T N E R, Richard: Design for Play, Published by Van Nostrand Reinhold Company, New York, 1969.
- D A Y I O Ğ L U, Gülten: Büyüklerin "Gözü"ndeki Çocuklar ve Çağdaş Dünya, Milliyet Gazetesi, 22.12.1979.
- D İ E U Z E İ D E, Henri: Altı Yaşından Küçükler, Görüş Dergisi (İstanbul), 1978, Sayı: 5.
- D O Ğ A N, Nuri: Çocuk ve Oyun Çevresi Üzerine, Yapı Dergisi (İstanbul), 1976, Sayı: 18.
- E R G İ N, Şenel: Yeşil Leke, Yeni Asır Gazetesi, Fuar Özel Eki, 20.8.1981.
- F E L D M A N N, Peter von der: Recht und Spiel, Umwelt und Spiel, Bd.4, hrsg. von Kinderhilfswerk e. V., Callwey Verlag, München, 1980.
- G E R A Y, Cevat: Kent Plânlamasının Yasal Araçlarının Yetersizliği Üzerine, Mimarlık Dergisi (İstanbul), 1972, Sayı: 10.
- G E R A Y, Cevat v. d.: Kent Toprakları Sorunu, Gün Matbaası, İstanbul, 1973.
Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını (No: 13)

- G Ü R, Şengül Öymen v. d.: Çocuk ve Çevresi, Çocuk Oyun Alanları Olarak Sokaklarımız, KTÜ Mimarlık Bülteni (Trabzon), 1980, Sayı 5.
- H E L L B R Ü G G E, Theodor: Bewegung und Spiel als Grundelemente der kindlichen Entwicklung, in: Sport und Leibeserziehung, 3. Aufl., hrsg. von Helmuth Plessner, Hans-Erhard Bock und Ommo Grupe, R. Riper - Co. Verlag, München, 1973.
- H E R Z K A, Heinz Stefan: Was erwartet das Kind vom Spielplatz?, Anthos (Zürich), 1973, H.1.
- I L L I N G, Ulrich: Baumhaeuser - Traumhaeuser, Garten u. Landschaft (München), 1979, H.12.
- I B İ Ş, Tümerkan: Çocuk ve Ekoloji, KTÜ Mimarlık Bülteni (Trabzon), 1980, Sayı: 5.
- J A C O B S, Jane: Tod und Leben grosser amerikanischer Staedte, Verlag Ullstein, Frankfurt u. Berlin, 1963.
(Buchauszug II. "Zerstört die Stadtplanung die Staedte?")
- J A E D I C K E, Hans - Georg: Die elementare Bedeutung von Landschaft, Freiraum und naturhaften Strukturen für die Entwicklung des Kindes, Garten u. Landschaft (München), 1979, H.12.
- J E B B İ L D, Arthur T.: Çocuk Psikolojisi, Çev.: Gülseren GÜNÇE, 3. baskı, Ankara Üniversitesi Basım-evi, Ankara, 1979.
- K A Y A, Nusret: Öjenik İlmî ve Ekonomi, Tercüman Gazetesi, 21.11.1981.
- K E L E Ş, Ruşen: Fiziksel Çevre Sorunu Olmayan Şehir Sorunları, Mimarlık Dergisi (İstanbul), 3/1971, Sayı: 89.
- K E L E Ş, Ruşen: Kentbilim İlkeleri, Sevinç Matbaası, Ankara, 1976.
- K O Ç, Nizamettin: Önemli Bir Rekreatyoneel Aktivite Formu Olarak Kamping ve Kamping Alanlarını Plânlama İlkeleri Üzerinde Bir Araştırma, Ankara, 1977.
(A.Ü. Ziraat Fak. Yayınları: 670)
- K O R C Z A K, Janusz: Das Recht des Kindes auf Achtung, 2. Aufl., Vandenhoeck - Ruprecht, Göttingen, 1973.
- K O R C Z A K, Janusz: Wie man ein Kind lieben soll, 5. Aufl., Vandenhoeck - Ruprecht, Göttingen, 1974.
- K O Z C U, Şeyda: Okul Öncesi Dönemde Çocuk ve Kitap, Kütüphane Dünyası, Çocuk Yılı Özel Sayısı (İzmir), 1979, Sayı: 13-14.

- L A P P, Johannes und Ö N E N, Ulgür: Siedlungsform und Verhalten - Untersuchungsgebiet 2: HOHENHORST, eine Untersuchungsreihe der Baubehörde Hamburg, Hamburg, 1974.
- L E D E R M A N N, Alfred und T R A C H S E L, Alfred: Spielplatz und Gemeinschaftszentrum, 2. Aufl., Verlag Gerd Hatje, Stuttgart, 1968.
- M A U, Hans: Bewegungsapparat und Leibeserziehung, in: Sport und Leibeserziehung, 3. Aufl., R. Riper - Co. Verlag, München, 1973.
- M A Y R H O F E R, Hans und Z A C H A R I A S, Wolfgang: Spielen als Teil des Kommunalen Kommunikationsnetzes, Garten u. Landschaft (München), 1975, H.10.
- M E I E R, Marcel: Eine Wandlung unserer Schulturnplätze draengt sich auf, Anthos (Zürich), 1973, H.4.
- M E M L Ü K, Yalçın: Çocuk Oyun Alanlarının Düzenlenmesini Etkileyen Faktörler, Peyzaj Mimarlığı (Ankara), 1974, Sayı: 1.
- M U G G L I N, Gustav: Spielraeume wo und wie?, Fachtagung Spielplatzgestaltung 1972 in Zürich, Anthos (Zürich), 1973, H.1.
- M Ü L L E R, Peter: Verkehrsberuhigungsmassnahmen zur Verbesserung der Kinderspielmöglichkeiten in Wohnquartieren, Garten u. Landschaft (München), 1980, H.2.
- M Ü R B, Robert: Wohnumfeldverbesserung bedeutet zaehe Kleinarbeit, Garten u. Landschaft (München), 1980, H.2.
- Ö N E N, Ulgür: Bauform und Verhalten - Untersuchungsgebiet 1: DULSBERG-NORD, eine Untersuchungsreihe der Baubehörde Hamburg, Hamburg, 1974.
- Ö N E N, Ulgür: Büyük Kent Merkezi - Merkez İşlevleri Saptamada Bir Yöntem Uygulaması (İzmir Örneğinde), Doç. Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, 1979.
- Ö R N E K, Sedat Veyis: Geleneksel Kültürümüzde Çocuk, Saim Toraman Matbaası, Ankara, 1979. (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, No:206)
- Ö Z G E N E L, Orhan: İstanbul Kent Yeşilleri ve Fonksiyonları, Büyük İstanbul'un Yeşilalan Sorunları Ulusal Simpozyumu, der.: Besalet PAMAY, İstanbul, 1978. (İ.Ü. Orman Fakültesi Yayın No: 270)
- Ö Z O Ğ U Z T A N, Bürçin ve T Ü R E N, Ali: Çocuk Dergilerinin İçerik Çözümlemesi, Kütüphane Dünyası, Çocuk Yılı Özel Sayısı (İzmir), 1979, Sayı: 13-14.

- Ö Z T A N, Yüksel: Ankara Şehri ve Çevresi Yeşil Saha Sisteminin Peyzaj Mimarîsi Prensipleri Yönünden Etüd ve Tayini, Doç. Tezi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1968.
(A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 344)
- Ö Z T A N, Yüksel: Kentsel Yerleşme Sahalarımızda Peyzaj Plânlama Sorunlarımız, Peyzaj Mimarlığı (Ankara), 1972, Sayı: 1-2.
- Ö Z T A N, Yüksel: Hipodrom ve Golf Klubü, Peyzaj Mimarlığı (Ankara), 1974, Sayı: 1.
- S E R İ M, Erkal: "Yıkım Yapım Satım" Olgusu ve Kentsel Yenileme, Dr. Tezi, E.Ü. İzmir, 1979.
- S O R E N S O N, Herbert: Eğitim Psikolojisi, Çev.: Gültekin YAZGAN, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1964.
- S Ü K A N, Zafer: Çocuğun Gelişmesiyle İlgili İlkeler, Okulöncesi Eğitimi Elkitabı, Redhouse Yayınevi, İstanbul, 1978.
- Ş A H İ N K A Y A, Rezan: Çocuk Psikolojisi, A. Ü. Basımevi, Ankara, 1965.
- T A L A S, Cahit: Devletimizin Çocuklara Bakış Açısı, Erdini Basım ve Yayınevi, İstanbul, 1979.
(Balıkesir Merkez Yetiştirme Yurdunu Kalkındırma Derneği Yayınları: 1)
- T A N E R, Haldun: İlk Dört Yılın Önemi, Milliyet Gazetesi, 5.10.1980/a.
- T A N E R, Haldun: Yine Küçüklerin Eğitimi Üzerine, Milliyet Gazetesi, 19.10.1980/b.
- T E K E L İ, İlhan: Türkiye'de Kent Plânlamasının Tarihsel Kökleri, Türkiye'de İmar Plânlaması, der.: Tamer GÖK, ODTÜ, Ankara, 1980.
- T E Z C A N, Mahmut: Boş Zaman Sosyolojisi, Doğan Matbaası, Ankara, 1977.
- T R I L L I T Z S C H, Falk: Kinderspiel in Bern, Garten u. Landschaft (München), 1975/a, H.10.
- T R I L L I T Z S C H, Falk: Spielen im Wohnbereich, Garten u. Landschaft (München), 1975/b, H.10.
- U Ğ U R E L - Ş E M İ N, Refia: Devletimizin Çocuklara Bakış Açısı, Erdini Basım ve Yayınevi, İstanbul, 1979.
- Ü N A L, Yücel: Kent Plânlaması ve Hisseli Gayrimenkul Satışları, Mimarlık Dergisi (Ankara), 7/1974, Sayı: 129.

- V A N L I, Şevki: Yeni Konut Yerleşimi ve Yeşil, Peyzaj Mimarlığı (Ankara), 1970, Sayı: 1.
- V O M S T E I N, Jürg: Wohnstrassen in Basel, Anthos (Zürich), 1979, H.2.
- W A G E N F E L D, Horst: Einer Wohnstrassen-Initiative auf die Beine Geholfen, Garten u. Landschaft (München), 1979/a, H.12.
- W A G E N F E L D, Horst: Spielraeume im privaten und öffentlichen Bereich, Garten u. Landschaft (München), 1979/b, H.12.
- W A G E N F E L D, Horst: Welche Freiraumdefizite sind durch Gartenschauen abzudecken?, Garten u. Landschaft (München), 1981, H.2.
- W H I T E, Burton: Sevmek Yetmez, Görüş Dergisi (İstanbul), 1978, Sayı: 5.
- W O H L I N, Hans: Freiflaechen für Kinder, Verlag Georg D. W. Callwey, München, 1972.
- Y A V U Z, Fehmi: Arsa Sorunu, Şehircilik, sorunlar-uygulama ve politika, 2. baskı, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1978.
(A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 412)
- Y A V U Z, Fehmi: Kentsel Topraklar, Ülkemizde ve Başka Ülkelerde, S.B.F. Basın ve Yayın Yük. Okulu Basımevi, Ankara, 1980.
- Y A Z A R S I Z: Spielstrassen in Zürich, Anthos (Zürich), 1976, H.3.
- Y A Z A R S I Z: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğünün Etkinlikleri, Kütüphane Dünyası (İzmir), 1978, Sayı:10.
- Y A Z A R S I Z: Çocuk Başına 27 cm² Oyun Alanı, Cumhuriyet Gazetesi, Dergi Eki: Çocuk Yılında Çocuklarımız, 2.7.1979.
- Y Ö R Ü K Ö Ğ L U, Atalay: Çocuk Ruh Sağlığı, 2. baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1979.
- Z A P O R O Z H E T S, Aleksandr V.: Bölüşülen Sorumluluklar, Görüş Dergisi (İstanbul), 1978, Sayı: 5.

K-A Y N A K L A R

- Araştırma Raporu İzmir Metropolitan Alan Nazım Plânı, İmar ve İskân Bakanlığı - Plânlama ve İmar Genel Müdürlüğü, (İzmir), (1968).
- Araştırma Belgeleri 1971-1976 Arazi Kullanış İlk Değerlendirmeleri, İmar ve İskân Bakanlığı - Plânlama ve İmar Gn. Md.'lüğü, Metropolitan Pl. D. Bşk.'liği, İzmir Nazım Plân Bürosu.
- Araştırma Raporu Ankara-Kentsel Servisler ve Çevre Standartları, İmar ve İskân Bakanlığı, Ankara Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu, Yayın No:3, 1973.
- Araştırma Raporu Urban Development Strategy a Summary, Ankara 1970-1990 Nazım Plân Şeması Özet Rapor, İmar ve İskân Bakanlığı, Ankara Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu, Yayın No:8, 1978.
- Araştırma Raporu Ankara Nazım Plânına İlişkin Uyulması Zorunlu Plân Hükümleri, tanımlar-açıklamalar-öneriler-ekler, İmar ve İskân Bakanlığı, Ankara Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu, 1981.
- Plân Raporu Gelişme Alanı Olarak Yıldız-Oran Koridoru, İmar ve İskân Bakanlığı, Ankara Metropolitan Alan Nazım Plân Bürosu, 1979.
- İmar Yönetmeliği Ankara Belediyesi İmar Yönetmeliği ve İmar İdare Heyeti Prensipl Kararları, 1961-1974, Mimarlar Odası Yayınları, Yeni Sanat Matbaası, Ankara, 1974.
- İmar Yönetmeliği İmar Kanunu, Ankara-İstanbul-İzmir İmar Yönetmelikleri, İmar Nizamnamesi, 1. Baskı, İstanbul Üniversite Kitabevi, İstanbul, 1977.

İmar Yönetmeliği

6785/1605 Sayılı İmar Yasası
Gereğince Hazırlanan İzmir
Belediyesi İmar Yönetmeliği
Tasarısı,
İzmir Belediyesi Plânlama
Müdürlüğü, 1981.

İnceleme Raporu

İzmir Atatürk İl Halk Kütüp-
hanesine Bağlı Çocuk Kütüpha-
nelerinin Genel Sorunları
Üzerine Rapor,
İzmir Çocuk Kütüphaneleri
Koordinatörlüğü,
hazırlayan: Fetay ONAT
1979.

İnceleme Raporu

İzmir Çocuk Kütüphaneleri
Çocuk Kitapları Hakkında ra-
por,
hazırlayanlar: Fatma Gümüş,
Fetay Onat, Mevlüt Özhan,
1979.

Kongre Raporu

Verbesserung des Lebensumfel-
des für Kinder - Forderungen
der AGL,
13/14 Eylül 1979 - Bonn
Garten u. Landschaft, 12/1979,
ss. 920-922.

Görüşme Konuları

1. "Kent Çocuğu'nu" nasıl tanımlarsınız?
2. "Türkiye'de çocuk ve oyun" denildiğinde neler söylemek istersiniz?
3. Çocuk ve oyun çevresinin oyun değerini artırıcı niteliklerini, öncelik derecesine göre işaretleyiniz.
(Önemli gördüğünüz ve burada bulunmayan nitelik belirtici kriterleri ekleyerek, kriterlerin tümüne 1'den başlayarak değer numarası veriniz. En önemli gördüğünüz kriter Nr:1'dir. Bunlar birden fazla ise her birine -iki tane ise, ikisine de- aynı numarayı, örneğin Nr:1'i, veriniz.)
 - a. oyun olanığının konut, anaokulu, okul yakın çevresinde bulunması,
 - b. oyun çevresinde sürekli aynı arkadaş gruplarının olması,
 - c. oyun çevresinin iyi donatımı (araç ve gereç bakımından),
 - d. araçlı trafik güvenliğinin olması,
 - e. oyun mekânında doğal öğelerin hakimiyeti,
4. Okulöncesi ve ilkokul çağı çocuğunun oyununda cinsiyet farkı gözetilebilir mi?
(Erişkin insanın ruhsal sağlığı açısından cinsel özdeşimin cinsiyete uygun olarak pekiştirilmesi zorunluğu var mı?)
5. Bir önceki soruda belirtilen fark hangi yaştan sonra oyun ve oyunsal sporlarda belirginleşir?
6. Oyunda çocuğun toplumsal kaynak olma niteliği (neden-sonuç ilişkisi dikkate alınarak) vurgulanmalı mıdır?

(Yazara, görüşmelerin bir kısmı yazılı metin halinde ulaşmıştır. Bir kısmı da karşılıklı konuşup, not alma biçiminde seyretmiştir.)

(İleriki sayfalarda verilenlerin tamamı, görüşülen araştırmacıların orijinal ifadeleridir.)

1. Doğadan kopmuş olan çocuk, doğumu bizzat kentte olan ve yaşamında doğadan kopukluğu en fazla olan çocuk.
2. Kentsel alanlardaki çocuk, yaratıcılığında etkilenmiş olduğu ortamdaki kendisine verilmek istenen belirli hedeflerdeki ilkelere göre oyun oluşturma eğilimi içindedir. Ailenin vermek istediği yönlendirmeye göre oyun kurmada etki altına girmektedir. Ailenin verdiği ilkeler, çocuk tarafından en ideal konu olarak kabul edilir. Çocuk kendi iç dünyasını bu etkilerin yönünde şekillendirir. Eğitimin ve içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal ortamın etkisi büyük. Kentsel alanın çocuğuna oyunlarda doğayı sevdirecek (insan, çiçek, hayvan geniş anlamda), doğa sevgisini verecek eğilimleri vermek gerekecek. Doğayı tanıtıcı öğelerin içinde oyununu kurduğu fiziksel ortamın aktarılması lâzımdır. Merak hissinin oluşturulmasına ve ayakta tutulmasına olanak tanımalı. Fiziksel çevrede bu konuya yönelik öğelerin yer verilmesiyle mümkün.
3. a- 3
b- 4
c- 2
d- 1
e- 1
4. Gözetilebilir.
5. -
6. Çocukların yetişme ortamlarında üretkenliğe yönelik hedefleri seçilmiş bir takım ilkelerle büyütülmelelerine taraftarım. Doğayı, çevreyi tanımaya yönelik heveslendirmeler, ben üretkenliği böyle yorumluyorum.
Çocuk her şeyin nedenini yaşıyla mütenasip bir şekilde tanımaya yöneltilecek şekilde eğitilmelidir. Kabuktan ziyade işin özüne inme eylemi öğretilmelidir. Yasaklarla dolu yaşama gözünü açmasını doğru bulmuyorum. Olumlu özgürlük içinde olursa, olumlu eğilimleri olan toplumlari oluştururlar.

1. Kent çocuğu - Doğadan oldukça uzak; örneğin kaz, ördek vb. canlıları tanımayan, ineği görünce çok kere domuz diyebilen "Benim kız (9 yaşında) öyle diyor" ancak bu türlü canlılara karşı son derece ilgi gösteren, apartman blokları arasında, gürültü toz vb. kirleticilerin baskısı altında, oyun alanlarının yetersizliği ya da uzaklığı nedeni ile sokakta ya da caddede oynamaya mahkum edilmiş çocuklardır.
2. Türkiye'de Çocuk ve Oyun hakkında özetle aşağıdaki gerçeklerden söz edilebilir:
 - Çocuk karakterinin gelişiminde ve çocuğun topluma kazandırılmasında etkin olan oyun alanları ve aletlerinden çok yerde mahrum bırakılmıştır.
 - Çocuk buna rağmen oyun zevkini, gereksinimini bulabildiği hemen her yer ve nesne ile karşılamak yoluna gitmektedir. Örneğin, top ve oyun sahası bulamayan çocukların sokaklarda toz toprak içinde bezleri top haline getirerek oynadıkları çok görülen bir olaydır.
Kaldı ki çocuk bu oyunu ile oto trafiğinin içinde kalabilmekte ve üzücü kazalar sonucu sakat ya da ölümlle sonuçlanan acılı durumlar ortaya çıkabilmektedir.
 - Organize oyun alanı bulamayan çocuk çok kere enerjisini karakterinin gelişmesinde değil boşa harcayabilmektedir. Bu da bir bakıma eğitimin eksikliği demektir. Çocuk eğitimindeki bu eksiklik okullarda da yeterli alan ve oyun olanakları olmadığından tamamlanamamaktadır.
3. a- 2
b- 5
c- 3
d- 4
e- 1
4. Gözetilebilir, vardır.
5. 13-14 yaş.
6. Vurgulanmalıdır.

1. "Dört duvar arasındaki mahpus" gibi tanımlarım.
2. Herkez kendi başına bırakılmış, her şeyden önce çocuğun oyuna gereksinimi olduğu bilinmemekte ve dolayısıyla kentleşme çocuğun oyunla ilişkisini bozan, dolayısıyla çeşitli patalojilere zemin hazırlayan bir olgu oluyor.
3. a- 1
b- 1
c- 1
d- 1
e- 1
4. Kişinin kendi kimliğini bilebilmesi açısından, kendi cinsiyetini bilebilmesi açısından bunların pekiştirilmesi gerekir.
5. Latent periyottan sonra (ergenlik öncesi devre), 5-9 yaş arası.
6. Vurgulanmalıdır. Çocuğun herşeyden önce bağımsızlığını sağlamak, kararlı, kendine güvenli bireyler yetiştirmek durumundayız. Bu da, çocuğun küçük yaşlardan itibaren bağımlı olduğu ana, baba ve çevresinin yerine daha gelişmişini, daha sevileni koyarak sağlanmalıdır.

1. Günümüzde olumlu ve olumsuz yönde gelişme gösteren kentsel yerleşme alanlarına ilişkin bir çok örnekler vardır. Bu itibarla, her iki ortamda doğan, büyüyen ve olgunlaşan insanlar; dolayısıyla çocuklar arasında fiziksel, sosyal ve psikolojik açılarından farklılık olması doğaldır.

Ancak, "Kent Çocuğu" deyimini için sanırım "Kırsal Kesim Çocuğu" göz önünde bulundurularak çeşitli yönlerden karşılaştırmalar yapılmakta, buna göre bir tanımlanmaya gidilmektedir. Konuya bu açıdan baktığında, Kent Çocuğunu "fiziksel gereksinimleri yönünden kısıtlı; kültürel gereksinimleri yönünden çeşitli olanakların sağlandığı bir ortamın çocuğu" olarak tanımlıyabiliriz.

2. Ülkemizde çocuklar için oyun konusunda bilinçli ve yeterli bir araştırma, planlama, örgütlenme, destekleme ve uygulamanın yapılmadığı bir gerçektir. Bu nedenle, çocuklar oyun konusunda kendi başlarına ya da bir araya gelerek bir şeyler yapabileme çabası içindedirler. Başka bir anlatımla, oyunlarını kendileri yaratmak zorundadırlar. Ebeveynlerin bir çoğu ise oyunu hâlâ boşuna ve gereksiz bir zaman harcama olarak değerlendirmektedirler. Çocuklar için mevcut oyun yerleri ve donatımı yalnızca tekdüze fiziksel hareketleri sağlayan yerlerdir.
3. a- 2
b- 5
c- 1
d- 4
e-33
4. Gözetilebilir, ancak herhangi bir zorlama olmalıdır.
5. Kesin bir cevap vermek olanaksızdır.
6. Vurgulanmalıdır. Ancak, bunun için önce çocuğun kişisel beceri kazanması sağlanmalıdır. Çocuğun kendine güveni olmaksızın böyle bir vurgulama başarı sağlanmaktan çok kendine güvenini yitirmesine neden olacaktır.

1. Çocuk her şeyden önce gelişme döneminde olan canlı bir varlıktır. Bu nedenle iyi gelişme için fiziksel ve ruhsal açıdan belirli çevre koşullarına gereksinim duyar. Ancak kentsel çevre yoğun yapı gelişmeleri, trafik karmaşası başta olmak üzere bir dizi nedenle doğadan kopuk bir çevre olarak çocuk için bu koşulları vermekten uzaktır. Bu bakımdan kent çocuğu doğal/ekolojik çevresinden uzaklaştırılıp uygun olmayan başka bir çevrede bir saksı içinde geliştirilmeye ve yaşatılmaya çalışılan bir bitkiye benzetilebilir.
2. Çocuk ve oyun birbirinden ayrılmaz iki kavram olduğu halde, Türkiye'de çocuk ve oyun yaşama çevresinde her zaman bilinçli olarak bir araya getirilip plânlamaya yansıtılan bir konu değildir. Bu bakımdan da kent çocukları çok şanslı değildir. Oysa gelişmekte olan bir ülke olarak bir sonraki kuşağın bir öncekinden iyi yetişmesi temel ilke olmalıdır. Bu bakımdan da çocuklara ayrı bir değer verilmesi onların fiziksel, ruhsal, mental varlığını yönlendirecek mekân koşullarının hiç bir şekilde ihmal edilmemesi lâzımdır.
3. a- 1
b- 1
c- 1
d- 1
e- 1
4. Oyun mekânının düzenlenmesinde kız ve erkek çocukların birlikte oynayabileceği olanakların hazırlanması gereklidir.
5. İlkokul çağından sonra.
6. Çocuk toplumun temel taşıdır. Bu taşın karakteri ve niteliği, işlenmesine ilişkin özellikler yapının tümünü etkileyecektir. O bakımdan çocuklarımıza verdiğimiz değer, onların gelişmesinde gösterdiğimiz özen toplumun sürekli olarak ileriye götürülmesini sağlayacaktır. Çocuk istediğimiz kalıba döküceğimiz bir hamur gibi ele alınmamalıdır. Onun kendi düşünce ve varlığını ortaya çıkarmasına elverişli olanaklar hazırlanmalıdır. Bu bakımdan da erişkinlerin kendi çocukluklarından çok çocukların yaşadığı zaman ve geleceğine dönük olmaları gerekir. Ancak böylece bir önceki kuşağa benzeyen değil, daha iyi, daha güzel, daha doğru düşünebilen ve bu düşüncelerini birey ve toplum olarak yaşamlarına yansıtabilen bir toplum ortaya çıkabilir. Dolayısıyla onların yaratacağı toplum daha gelişmiş olur. Bütün bunların temelinde kuşkusuz mekân içersinde çocuğun fiziksel, ruhsal ve düşünsel açıdan özgür olarak davranabilmesinin sağlanması yatmaktadır.

1. Doğadan çok uzak, yapay bir ortamda bunalım ve komplekslerle yetişen bir varlık.
2. Çocuk-oyun ilişkisi her şeyden önce çocuğun zihinsel ve bünyesel gelişmesini sağlayıcı nitelikte olmalıdır. Biz akıllı geçinen plâncılar vb. büyüklerin yaptığı ve çocuğu şartlandıran oyun alanları bu fonksiyonu yerine getirmekten çok uzaktır. Her hangi bir yere salıncak, kaydırak, tahtıravalli koymakla çocuklara oyun olanağı sağlandığını iddia etmek safdillik ve kendimizi aldatmak olur. En iyi oyun, çocuğun kendi kendine koşulsuz olarak düzenlediği oyundur.
3. a- 1
b- 3
c- 1 (oyun aletlerinde de)
d- 1
e- -
4. Hayır, (Hayır)
5. Oyun ve sporun cinsiyete göre ne biçimde farklılık gösterdiğini bilemiyorum.
6. Soru açık değil.

Soru 3'de

- Oyun alanı büyüklüğü ile uzaklığı arasındaki ilişki (örneğin: Mahalle Oyun Alanı, Semt Oyun Alanı, Kent Oyun Alanı, Bölgesel Ölçekte Oyun Alanı), Oyun alanı fonksiyonu değiştikçe konuta olan uzaklığın önemi de değişmekte ve ayrıca büyüklüğü de. Çocuk başına düşen metrekare oyun alanı her tip oyun alanı için ne olmalı.
- Hava koşullarına bağlı olarak oyun alanı her mevsim kullanılabilenlidir. (Kapalı ve açık oyun alanı kombinasyonu).
- Yaş gruplarına göre oyun alanı düzenlemesi önemli bir faktör. Bazen belli yaş gruplarını birbirinden ayırırken, bazen de birlikte olmaları yararlı (Büyüklerin eğitici niteliğinden yararlanma).
- c maddesini açmak gerekirse
Çocuğa oyun alternatifi vermeyen, yere çakılmış aletlerle oyunu şartlandırandan çok, serbestçe değerlendirilecek bir çok alet ve malzemenin çocuğa verilecek oyun aletlerini kendisinin yapmasına olanak verilmelidir (Robinson oyun alanları, ahşap malzeme marangoz aletleri vb. eline vererek çalışmasını sağlama veya eski motor ve araçların sökülüp takılmasını sağlamak üzere küçük atölyeler).

(Konuları yazı ile anlatmak çok güç olsa gerek)

1. "Çoğu doğal değer-ya da varlıklar ile sağlıklı yaşam koşullarından uzak bir suni ortamda yaşayan çocuk" denebilir.
2. Ülkemizde halen çocuk, oyun ve oyun alanlarına gereken önem verilmiş değil. Oyunun çocuk sağlığı ve yetişmesi yönünden önemi anlaşılmamış durumda. Adeta çocukluk-oyun devresi yaşamamış çocuklar bile bulunmakta. Ülkemiz açısından gelecek nesillerin sağlıklı yetişmesi açısından konu çok önemli.
3. a- 2
b- 4
c- 1
d- 1
e- 3
4. Gözetilmemeli.
5. Kesin sayı vermek güç. 8-10 yaşlarından itibaren denilebilir.
6. Oyun çocuklarda hem bedensel, hem de fikri gelişme sağlamakta, bir teoriye göre: "yetişkinlik dönemine hazırlık" olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle oyun aynı zamanda eğitici olmalı, çocuk eğlenme yanında yaşamının sonraki dönemlerinde içinde yer alacağı topluma hazırlanmalıdır.

1. Yaşamı okul sıraları (okumayan için çalıştığı yer veya sokak) ile televizyon ekranı arasına sıkıştırılmış kurulu küçük insanlar.
2. Çocuk çağının gereğine uygun ölçütlerde donatılmış oyun alanlarında eğitilmeli. Oyun onun için hem fizik gelişme, hem eğlenme ve hem de öğrenme yeteneklerini geliştirmeli. Ona bu konuda belli bir disiplin mesajı iletmelidir.
3. a- 1
b- 5
c- 2
d- 3
e- 4
4. Hayır.
5. -
6. Vurgulanmalıdır ve ana disiplin çağdaş toplum ölçütleri olmalıdır.

1. Kent Çocuğu - Tabiî ortamdan soyutlanmış, hergün formal yaşantı içine biraz daha itilen geleneksel zevkler ve zevklerine göre hobiler değil enternasyonel alışkanlıklara alıştırılan hızlı gelişmeye ve eğitime itilen çocuklardır.
2. Geleneksel anlamda çocuk ve oyun birbirinden ayrılmayan iki ögedir. Şehirleşme yaşamının artması ekonomik nedenler anneleri çalışmaya zorlamaktadır. Bu zorlama sonucu ailenin yakın büyükleri yanında ya da bir bakıcı yanında büyütölmeye zorlanan çocuk kendi zevklerine değil, büyükleri rahatsız etmeyen, onları yormayan oyun şekilleri seçtirilmeye itilmektedir.
3. a- 2
b- 4
c- 3
d- 5
e- 1
4. Okul öncesi ve ilkokul çağındaki çocuklarda cinsiyet farkının gözetilmemesi gerekir.
5. 10-12 yaşlarında kuvvet gereken oyun ve oynasal sporlarda belirginleşmelidir.
6. Buna çok dikkat edin, gereken önem verilerek toplumsal kaynak olma niteliği kesinlikle vurgulanmalıdır.

1. Doğadan ayrı kültürel değerlerin dominant olduğu çevrede, yaşamında spontan hareketleri (kendiliğinden olan, çocuğa özgü doğal hareketler) sınırlandırılmış ve sınırlandırılmış olduğu gibi yoğun biçimde değiştirilmiş bir çocuk olarak tanımlanır.
2. Türkiye'de toplumun başlangıcını oluşturan bir çocuğun olduğunu, bununla ilgili olarak da oyunun gerçek anlamda var olduğunu kabul etmek inkânsızdır. Çocuk ne doğal yaşantısını sürdürebilir ne de kültürel çevrenin kendisine sağlaması gereken değerlere kavuşmuştur. İkisi arasına sıkışmıştır.
Türkiye'de birbiriyle çatışan modern ve dini/gele-
neksel düşünceler arasına çocuk sıkışmıştır.
Türkiye'de oyuna gereken önem verilmiyor.
Sosyo-ekonomik vs.'de bir stabilite olmadığından
bunun izlerini çocuk sorunları olarak da görüyoruz.
Zira çocuk mevcut sistemin bir ögesidir. Önce sis-
temin stabil olması gerekiyor.
3. a- 3
b- 3
c- 2
d- 1
e- 3
(Kriterlerin kümelenmesi:
1. güvenlik
2. donatım
3. doğal-sosyo/kültürel çevrenin niteliği, yakın
çevrenin niteliği)
4. Hayır.
5. Oyunda fark etmez. Oyunsal sporlarda çocuk ve gencin fiziksel ve fizyolojik yapısına göre değişir.
Daha kesin bilgi vermek benim uzmanlığımın dışındadır.
6. Gelişim süreci içinde çocuk başlangıçtır. Ancak toplumun bir ögesi olarak değerlendirilmelidir. Toplumun her bireyi çevre koşulları ve süreci açısından birbirinden farklı nitelikte olabilir. Bu itibarla kaynağın değerlendirilmesinde bu hususların ayrıntılı olarak göz önünde tutulması zorunludur. Çocuk katı kurallarla kaynak olarak toplumdaki ayrılmamalıdır.

1. Çocuk kent çocuğu, kır çocuğu diye ayrılmaz. Çocuk çocuktur.

2. Oyuncacı olan bir çocuk diğerine kıyasla daha avantajlıdır. Oyuncak oyun sahasından daha önemlidir. Mobil oyuncaklar. Oyuncak olmadığında çocuk dışarıya taşar, oyuncak olursa dışa taşmaz. Tabii oyun sahası da önemlidir. Ama oyuncak daha önemlidir.

Kent yaşamında oyuncak oyun sahasından önemli. Ana okulu sistemi gelişmelidir ve yalnız yarım gün olmalıdır. Sabahları, çocuk öğleden sonra evinde uyuyacak.

Anne hatırı için olan ana okuluna hayır.

Kent çocuğunda en önemli sorun arkadaş sorunudur.

3. a- 1
b- 5
c- 4
d- 3
e- 2

Arkadaş çevresi ne kadar geniş olursa çocuğun psikolojik gelişmesinin o kadar geliştiğine inanıyorum.

4. Tabii gelişmesine bırakılmalı, doğal akışına bırakılmalı. Ona uygun mekân hazırlanmalıdır.

5. 4-5 yaşlarında belirginleşir.

6. Çocuk doğumdan itibaren kendi doğal gelişimine bırakılmalıdır.

Toplum kendini yinelenemeli, yenilemelidir.

Toplum özelliklerini zaten çocuğa verecektir.

Sosyal uyarılar yapılmalıdır, ancak kısıtlamadan.

1. Bu soru, ilk anda, Ülkemizde sağlıksız bir kent dokusu (oluşumu ve gelişimi) içinde yaşamlarını sürdüren çocukları anımsatıyor. Bu nedenle de kent çocuğunu şöyle tanımlamak istiyorum.
 - Taş, beton, tuğla yapılar içinde ve arasında büyüyüp gelişen
 - Doğa ile ilişkisi kesilmiş (doğa anasız kalmış) ÖKSÜZ'dür.

Kısa bir tanımlama ile ve günümüze göre, belki "apartman çocuğu" da denebilir.

2. - Türkiye'de çocuk, çoğunlukla sokağa salınan, başıboş,
 - sağlık koşullarından yoksun çevrede (yapılar arasında, sokak-yol ve caddelerde) oynayan,
 - Bulabilirse, hemen her tür araç ve gereçten yoksun, donatımsız ve genişlikce de yetersiz alanda oynayan,
 - Yöresel, özgün oyun ve oyuncaklarla (basit araç-gereçlerle) yetinen, kanaatkâr bir çocuktur, ama biraz da tahripkârdır, kırıcıdır, dökücüdür.
 - Çocuk, hem kentlerde hem de kırsal alanda bu yönünlü sahipsizdir.
 - Yaşının oyununu oynayamayan, bedensel ve ruhsal gelişimini tam tamamlayamayan Türk çocuğu, ileri yaşlarda, her tür etkiye açıktır.

3. Sorularla ilgili tercihlerimi aşağıda belirtiyorum.

- a- 3
- b- 5
- c- 4
- d- 2
- e- 1

- f- 1 Oyun mekânı, kesinlikle yeter genişlikte, çocukların hepsini alacak genişlikte olmalıdır (Standartlar dikkate alınmalıdır).

4. - Bence, yalnız ilkökul çağı çocuklar için gözetilebilir, fakat gereksiz bulurum. Beden ve ruh sağlığı açısından, karşıt cinsler arasındaki kompleksleri önleme bakımından, çocuklar birlikte büyümeli, oynamalı ve arkadaşlık etmelidir.
 - Erişkinler için de cinsel özdeşimin geliştirilmesine ayrıca gerek yoktur. Çünkü bu fark zamanla ve doğal olarak kendiliğinden ortaya çıkar.

5. Kanımca, bu farkı oyunda 5-6 yaşından itibaren, oyun-sal sporda 11-12 yaşından itibaren görmek olasıdır. Fakat doğal olmayan durumlarda bu, biraz erken ya da daha ileri yaşlarda belirebilir.

6. Oyunda, çocuğun toplumsal kaynak olma niteliğini vurgulamaya gerek yoktur. Çocuk, doğal özellikleri ve yetenekleri ölçüsünde ve zamanla toplumun malı olduğunu idrak edecektir. Sosyal ve ekonomik yapı,

normal olduğu sürece bu kendiliğinden gerçekleşecektir.

Bir başka deyimle çocuklar, çok çeşitli oyun araç ve gereçleri, bunların kullanma olanakları kendilerine verildiği sürece, serbesce kişilik kazanabilir ve toplumun malı olur.

1. Kent Çocuğu: Teknik olanakların var olup, yaygın kullanım bulduğu ve içinde değişik sosyo-kültürel düzeydeki insan topluluklarının belli bir iletişim içinde bir arada yaşadığı bir ortamda gelişmiş bir çocuk. (Bu genel kuramsal anlamda böyle iken, Türkiye gibi geçiş toplumlarında bu teknik olanaklar düzgün bir yaygınlık içinde olmadıktan başka, sosyo-kültürel köken ve düzeyleri birbirinden çok farklı kişiler birbiriyle düzensiz ve ön-hazırlıksız bir ilişki ve iletişim içinde bulduklarından, Türkiye'deki kent çocuğu tanımı da bu konuda bazı karmaşıklık ve çatışmalara yol açar durumdadır).
2. Türkiye'de çocuk ve oyun: konusu da Türk toplumunun gerek kırsal ve kentsel topluluklar arasında, gerekse kentsel kesim içindeki ayrı topluluklar içinde kavram, olanak ve alışkanlık ayrıcalıkları gösterdiğinden, tek açıdan değerlendirilemez. Teknik ve araç olanakları ile oyun alanı ve alışkanlıkları daha geniş olanaklara sahip kesimin çocukları yanında, bu olanaklara eğitim, zaman, araç ve yer bakımından da yeterince ulaşamayan çocuklar bulunmaktadır. Toplum ve hizmetleri açısından bu olanakların bütün toplum kesimlerinin çocuklarına az çok eşit oranda sunulabildiği ülkelerle kıyaslandığında, Türkiye'de eksiklik görülmektedir. Olanaklar ya çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik ve kültürel durumlarına göre içinde yaşadıkları yörede, veya ailenin kendi olanaklarıyla sağlanmakta, ailelerin durumları bunu sağlamaya elverişli değilse, çocuklar bundan yoksun kalmakta ve olumlu, yapıcı oyun eylemleriyle boşaltabilecekleri birikmiş enerjilerinin bastırılması, kendini bir süre sonra saptırılmış ve olumsuz eylemler biçiminde ortaya koymaktadır.
3. a- -
b- -
c- 4
d- 2
e- 3
f- 1 Çocukun aile içindeki ilk ortam ilişkilerinde karşılıklı iletişim ve oyun alışkanlığını edinmesi
4. Okul öncesi ve ilkokul çağı çocuğunun oyununda cinsiyet farkı bir dereceye kadar gözetilmelidir. Ancak çocukta ruhsal açıdan cinsel özdeşim 4. cü yaşta tamamlanmış olduğundan, bu yaştan önce başlayarak çocuğa yastanan cinsel özdeşimin ilerdeki yaş dönemlerindeki etkisi büyüktür. Çocuğa cinsel özdeşimini karşı yönde zorlayıp geliştirecek bir etkide bulunulmadığı takdirde, zaten anatomik yapısına uygun bir özdeşim ve buna uyan oyunları çocuk kendiliğinden seçecektir.
5. (4. cü sorunun yanıtında içerilmiştir)

6. Oyunda çocuğun toplumsal kaynak olma niteliği zaten kendiliğinden belirir, ancak bunu aşırı vurgulamak da doğru değildir. Zira oyun, çocuğun düş gücü ile geliştirilen bir eylem olduğu gibi, bu düş gücü ile onun o günkü olanak boyutlarının sınırlarını da genişletmeye hizmet eder ve giderek yavaş yavaş gerçek dünya ile ilişkisinde gerçek ilkesine uymayı öğrenirken, toplumsal yaşam içine de uyumunu kazanır. Ancak, oyun çağındaki çocuğun bu dönemdeki düş gücünün toplumsal ve gerçekçi kaygılarla fazla sınırlandırılması da çoğu kez birincil dürtülerin doyurulmasının bastırılmasına yol açacağından, ilerde zararlı etkilere neden olabilir.

Akademik Kurumlarımızdaki araştırmacıların, görüşme konularının 3 No'lu sorusu üzerine düşünceleri aşa- ğıda toplu halde sunulmuştur.

a: yakın çevre	3	2	2	1	1	3	3	1	2	1	1	2	-
b: aynı arka- daş grubu	4	4	5	5	5	5	3	1	4	1	3	5	-
c: iyi donatım	2	1	1	4	2	4	2	1	3	1	1	3	4
d: trafik güvenliği	1	1	4	3	3	2	1	1	5	1	1	4	2
e: doğal öge- ler	1	3	3	2	4	1	3	1	1	1	-	1	3

Sonuç:

	değer sıralamaları				
	1.	2.	3.	4.	5.
a: yakın çevre	5	4	3	-	-
b: aynı arka- daş grubu	2	-	2	3	5
c: iyi donatım	5	3	2	3	-
d: trafik güvenliği	6	2	2	2	1
e: doğal öge- ler	6	1	4	1	-

değer sıralaması sonucu:

1. trafik güvenliği ve doğal ögeler
2. yakın çevre ve iyi donatım
3. aynı arkadaş grubu

Yıldız İmar Plânı (1/5000) Plân Koşulları

- Raporunda sözü edilen ve plânda "jeolojik açıdan sakinlik alanları" olarak belirtilen alanların detaylı jeolojik araştırması yapılmadan 1/1000 ölçekli uygulama plânları yapılamaz.
- 1/5000 ölçekli imar plânında, ancak sözü edilen jeolojik araştırmanın sonuçlarına göre değişiklik yapılabilir.
- Askeri alanlarda ve TRT alanında "inşaata uygun olan alanlar"ın dışındaki alanlarda kesinlikle inşaat yapılamaz. İnşaata uygun olan alanlarda inşaat emsali 0.50'dir.

1/1000 Uygulama Plânı Plân Koşulları (Öneri)

- yapılarda ayrıca çekme ve çatı katı yapılamaz.
- Ön, yan ve arka çekme mesafeleri kapalı çıkmalardan ölçülür.
- Yerleşik konut adalarında meyilden en fazla bir kat kazanılabilir.
- Blok nizamında; blok boyu 50 m. den, derinliği 25 m. den fazla olamaz.
- Blok nizamında; yan bahçe mesafesi, blok başları arasındaki uzaklıktır.
- İfraz koşulları (gelişme ve emsal verilmiş konut alanlarında):
 - . 2 katlı bölgelerde: 350 m² dir.
 - . 3 " " : 400 "
 - . 4 " " : 700 "
 - . 5 " " : 800 "
- Blok nizamında, plân kararlarına uygun olarak ada ölçeğinde getirilecek düzenlemeler, İmar İdare Heyeti kararı alındıktan sonra uygulanacaktır.
- Üzerinde emsal bulunan adalarda plân koşullarına uygun imar parselasyonu yapılmadan inşaat uygulaması yapılamaz.

Bilgiler Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğü'nden alınmıştır.

I.N.P.B. Arazi Kullanış Araştırması
Ön Değerlendirme Büro Form'larından özetlenmiştir.

Kültür Mahallesi

yapı adası toplam alanı: 714 998 m² (522 parsel)

TAKS : 0,17

KAKS : 0,86

a: taban alanı 125 086 m²

b: kat alanı 614 479 m²

b/a: yük. indeksi 4,91

konut (121,71 m²): 4216 birim

c: konut alanları toplamı 513 136 m²

cx100/b: 84

Mimar Sinan Mahallesi

yapı adası toplam alanı: 256 185 m² (471 parsel)

TAKS : 0,34

KAKS : 1,12

a: taban alanı 88 249 m²

b: kat alanı 285 705 m²

b/a: yük. indeksi 3,24

konut (106,04 m²): 1920 birim

c: konut alanları toplamı 203 607 m²

cx100/b: 71

Alsancak Mahallesi

yapı adası toplam alanı: 251 177 m² (1218 parsel)

TAKS : 0,68

KAKS : 1,97

a: taban alanı 170 657 m²

b: kat alanı 494 760 m²

b/a: yük. indeksi 2,90

konut (113,62 m²): 3058 birim

c: konut alanları toplamı 347 465 m²

cx100/b: 70

Kahramanlar Mahallesi

yapı adası toplam alanı: 106 736 m² (738 parsel)

TAKS : 0,69

KAKS : 1,92

a: taban alanı 73 177 m²

b: kat alanı 162 596 m²

b/a: yük. indeksi 2,22

konut (77,71 m²): 1624 birim

c: konut alanları toplamı 126 205 m²

ex100/b: 78

Kayıtlar 1971-76 yıllarına aittir.

Zehirli Bitki Türlerinin Listesi

(Alfabetik düzen içinde verilmiştir)

Federal Almanya Gençlik, Aile ve Sağlık Bakanlığınca, 10.Mart.1975 tarihinde zehirli bitkilerin listesi, çocuk oyun mekânlarından uzak tutulması amacıyla, yayımlanmıştır (Feldmann von der, 1980, ss.129-131).

Bu liste esas alınarak, ülkemiz Ege Bölgesi koşullarında aşağıda verilen liste hazırlanmıştır.

İşaretlerin Anlamı:

- . : zehirli
- .. : kuvvetli zehirli (zehir etkisi yüksek, ağır zehirlenmelere neden olabilir)
- ... : çok kuvvetli zehirli (zehir etkisi çok yüksek, çok az miktarı bile ölüme neden olabilir)

<u>Bitkinin Türü</u>	<u>Bitkinin Zehirli Kısmı</u>	<u>Zehirlilik Derecesi</u>
İzmir ve Çevresi Yeşil Örtüsünde Doğal Olarak Bulunanlar ODUNSU BİTKİLER		
<u>Clematis vitalba L.</u>	bitkinin bütün kısımları	.
<u>Clematis viticella L.</u> (Orman asmaı)		
<u>Daphne laureola L.</u>	bitkinin bütün kısımları	...
<u>Genista tinctoria L.</u> (Boya çalısı)	-	.
<u>Hedera helix L.</u> (Duvar sarmaşığı)	yapraklar, üzümler, özellikle meyve eti zehirli	.
<u>Lonicera Sp.</u> (Hanımeli)	kırmızı ve siyah üzümleri	.
<u>Nerium oleander L.</u> (Zakkum)	bitkinin bütün kısımları	..

OTSU BITKILER

<u>Aconitum napellus L.</u>	bitkinin bütün kısımları	...
- vulparia Rehb.		
- variegatum L.		
- paniculatum Lam.		
- anthora L.		
<hr/>		
(Kurtboğanlar)		
<u>Anemone nemorosa L.</u>	bitkinin bütün kısımları	.
- pratensis L.		
- sylvestris L.		
- ranunculoides L.		
- pulsatilla L.		
<hr/>		
(Manisa lalesi)		
<u>Arum maculatum L.</u>	kökler, çiçekler, üzümler	..
(Yılan yastığı)		
<u>Bryonia alba L.</u>	bitkinin bütün kısımları, özellikle üzümleri ve yumruları	..
(Akasma)		
<u>Colchicum autumnale L.</u>	bitkinin bütün kısımları	...
(Çiğdem)		
<u>Conium maculatum L.</u>	bitkinin bütün kısımları	...
(Baldıran)		
<u>Datura stramonium L.</u>	bitkinin bütün kısımları	...
<u>Digitalis purpurea L.</u>	bitkinin bütün kısımları	..
- lutea L.		
- grandiflora L.		
- lanata Ehrh.		
<hr/>		
(Yüksük otu)		
<u>Helleborus niger L.</u>	bitkinin bütün kısımları	..
- viridis L.		
<hr/>		
(Enfiye kökleri)		
<u>Ranunculus acer L.</u>	bitkinin bütün kısımları	.
- bulbosus L.		
- sceleratus L.		
- ficaria L.		
<hr/>		
(Düğün çiçeği)		

<u>Ricinus communis L.</u> (Hint yağı)	tohumlar	..
<u>Solanum dulcamara L.</u> (Yaban yasemini)	bitkinin bütün kısımları	..
<u>Solanum nigrum L.</u> (İt üzümü)		
Izmir ve Çevresi Yeşil Örtüsünde Kültürel Olarak Bulunanlar ODUNSU BİTKİLER		
<u>Buxus sempervirens L.</u> (Şimşir)	yapraklar	.
<u>Caragana arborescens Lam.</u> (Bezelye çalısı)	bitkinin bütün kısımları	.
<u>Euonymus europaeus L.</u> (Taflan)	bitkinin bütün kısımları, öncelikle meyveleri	..
<u>Ilex aquifolium L.</u> (Çoban püskülü)	üzümler	.
<u>Juniperus sabina L.</u> (Sabina ardıcı)	bitkinin bütün kısımları, öncelikle sürgünler	...
<u>Laburnum anagyroides Medic.</u> (Sarı salkım)	bitkinin bütün kısımları	..
<u>Ligustrum vulgare L.</u> (Kurtbağrı)	kabuk, yapraklar, üzümler	.
<u>Prunus laurocerasus L.</u> (Karayemiş)	kabuk, yapraklar, tohumlar, tomurcuklar	.
<u>Robinia pseudacacia L.</u> (Yalancı akasya)	kabuk, tohumlar	.
<u>Sambucus ebulus L.</u> (Bodur mürver)	bitkinin bütün kısımları	.
<u>Symphoricarpos albus L.</u> (İnci çalısı)	üzümler	.

<u>Taxus baccata L.</u> (Porsuk)	bitkinin bütün kısımları	..
<u>Thuja occidentalis L.</u> (Batı nazısı)	sürgünler, kozalak- lar	...
<u>Thuja orientalis L.</u> (Doğu nazısı)		
<u>Viburnum opulus L.</u> (Adi kartopu)	kabuk, yaprak, üzümler	.
<u>Wisteria sinensis</u> (Morsalkım)	kök, meyveler dallar	.

OTSU BİTKİLER

<u>Anemone nemorosa L.</u> - pratensis L. - sylvestris L. - ranunculoides L. - pulsatilla L.	bitkinin bütün kısımları	.
(Manisa lalesi)		
<u>Colchicum autumnale L.</u> (Çiğdem)	bitkinin bütün kısımları	...
<u>Ranunculus acer L.</u> - bulbosus L. - sceleratus L. - ficaria L.	bitkinin bütün kısımları	.
(Düğün çiçeği)		

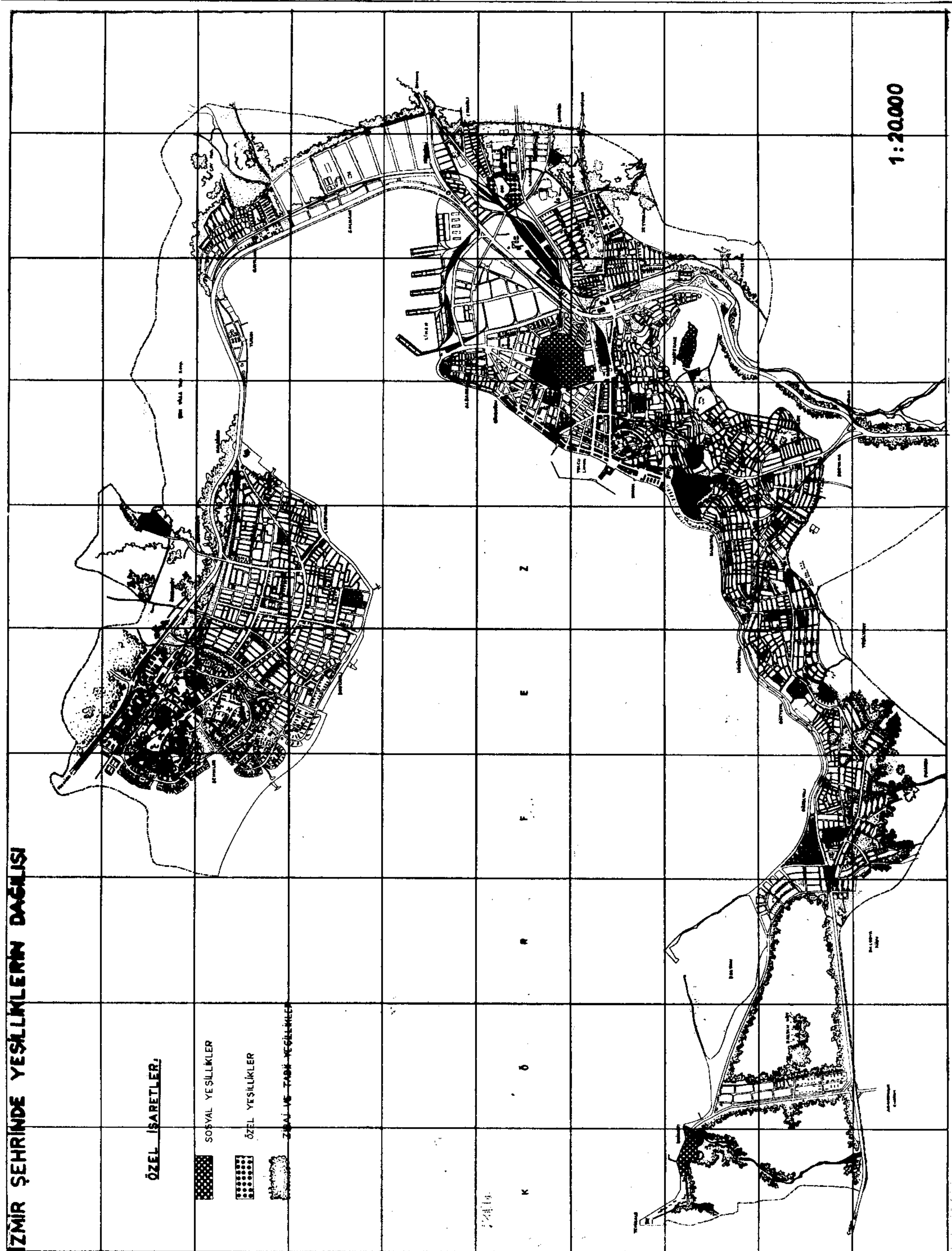
L İ T E R A T Ü R

- A K A L I N, Şevki: Büyük Bitkiler Kılavuzu, Ankara, 1952.
- B A Y R A K T A R, Aysel: İzmir ve Çevresi Yeşil Örtüsünde Bazı Doğal Bitki Türlerinin Saptanması ve Peyzaj Çalışmalarında Kullanım Olanakları Üzerinde Araştırmalar, Türkiye Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları No: 2, İzmir, 1980.
- E N C K E, Fritz, B U C H H E I M, Günther und S E Y B O L D, Seigmund: Zander, Handwörterbuch der Pflanzennamen, 12. Aufl., Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart, 1980.

- F E L D M A N N, Peter von der: Recht und Spiel, Umwelt und Spiel, Bd. 4, hrsg. von Kinderhilfswerk e. V., Callwey Verlag, München, 1980.
- K Ö S E O Ğ L U, Mehmet: Ege Bölgesinde Sosyo Ekonomik Bakımdan Önemli Karayollarının Peyzaj Planlaması Üzerinde Araştırmalar, E.Ü. Ziraat Fak., Ofset Ünitesi, İzmir, 1980.
(E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları No: 378)

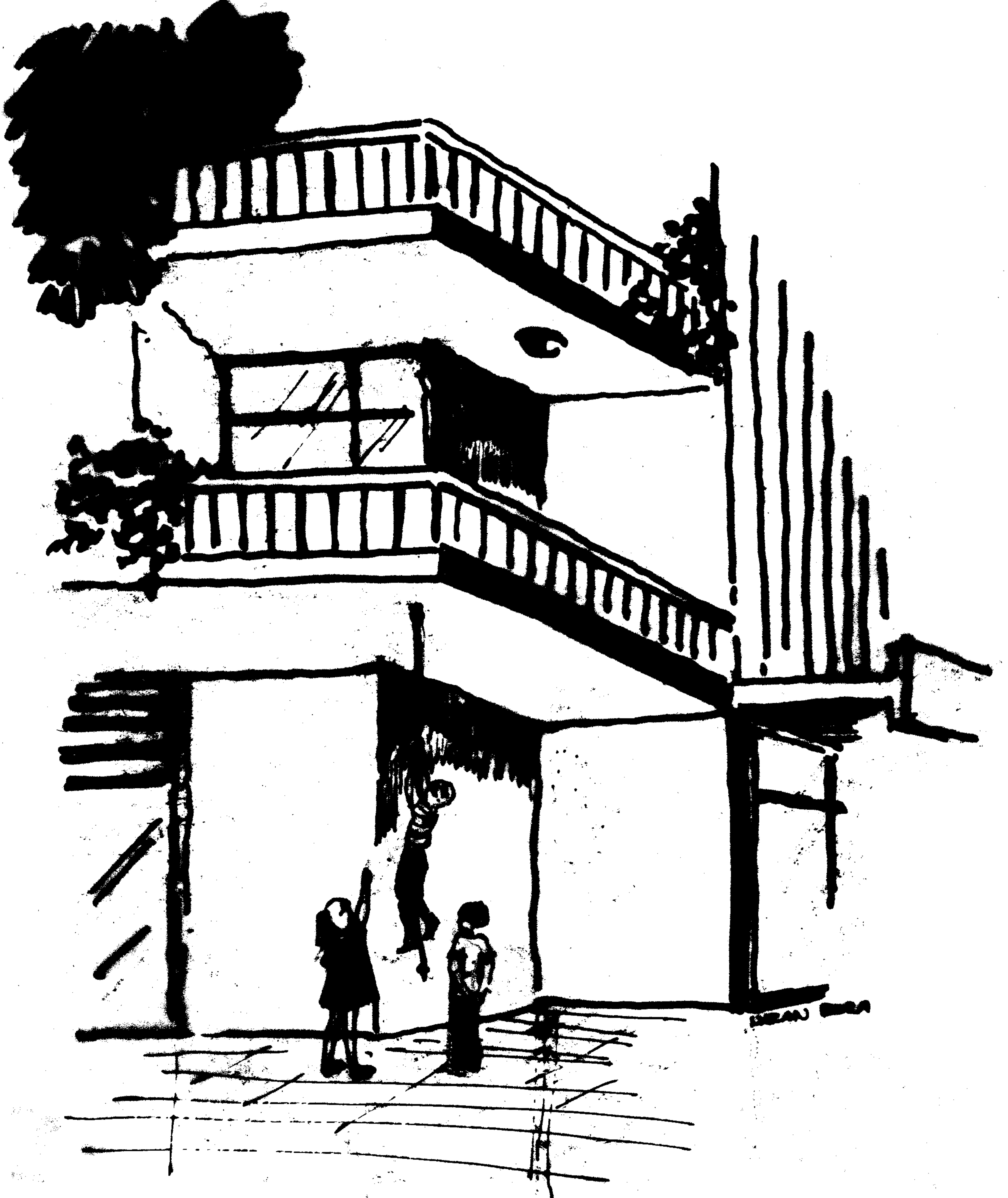
Araştırma Alanının İzmir Büyük Kent Bütünü İçindeki Konumu

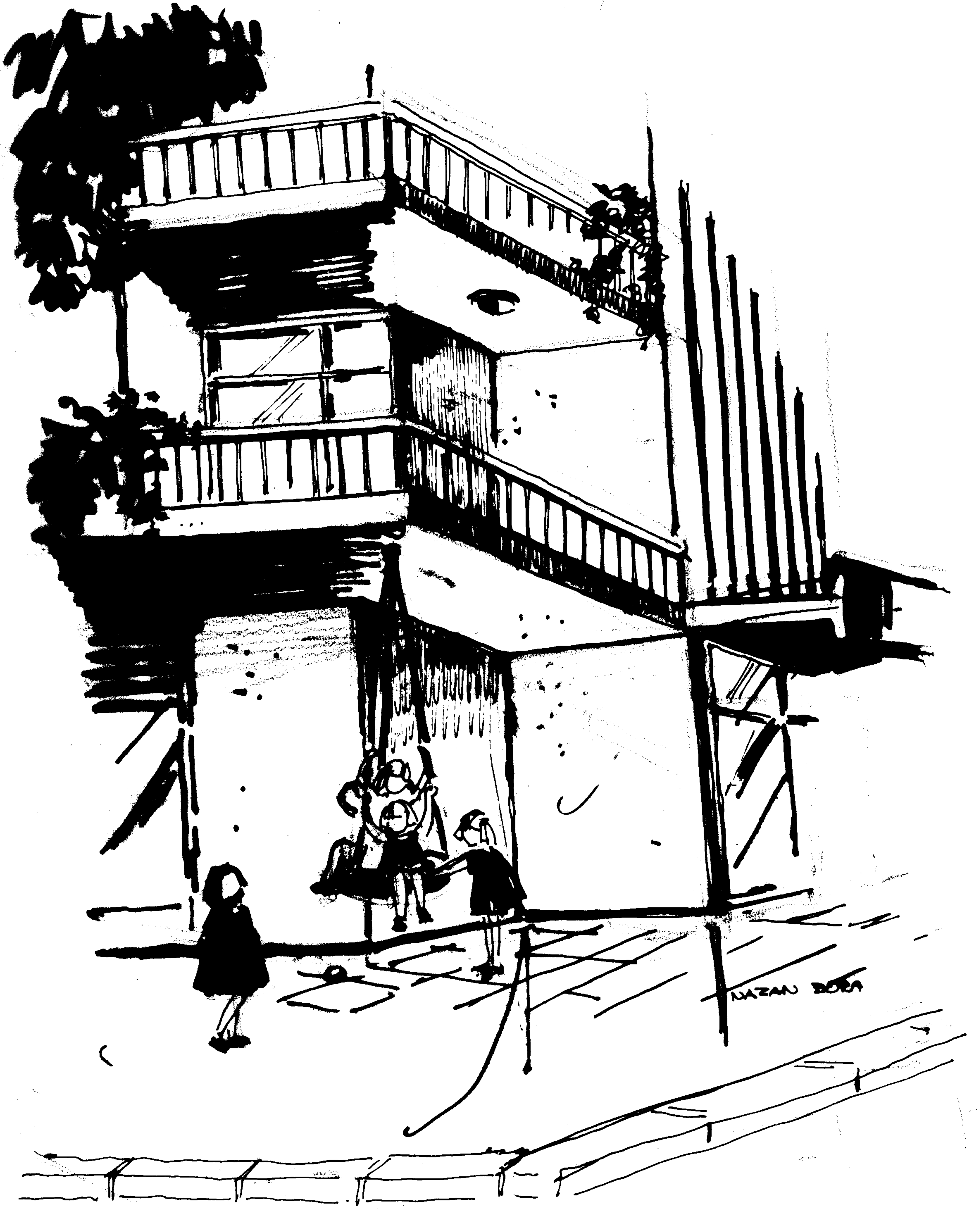
(Bayraktar'dan, 1973, s. 280)

Önerilere İlişkin İngesel Betimlemeler

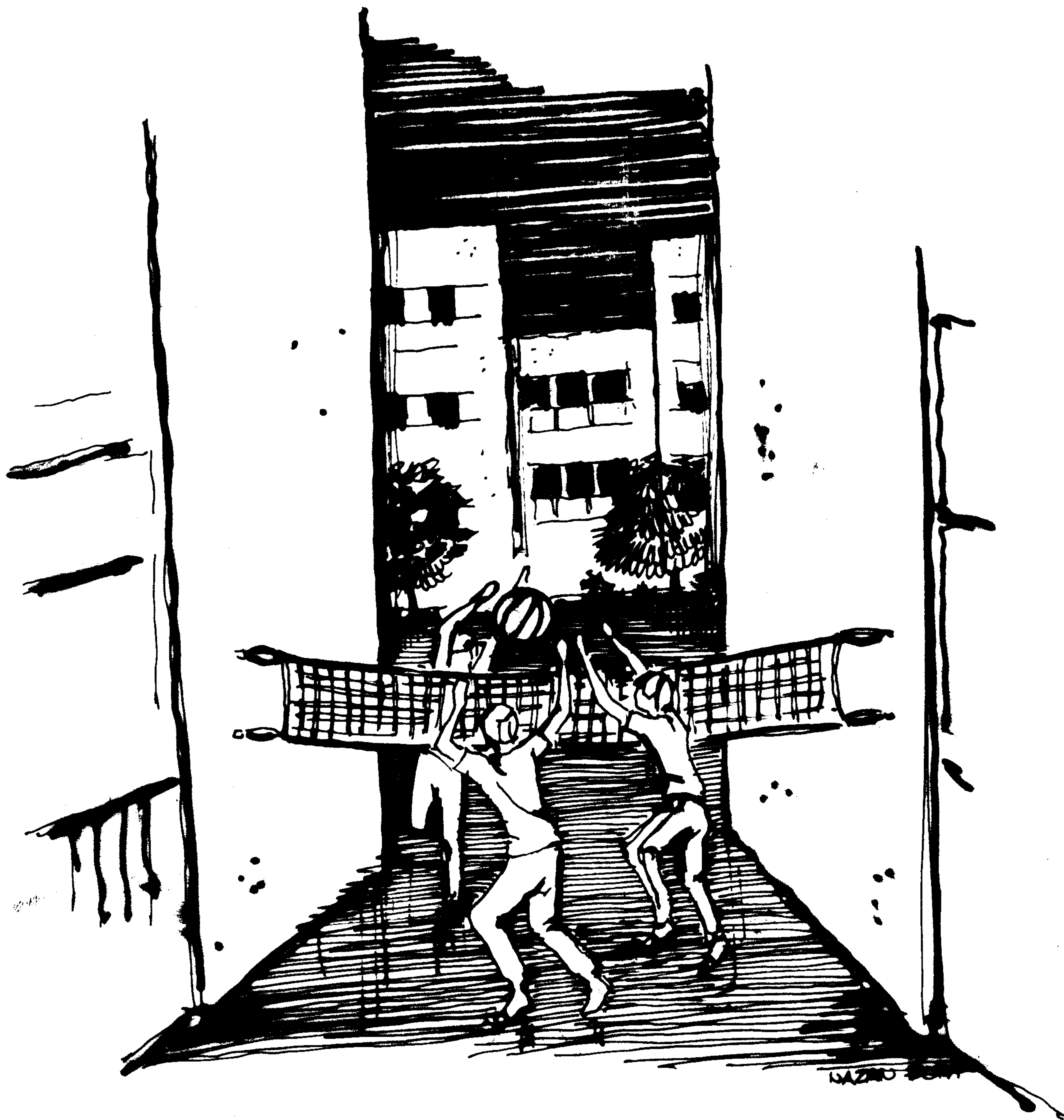
(Çizgiler Nazan BORA'ya aittir.)

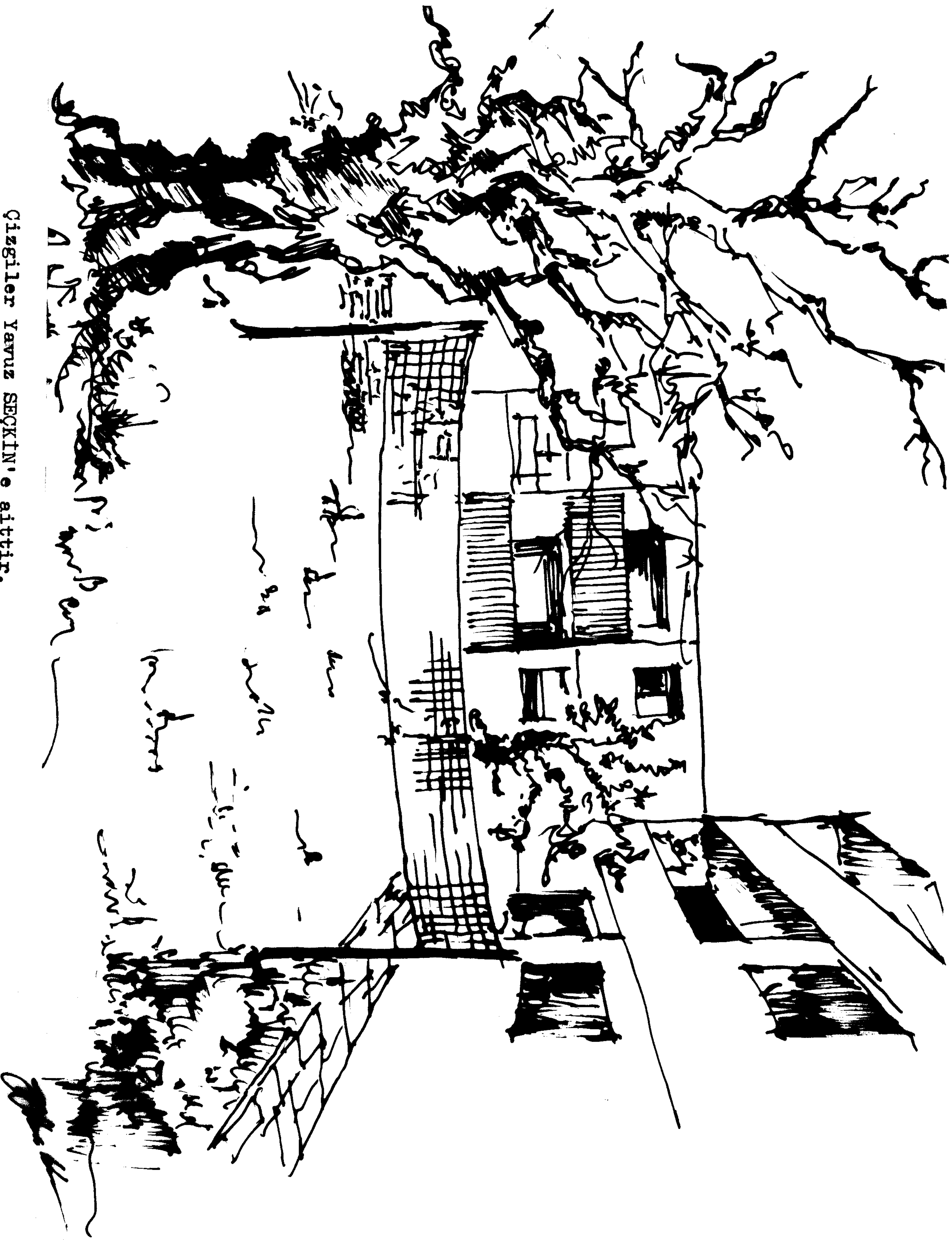

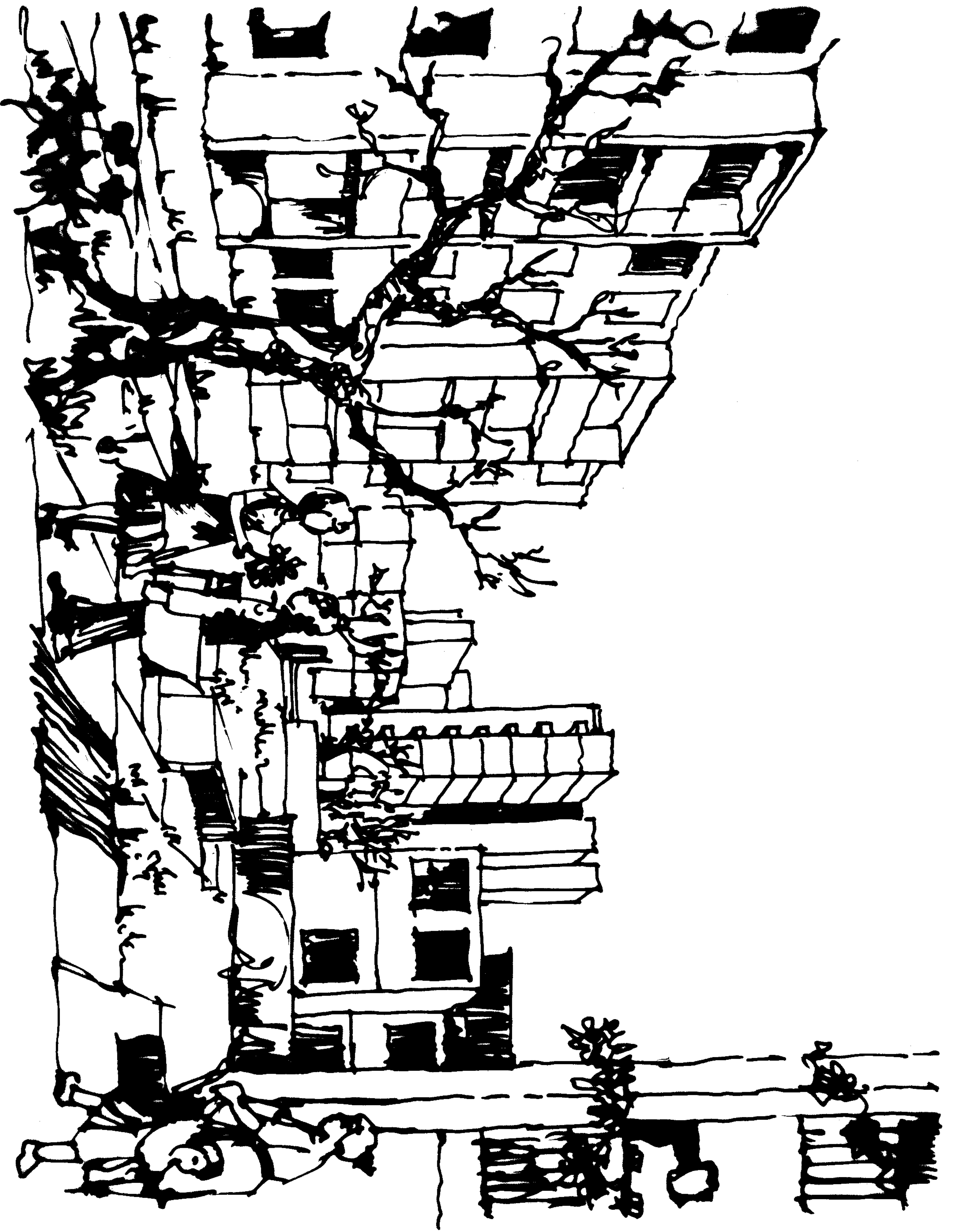
NAZAN BORA

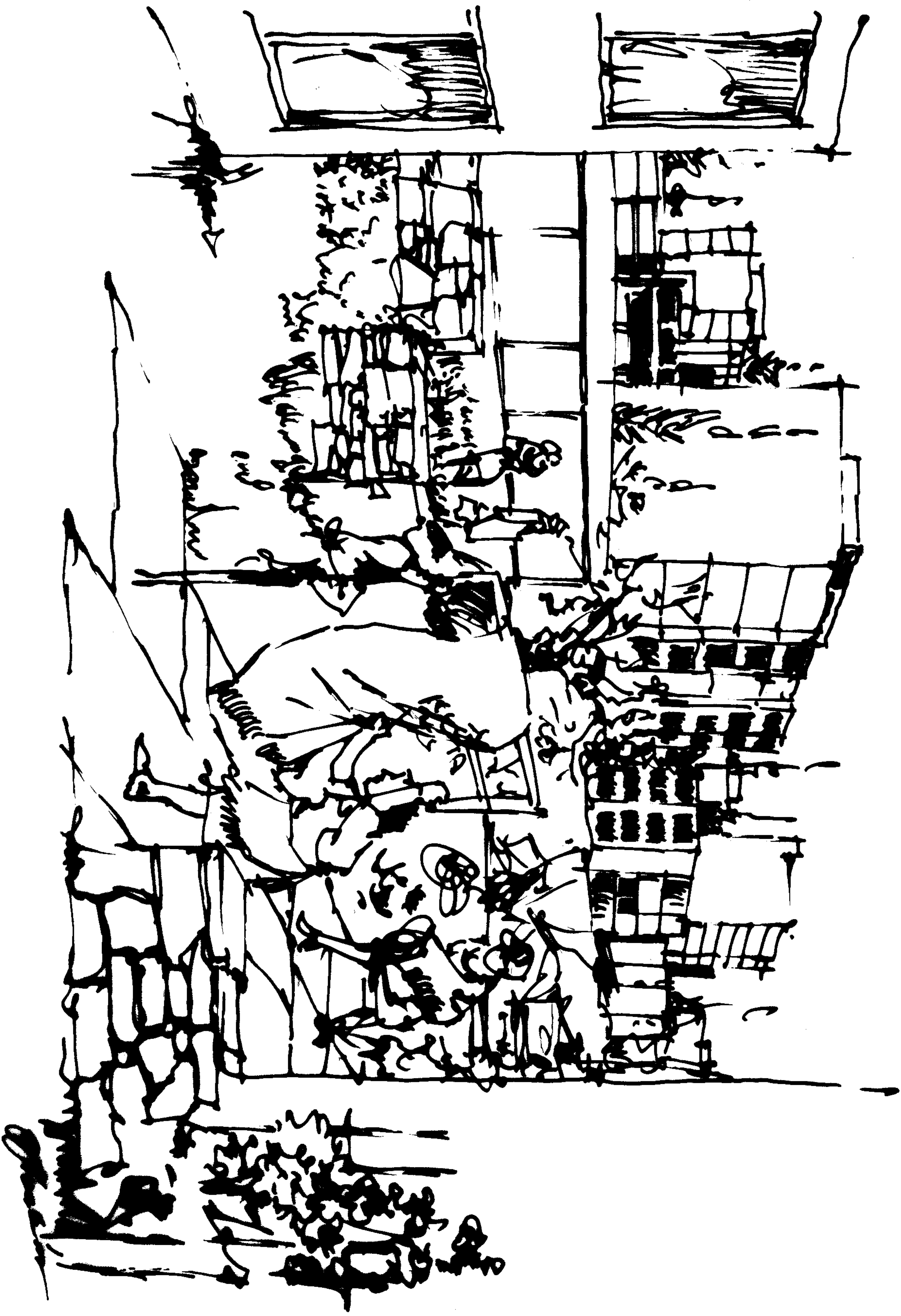
Çizgiler Nazan BORA'ya aittir.

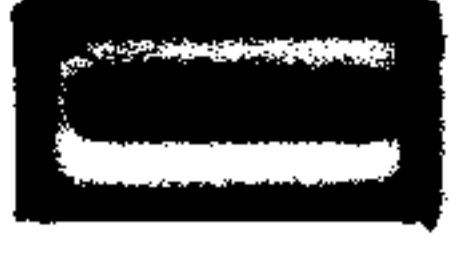

Çizgiler Yavuz SEÇKİN'e aittir.

ARAŞTIRMA ALANI

GAYRİMENKUL ANITLAR YÜKSEK KURULU
TARAFINDAN ONAYLANMIŞ ALSANCAK KORUMA ALANI

KÜLTÜR MAHALLESİ'NDE MERKEZ İŞLEVLERİNİN
YOGUNLAŞTIĞI YAPI ADALARI

MOTORLU TAŞIT TRAFİĞİNE SÜREKLİ KAPATILABİLECEK
SOKAKLAR

TRANSİT MOTORLU TAŞIT TRAFİĞİNE KAPATILABİLECEK
SOKAKLAR

HIZ KISITLAMASI YAPILAN SOKAKLAR

KAPATILMASI ÖNERİLEN, İMGESEL BETİMLEMESİ
YAPILAN 1398 No'lu SOKAK